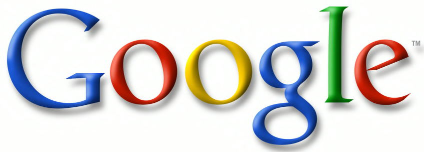
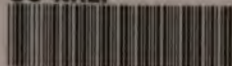

Google

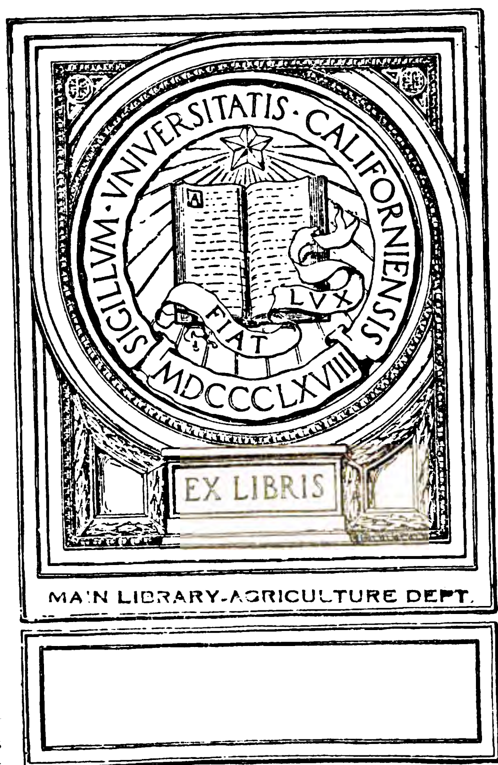
A. MENTZ

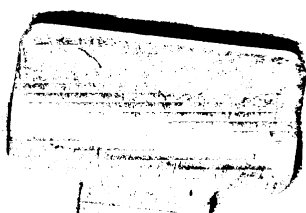
DANSKE GRÆSSER

OG ANDRE GRÆSAGTIGE PLANTER

POPULÆR VEJLEDNING

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

SIGILLVM · VNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
FIAT LVX
MDCCCLXVIII
EX LIBRIS
MAIN LIBRARY-AGRICULTURE DEPT.

A. MENTZ

DANSKE GRÆSSER

OG ANDRE GRÆSAGTIGE PLANTER

POPULÆR VEJLEDNING

MED 111 FIGURER I TEKSTEN

KØBENHAVN
DET NORDISKE FORLAG
ERNST BOJESEN
1902

Oplag: 1500 Ekspl.

H. H. Thieles Bogtrykkeri

FORORD.

Den her foreliggende lille Bogs Opgave er at tjene som Vejleder i Kendskabet til de for vort Lands Økonomi saa vigtige Græsser og et Udvalg af andre græsagtige Planter. Ogsaa de, der hverken har Øvelse i Plantebestemmelse eller sidder inde med andre botaniske Forkundskaber, skulde kunne benytte dette Hjælpemiddel.

I korte Beskrivelser er samlet de enkelte Arters væsentligste Karaktertræk, der er afgørende for Bestemmelsen af dem i blomstrende Tilstand, men som tillige giver visse Holdepunkter for Genkendelsen af dem, saa længe de ikke blomstrer eller ej heller staar i Frugt. Desuden er enkelte Livsforhold, der er af særlig Interesse for Benyttelsen, anførte; ligeledes Voksesteder m. m. Ligesom det fuldt udviklede Individ ligger til Grund for Beskrivelsen af Arten, saaledes er ogsaa de i denne Bog anvendte Bestemmelsesnøgler for Slægter og Arter især byggede paa Karakterer, hentede fra den fuldt udviklede Tilstand. At give Nøgler for Græsser alene paa Grundlag af Planter i blomsterløs Skikkelse lader sig vel gennemføre; men et Hjælpemiddel, der kun tager Hensyn dertil, vil næppe blive saa praktisk at benytte som det, der især er anlagt paa blomstrende (og frugtbærende) Individer. Maaske kunde der i dette Arbejde være lagt endnu mere an paa at befordre Arternes Genkendelse i

den ikke blomstrende Tilstand. Forskellige Hensyn har tvunget mig til ikke at gøre det.

Figurerne er, med Undtagelse af 12, alle originale. Det kgl. danske Landhusholdningsselskab har givet Understøttelse til Figurernes Udførelse. Jeg beder Præsidiet for Selskabet modtage min ærbødigste Tak.

Hr. Litograf N. Halkjær har udført Tegningerne; jeg er ham taknemmelig for hans omhyggelige og dygtige Arbejde.

Det er mit Haab, at nærværende Hjælpemiddel vil vise sig praktisk og til Nytte. Kunde det tillige bidrage lidt til at vække Lyst hos Landbrugere til selv at gøre Iagttagelser over Græsbrugets vigtigste Planter, vil Bogens dybere Formaal dermed være naaet.

A. M.

INDLEDNING.

De i Danmark vildtvoksende (eller dyrkede) græsagtige Planter hører i Hovedsagen til tre Familier: Græsserne, Halvgræsserne og Sivfamilien. Af disse er Græsserne langt den vigtigste; alle Arter af denne Familie behandles i den følgende Fremstilling, medens kun almindeligere og vigtigere Arter af de to andre Familier omtales.

Arter af de tre nævnte Familier har det samme fælles Præg, som betinger Benævnelsen: Græsagtig Plante, et Udtryk, som næppe behøver nærmere Udvikling; enhver er jo vel kendt med det Udseende, som t. Eks. vore Kornsorter har: ranke Straa med lange, smalle Blade og i Spidsen en Samling uanselige Blomster, der senere forvandles til »Korn«; og alle har fra vore Enge og Græsmarker et almindeligt Indtryk af de dér fremherskende Planters Ydre. Se for øvrigt S. 5. Det ensformige i græsagtige Planters Ydre medfører imidlertid særlige Vanskeligheder ved Bestemmelsen af dem, d. v. s. den rigtige Henførelse af en eller anden græsagtig Plante til denne eller hin Art.

De følgende Bemærkninger forudskikkes Benyttelsen af det her foreliggende Hjælpemiddel for Bestemmelsen.

Det første Led er den græsagtige Plantes Henførelse til en af de her i Bogen omtalte Familier, hvilket som

Regel ingen Vanskelighed vil volde. Man henvises til Sammenstillingen S. 5 og 6.

Antages det nu, at den Plante, der ønskes nøjere bestemt, er et Græs, gaar man til den S. 23 og følgende Sider opskrevne Bestemmelsestabel eller -nøgle. Men for Benyttelsen af denne og overhovedet for et lidt grundigere Kendskab til Græssernes Bygnings- og Livsforhold er det nødvendigt at sætte sig ind i den korte almindelige Fremstilling af Græsserne, som gaar forud for Bestemmelsesnøglen. I dette Afsnit vil alle de vigtigste Udtryk, som er ganske uundværlige for Bestemmelsen og Beskrivelsen af Græsser, være forklarede; ved Læsningen gør man vel i at jævnføre Teksten med Undersøgelsen af levende Planter.

Bestemmelsesnøglen S. 23—28 omfatter 3 Afdelinger, A, B og C. Det er en Selvfølge, at man, hvis det ubekendte Græs ikke tilhører Afdeling A (ikke er et Top-Græs), gaar over til B, og at man, hvis det heller ikke tilhører denne Afdeling (ikke er et Dusk-Græs), maa søge til den sidste Afdeling, C. Overhovedet gælder det ved Benyttelsen af en Bestemmelsesnøgle om at sammenligne de Muligheder, hvormed man har at gøre. Man sammenholder følgelig de næste Afdelinger I og II, a og b, 1 og 2 o. s. v. med hinanden, og bliver indenfor den Afdeling, som synes at passe bedst. Paa denne Maade vil man omsider naa til Slægten. Ved dens Navn er henvist til den Side, hvor den i det følgende Afsnit: Beskrivelsen af de enkelte Arter er nærmere omtalt (S. 28 og følgende).

Slægtsnøglen, som nu er benyttet, omfatter vel ogsaa enkelte Arter af Græsser, hvortil man altsaa direkte henvises. Men i øvrigt naar man til Bestemmelsen af Arten af den ubekendte Plante gennem lignende Nøgler, der følger efter Beskrivelsen af Slægten, saafremt denne

bestaar af mere end 1 Art. Fremgangsmaaden er ved Artsnøglerne den samme som ved Slægtsnøglen. For de Slægters Vedkommende, som kun omfatter 1 Art her i Landet eller overhovedet, er Slægtsbeskrivelsen udeladt. For Øvelsens Skyld gør man vel i at tage en eller anden vel kendt Art, t. Eks. Engelsk Rajgræs, for sig og gennemgaa Nøglerne for denne Arts Vedkommende.

Bestemmelsen, der maa ske ved omhyggelig og taalmodig Benyttelse af Slægts- og Artsnøglerne, faar sin Kontrol dels gennem de lidt udførligere Beskrivelser af Arterne, dels gennem de Figurer, der ledsager Beskrivelserne, og som for Størstedelen forestiller saadanne enkelte Dele af Græsplanterne, der frembyder vigtige Skelnemærker mellem Arterne.

Af Halvgræsser og Sivfamiliens Arter er — som allerede nævnt — kun de almindeligere og vigtigere Arter anførte. Bestemmelsen af f. Eks. en Star- eller en Siv-Art bliver derved ikke absolut sikker, for saa vidt som man mulig kan søge efter Oplysning om en Art, der ej er omtalt i Bogen; sker dette, kan man rolig gaa ud fra, at denne Art ikke er af nogen Betydning, saafremt man da har fulgt Bestemmelsesnøglen rigtig. For Forstaaelsen af de under Beskrivelserne og i Nøglerne anvendte Udtryk, er det nødvendigt at gennemlæse de korte Fremstillinger af Halvgræssernes og Sivfamiliens Bygningsforhold.

Ved Undersøgelsen af den græsagtige Plante maa man helst tage hele Planten for sig, ikke nøjes med Straaet. For Bestemmelsen saavel som for Forstaaelsen af Plantens Voksemaade er det som Regel nødvendigt ogsaa at undersøge de underjordiske Dele, der med Forsigtighed maa graves frem og frigøres for Jorden ved Rystning eller Vaskning. Man gør endvidere vel i at undersøge ikke alene et enkelt Straa, men flere,

ikke alene et enkelt Blad og dets Dele, men i alt Fald et ringere Antal, flere Stande af Blomster, flere Blomster o. s. v. Jo fyldigere og omhyggeligere Undersøgelsen gøres, des sikrere naar man naturligvis det rigtige Resultat.

Undersøgelsen og den rigtige Bestemmelse af den græsagtige Plante besværliggøres derved, at mange Deles Bygningsforhold paa Grund af deres Lidenhed er vanskelige at erkende. Men da disse smaa Deles Bygning nødvendigvis ofte maa undersøges, fordi deres Særegenheder — og kun de alene — tjener til Adskillelse af nær staaende Slægter eller Arter, saa henvises man til Brugen af Forstørrelsesglas (en Lupe); nogle faa Ganges Forstørrelse er som Regel tilstrækkelig. At undersøge Bygningen f. Eks. af Græssernes Smaa-Aks er ofte et slemt Pillearbejde, som kræver Taalmodighed og Øvelse. En fin Niptang (Pincet), en Naal og en skarp Kniv vil være af god Nytte ved mange Deles Undersøgelse.

DE GRÆSAGTIGE PLANTER,

som omtales i den følgende Fremstilling, hører alle til samme Plantegruppe: Avneblomstrede, der udmærker sig ved, at de ganske uanselige og smaa Blomster er samlede i tætte Stande og støttede af smaa Blade, Avner. Alle er urteagtige Planter med tynde Straa og meget smalle Blade, hvis nederste Del danner en Skede, medens der paa Grænsen af denne og det egentlige Blad oftest findes en Skedehinde. Avneblomstrede deles i 3 Familier. De væsentligste Skelnemærker mellem dem fremgaar af følgende Sammenstilling.

Straaene trinde (eller sjælden sammentrykte), hule og delte ved »Knæ«. Bladene toradede, med aabne eller delvis lukkede Skeder og oftest tydelig Skedehinde. Blomsterne i Aks (Smaa-Aks), der aldrig (normalt) sidder enlig, men er samlede til en Top, Dusk eller et Aks. Blomsterne mangler Blomsterblade og er tvekønnede, sjælden enkønnede. Oftest 3 Støvdragere med vippende Knapper. Frugten er en Nød.

Græsserne, se nærmere S. 7 og følgende.

Straaene oftest trekantede, marvfyldte (sjælden hule) og ikke delte ved Knæ. Bladene oftest treradede, med lukkede Skeder og uden eller kun en ubetydelig Skedehinde. Blomsterne i Aks, der sidder enlig eller er samlede til et Hoved, et Aks eller en Top.

Blomsterne har børsteagtige Blomsterblade eller mangler saadanne; de er tvekønnede eller enkønnede. 3 Støvdragere med oprette, ikke vippende Knapper. Frugten er en Nød.

Halvgræsserne, se nærmere S. 128 og følgende.

Straaene trinde (eller sammentrykte), marvfyldte, uden »Knæ«. Bladene flade eller trinde, med aabne eller lukkede Skeder. Blomsterne i Kvaster. De har 6 Blomsterblade, der ikke bestaar af Børster, og er tvekønnede. 6 Støvdragere. Frugten er en Kapsel.

Sivfamilien, se nærmere S. 156 og følgende.

GRÆSSERNE.

Alle danske Græsser er Urter. Men de forskellige Arter har ikke lige lang Levetid (Livsvarighed). Nogle er en-aarige, de fleste fler-aarige. Livsvarighed.

De enaarige Græsser har kun en kort Levetid.

Enten spirer de om Foraaret, blomstrer og sætter Frugt i Løbet af Somren og dør i samme Aar. Saadanne Arter betegnes med ①. Eksempler: Almindelig Havre, Enaarig Rapgræs, Langstakket Hvene, Sommer -Byg og -Hvede o. fl.

Eller de spirer om Efteraaret og overvintrer som spæde Planter for det følgende Foraar, naar Varmen bliver tilstrækkelig høj, at vokse videre, blomstre, sætte Frugt og dø. Græsser, hvis Liv forløber paa denne Maade, kaldes ogsaa toaarige, da deres Fremvækst foregaar indenfor to Aar. De betegnes med ②. Eksempler: Tidlig Dværgbunke, Blød Hejre og andre Hejre-Arter, Vinter-Byg og -Hvede o. fl.

Flertallet af vore enaarige Græsser kan sikkert forholde sig paa begge Maader.

De fleraarige Græssers Levetid er egentlig talt ubegrænset, om end de enkelte Planter af samme Art naturligvis kan opnaa en højst forskellig Alder — alt efter de Vilkaar, hvorunder de lever. Deres Evne til at overvintre og fortsætte Livet gennem en Række af Aar beror paa, at de har en saakaldet Rodstok (se

nedenfor); denne underjordiske Stængel frembringer hvert Aar nye Skud, nogle, der blomstrer, sætter Frugt og dør, og andre, der (i alt Fald foreløbig) ikke blomstrer.

Mellem en- og fleraarige Græsser findes i Ydre og Voksemaade store Forskelligheder; Kendskab hertil er af væsentlig Betydning for Forstaaelsen af Græssernes Optræden i Naturen og deres Benyttelse i Græsbruget. Af de i denne Bog omtalte 115 Arter er 72 fleraarige, Resten, 43, enaarige; medens saa godt som alle de første er oprindelige Planter i Landet, er næsten Halvdelen af de enaarige Græsser indførte, enten Kornsorter eller Foderplanter eller Ukrudtsplanter.

Roden. Græssernes Rødder ligner oftest tynde Traade eller Trævler. De har yderst forskellig Længde og er mere eller mindre grenede; dybest gaaende og mest grenede er de paa raa Sandjorde. Hos enaarige Græsser og saadanne fleraarige Græsser, der har opret Rodstok (se nedenfor), er Rødderne samlede til ét stort Bundt (se Fig. 28, 39 og 91); hos fleraarige Græsser med krybende Rodstok (se nedenfor) udgaar Rødderne mere spredt, gærne kransformet fra Rodstokkens Knæ (se Fig. 41 og 84). Rødderne fæster Planterne i Jorden og optager Næring. Kun meget sjælden har de en anden Opgave; saaledes gemmer de tykke Rødder hos Blaatop paa Næring (Cellulose).

Rodstokken. Underjordisk Vækst. Rodstokken, der betinger de fleraarige Arters fortsatte Vækst fra Aar til Aar, er skjult i Jorden. Den bestaar af underjordiske Stængler eller Skud, der hos nogle er oprette, hos andre krybende. Den oprette (stærkt tueformede) Rodstok er sammensat af oprette og meget tætstillede Skud; Eksempler: Blaatop (Fig. 9), Faare-Svingel (Fig. 24) og Katteskæg (Fig. 91). Den krybende Rodstok bestaar af mere eller mindre vidt krybende og derfor mere eller mindre fra hverandre

fjærnede Skud; disse er ofte meget lange og kaldes Udløbere; Eksempler: Tagrør, Eng-Rapgræs (Fig. 33), Enblomstret Flitteraks (Fig. 41) og Almindelig Kvik (Fig. 84). Udløberne ligner Rødder, men kendes let fra disse ved at være tykkere og ved at have smaa Skæl (Blade); de arbejder sig saa meget des lettere frem i Jorden, som deres Spids er stiv og stikkende og ofte gennemborer andre Plantedele, Kartofler, Roer o. s. v. — Rodstokkens Skud gaar over i overjordiske Skud. Hos den oprette Rodstok er disse gærne umiddelbare Forlængelser af de underjordiske Skud; hos den krybende Rodstok maa Udløberne bøje bueformet op, før de gaar over i overjordiske Skud.

Medens Græsser med opret Rodstok træffes paa enhver Jordbund, vokser de med krybende Rodstok mest paa nogenlunde løs eller blød Bund, saaledes Hjælmen i Sand og adskillige Græsser i Skovmuld.

Overjordisk Vækst.

Græssernes overjordiske Skud er stillede paa forskellig Vis — alt efter Livsvarigheden og, for de fleraarige Græssers Vedkommende, efter Rodstokkens Beskaffenhed. Græsserne har forskellig Voksemaade eller Vækst.

Enaarige Græsser vokser altid i en Tue. Denne bestaar som Regel af talrige Skud, der ender med blomstrende Straa. Eksempler: Enaarig Rapgræs (Fig. 28), Dværgbunke (Fig. 58), Sandskæg (Fig. 50) og Spidshale (Fig. 90).

Fleraarige Græsser med opret Rodstok danner en mere eller mindre fast Tue af baade blomstrende og ikke blomstrende (golde) Skud, der mangler hos enaarige Græsser. Hos ældre Individer finder man altid visne Rester af tidligere Aars Blade (især Bladskeder); naar disse er tilstede i større Mængde, tjener de sikkert til Værn for Rodstokken og dens Knopper i

Vintrens Løb. Eksempler: Hundegræs, Blaatop (Fig. 9), Almindelig Rapgræs, Mose-Bunke, Eng-Havre, Katteskæg (Fig. 91) o. m. fl.

Fleraarige Græsser med krybende Rodstok kan, naar Udløberne ikke breder sig vidt, ligeledes danne store og temmelig faste Tuer. Men som Regel har disse Græsser en langt mere aaben Vækst. I Modsætning til den enlige Tue hos Græsser med opret Rodstok, findes der hos disse en Mængde mindre Tuer eller enkelte Skud, som staar spredt, ofte vidt fra hverandre. Tuerne bestaar ogsaa her af blomstrende Straa og golde Skud. Eksempler: Eng-Rapgræs (Fig. 33), Rød Svingel (Fig. 26), Festgræs (Fig. 75), Blød Hestegræs, Flitteraks (Fig. 41), Almindelig Kvik (Fig. 84) o. m. fl.

Græsser med opret Rodstok og kraftige Tuer danner intet sammenhængende Græstæppe, saaledes som de, der har krybende Rodstok og tynde Tuer eller enlige Skud. De store Rørbevoksninger langs Bredden af Aaer og Søer stammer for en væsentlig Del fra høje Græsser med krybende Rodstok og lange Udløbere, f. Eks. Tagrør, Høj Sødgræs og Rørgræs.

Nogle fleraarige Græsser har overjordiske Udløbere, d. v. s. langstrakte Skud eller Ranker, der fra Tuens Grund lægger sig henover Jordens Overflade; fra Grunden af Bladene dannes Rødder og unge Grene. Ogsaa disse Græsser frembringer et tæt og gærne saftigt Tæppe. Eksempler: Strand-Sødgræs (Fig. 34), Hvid Hvene og Dynd-Tæppegræs.

Naturligvis gives der ganske jævne Overgange mellem de ovenfor nævnte Voksemaader.

Straaet. Den blomsterbærende Stængel, Straaet, er hos mange Græsser knæbøjet ved Grunden, ellers opret. Det er som oftest trindt (i Tværsnit cirkelrundt), undertiden sammentrykt (Eksempel: Fladstraaet Rapgræs),

aldrig trekantet. Ved opsvulmede Partier, Knæene, er Straaet delt i Led, der er korte ved Straaets Grund, men i øvrigt lange. Hos alle danske Græsser er Straaet hult, men Hulheden afbrydes ved Knæene af massivt Væv. Dets Stivhed beror især paa, at der næsten lige under Straaets Overflade findes faste og haarde Dele, der er ordnede som et Rør inde i Straaets Væv; paa et Tværsnit af Straaet ses disse Dele som en Ring (Fig. 1). Kun de Dele af Straaet, som ligger lige over Knæene, og som beskyttes af Bladenes Skeder (se senere), er bløde og saftige; ti her foregaar Straaets Vækst i Længden. De endnu voksende Dele af Græssernes Straa indeholder bl. a. Sukker, hvilket let erkendes ved at tygge lidt paa de lige over Knæene løsnede Led. Fra Straaenes bløde Del opefter tiltager Stivheden.

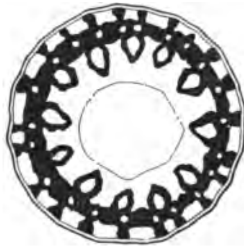

Fig. 1. Tværsnit af Straaet af Blaatop. De haarde Dele er sorte. (Efter Schwendener).

Medens saavel den oprette som den krybende Rodstok og dens Udløbere kan danne mange nye Grene eller Skud, saa forgrener Straaet sig hos danske Græsser som Regel ikke førend i Blomsterstanden. Kun enkelte Undtagelser gives, saasom Eng-Rørhvene (Fig. 64), Rørgræs (Fig. 76) og Spidshale (Fig. 90).

Straaene svulmer hos enkelte fleraarige Græsser op ved Grunden, saaledes hos Blaatop (Fig. 9) og Løgbærende Rapgræs. Ogsaa hos Eng-Rottehale (Timothé) og Høj-Havre (Draphavre) kan Straaene, vistnok især paa tør og fast Bund, blive knoldformede ved Grunden (Fig. 2).

Bladet er den mest foranderlige Del af Græsplanten. Paa underjordiske Skud er det som Regel **Bladet.**

yderst enkelt bygget, blegt og formet som et lille Skæl. Det er Bladene i Udløbernes Ende, der ved fast Sammenrulning danner den stive og stikkende Spids. Bladene paa overjordiske Skud kan ogsaa være ret forskellig udviklede. De lavt siddende Blade, Grundbladene, kan være anderledes byggede end de højere siddende, Stængelbladene; de golde Skuds Blade kan frembyde smaa Forskelligheder fra det blomstrende Straas. I Almindelighed kan man ved Betragtning af en Græs-Arts Blade vælge et Blad omtrent midt paa Straaet.

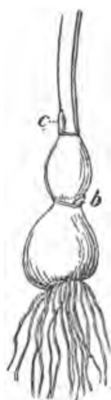

Fig. 2. Nederste Del af Straaet af Eng-Rottehale. c og b, Knopper. (Efter Raunkiær).

Græsbladet bestaar af fire følgende Dele: Knæet, Skeden, Skedehinden og Bladpladen. De gennemgaas i det følgende lidt nøjere, fordi deres Forhold ofte kan tjene til Adskillelse af Arterne.

Knæet er Græsbladets nederste Del. Samtlige Blades Knæ danner de ovenfor (S. 11) omtalte Knæ paa Straaet; de tilhører altsaa i Virkeligheden ikke dette. Medens Knæene paa den ranke Del af Straaet er lige (Fig. 3, A), ses de ofte at være mere eller mindre bøjede paa den nederste Del deraf (Fig. 3, B); derved bliver Straaene, som ovenfor nævnt, knæbøjede. Ved ensidig Vækst af Knæene, d. v. s. derved, at den mod Jordoverfladen vendende Side vokser stærkt, medens den modsatte Side enten forkortes eller slet ikke vokser, vil Straa, der af en eller anden Grund er komne ud af den vandrette Stilling, f. Eks. ved Regn eller Blæst strakte mere eller mindre vandret ud, atter kunne rejse sig (se Fig. 3, B). Oftest sker det ved ensidig Vækst i flere over hver-

andre liggende Knæ. Korn, der er gaaet »i Leje«, kan paa denne Maade rette sig igen.

Knæet fortsættes opad af den lange og rørformede Skede. Den er oftest spaltet paa langs (aaben); de to Rande griber da over hinanden. Sjældnere er Skeden ikke spaltet (lukket), som hos Hejre, Sødgræs-Arter, Rapgræs-Arter, Hjærtegræs o. a.; den er dog næsten aldrig lukket i sin hele Længde, saaledes som hos Flitteraks. Den Stivhed, Skederne i Almindelighed besidder, er af stor Betydning for hele Straaets oprette Stilling; de afstiver især de ganske bløde Dele af Straaet. Paa de golde Bladskud omslutter flere Skeder hverandre. Skederne er snart trinde, snart mere eller mindre sammentrykte, særlig paa Skuddenes nederste Blade. De øverste Bladskeder er ikke sjælden ligesom oppustede, hvilket navnlig ses hos Græsser, der vokser paa tør Bund: Sandskæg, Gold Byg (Fig. 81) o. fl.

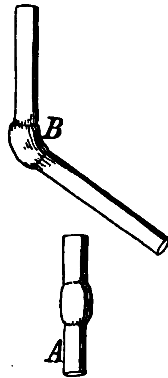

Fig. 3. Almindelig Kvik. A, Ret Knæ. B, Bøjet Knæ. Lidt forstørret. (Efter Raunkiær).

Skedehinden sidder paa Grænsen af Skede og Bladplade. Dens Længde kan være yderst forskellig, snart er den lang, snart kort (se Figg. 29 og 32); hos Hanespore mangler den helt. Længden er desuden ofte forskellig paa det samme Individ, i det Skedehinden kan være kort paa Grundbladene, lang paa Stængelbladene. Som oftest er Skedehinden bleg og hindeagtig. Hos Tagrør, Blaatop, Tandbælg og Skærmaks er den opløst i en Krans af Haar.

Den nederste Del af Bladpladen (Bladpladegrunden) løber hos nogle Græsser ud i to spidse Tænder til Højre og Venstre for Skedehinden; det er Til-

fældet t. Eks. hos Svingel, Kvik (Fig. 4), Marehalm, Byg, Rajgræs o. a. I øvrigt er Bladgrunden gærne anderledes bygget end Bladpladen selv; den er bleg eller gullig, tynd eller tyk, snart tydelig, særlig hos Græsser, hvis Blade staar vandret ud fra Straaet, snart utydelig, særlig hos Græsser, hvis Blade er tilnærmelsesvis lodrette.

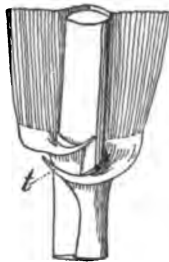

Fig. 4. Almindelig Kvik. Øverste Del af Bladskeden, Bladpladegrunden og nederste Del af Bladpladen. t, Tænder. 3 Gange forstørret. (Efter Raunkiær).

Selve Bladpladen danner det velkendte lange og smalle Græsblad, der snart er ens bredt i hele sin Længde, snart er lidt bredere paa Midten. I Form, Farve, Behaaring og andre Henseender findes der hos de forskellige Græssers Blade megen Ulighed, hvilket fremgaar af Beskrivelser og Figurer i det følgende Afsnit.

Hos talrige Græsser er Bladpladen ganske flad, hos andre er den rendeformet, i det de to Sidehalvdele danner en Vinkel med hinanden, og hos atter andre er den indrullet, d. v. s. de to Sidehalvdele er rullede ind mod hinanden, Bladet bliver da omtrent trindt. Et ganske smalt, trindt og som Regel temmelig stift Blad kaldes børstedannet.

Bladpladens Overside (undertiden ogsaa Undersiden) er hos de fleste Græsser udstyret med fine eller undertiden grove, fremspringende Ribber; hos nogle findes kun én langs Midtlinjen, en Midtribbe. Paa Bladpladens Underside ses hos de fleste Græsser langs Midten en fremspringende Køl.

Bladpladens Farve kan veksle fra lysegrøn til mørkegrøn og have forskellige andre Toner, være graagrøn, blaagraa eller hvidgraa. Selv hos den samme Art kan Farven være forskellig efter Voksestedet, hvilket kan

iagttages hos ikke faa Græsser: Eng-Rapgræs, Rød Svingel, Faare-Svingel o. s. v.

Holder man Græsbladet op for Lyset, ser man, at det paa langs er gennemtrukket af hvide Striber; de dannes af Bladets saakaldte Karstrænge, der som Regel ligger indenfor Ribberne, og som undertiden er forbundne med Tværgrene. Endvidere ses hos en Mængde Græsser to kraftige gulgrønne Striber langs Midten af Bladet, en paa hver Side af Midtribben. De hidrører fra lange Rækker af Blære- eller Ledceller, som spiller en stor Rolle ved Bladets Udfoldning og for de Bevægelser (Indrulning og Udrulning), der hos nogle Græsser (Hjælme, Strand-Svingel, Mose-Bunke o. a.) foregaaar under skiftende Fugtighedsforhold.

Bladpladen er sjælden helt glat. Er den ru at føle paa, skyldes dette korte og stive Haar, der i Randen af Bladet og langs Kølen kan være ligesom Torne. I øvrigt kan Bladpladerne, ligesom de til dem hørende Skeder, være behaarede paa meget forskellig Vis, snart beklædte med korte og tæt siddende Haar, der gør Bladene ligesom fløjlsagtig bløde (Fløjlsgræs), snart med længere og spredte Haar.

Den Snoning og Drejning af Bladpladen, som man ofte træffer baade hos Græsser paa Enge og hos Græsser, der vokser i Skygge af Skove eller Krat, og som bevirker, at Bladpladens som Regel glatte og blanke Underside kommer til at vende opad, er muligvis at at forklare som et Værn mod Væde, i det den nedad vendte Overside med de for Plantens Liv saa højst vigtige smaa Aabninger (Spalteaabninger) ikke udsættes saa meget for Regn. Tillige beskyttes Oversiden derved mere mod stærk Fordampning af Vand fra dens Overflade. Samme Virkning har det ejendommelige Overtræk af Voks, som gør flere Græssers Blade og Straa

blaaduggede; saaledes hos Marehalm, Byg, Rug, Almindelig Kvik, Havre, Hundegræs o. fl.

Knopleje. Saalænge Bladene ikke er udfoldede — i Knoplejet — er deres to Sidehalvdele enten sammenlagte (klappet Knopleje), eller den ene Halvdel er rullet hen over den anden (rullet Knopleje). Dette ses let paa Tværsnit af de unge Skud, og kan ofte tjene som et godt Kendemærke for Arterne i blomsterløs Tilstand.

Bladene er hos Græsserne altid stillede i to Rækker (toradede).

Blomsterstanden. Græssernes Blomster er stedse samlede i en Blomsterstand, der benævnes Smaa-Aks. Dette bestaar af en Akse (Stængel), besat med Blade (Avner); indenfor disse sidder Blomsterne (se nedenfor). Men da Smaa-Aksene i Almindelighed kun er smaa, samles de atter til større Stande af forskellig Bygning: Top, Dusk og Aks.

I Toppen sidder Smaa-Aksene langt fra hinanden, paa mere eller mindre forlængede Stilke. Fra Toppens Akse udgaar Grene, der sidder i Etager, og som atter kan dele sig, indtil de ender som Smaa-Aksenes Stilke. Under Blomstringen er den hele Top udbredt (aaben); før og efter Blomstringen er den ofte sammenkneben, i det Grenene da stiller sig lodret. Eksempler: Rapgræs (Figg. 28 og 33), Havre (Fig. 55), Miliegræs (Fig. 59), Hvene (Fig. 62) og mange andre.

Dusken er en Top med meget korte Grene, som i Reglen først kommer til Syne, naar den pilles itu. Smaa-Aksene er derfor meget tæt stillede. Den faar nogen Lighed med et Aks, hvorfra den dog adskiller sig ved Smaa-Aksenes Stilke. Eksempler: Rævehale (Fig. 68), Rottehale (Fig. 73), Kamgræs (Fig. 43) o. fl.

I Akset mangler Smaa-Aksene Stilke. Aksets

bugtet og leddelt. Oftest findes kun ét Smaa- hvert Led. Eksempler: Rajgræs (Fig. 86), g (Fig. 91), Hvede o. fl. Eller der findes mere naa-Aks ved hvert Led, som hos Byg (Fig. 79) alm. Hos et Par Slægter (Hanespore og Fin- idder der flere Aks paa samme Straa.

mmensatte Blomsterstandes Forskellighed ligger l for den Inddeling i 3 sideordnede Grupper, nvendt i Bestemmelsesnøglen S. 23. Med Hen- af Slægterne bemærkes følgende. Væselhale Dværgbunke kan ved Toppens temmelig korte a Udseende af at have en Dusk, og er derfor, blandt Topgræsser, hvortil de egentlig hører, førte blandt Duskgræsser. Stilkaks er vel sna- .ksgræs, men da de nedre Smaa-Aks har Stilk, gsaa anført imellem Duskgræsser.

Smaa-Aksets Bygning.

-Aksene er byggede paa følgende Maade (se Alle Avnerne sidder i to Rækker opad Smaa- Akse. De to nederste Blade til Venstre og .ldes Yderavner (nedre og øvre Yderavne); rne af disse findes ingen Blomster. Alle de øvrige Avner kaldes med et fælles Navn Inderavner; men man skelner mellem Dækblade (nedre Inderavner) og Forblade (øvre Inderavner). Disse Avner er ofte meget forskellige i Bygning. Som de egentlige Græsblade er de udstyrede med Ribber (eller Nerver), der er mere eller mindre fremtrædende, og har ofte en skarp Køl langs Ryggen. De er grønne eller rødlige eller violet anløbne, meget hyppig hindeagtige i Randen og Spidsen. Yderavnerne bærer hos Byg, Rug og Hanespore en Stak, et langt, sylformet Legeme. Ellers er kun Dækbladene forsynede med Stak, der er længere eller kortere, ofte snoet og knæbøjet (Havre); den kan udgaa fra Spidsen eller fra Ryggen af Dækbladet. Hos mange

Græsser mangler Stakken ganske, eller den erstattes af en kort Braad (t. Eks. hos Svingel-Arter). Forbladene er som Regel hindeagtige og har to Sideribber eller Køle. Til Sammenligning med Fig. 5 se Figg. 8, 9, 10 og mange følgende.

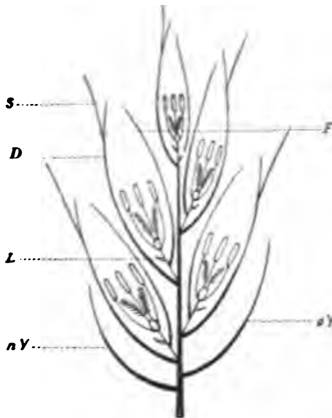

Fig. 5. Et Smaa-Aks (Skema). nY, Nedre Yderavne. øY, Øvre Yderavne. D, Dækblad. F, Forblad. s, Stak. L, Blomsterskæl.

Mellem et Dækblad og et Forblad findes som Regel en Blomst. Blomsternes Antal i Smaa-Akset kan være yderst forskelligt — fra 1 til et større Antal. Man erkender lettest Antallet af Blomsterne ved at tælle Antallet af Dækblade (Yderavnerne regnes altsaa ikke med).

Blomstens Bygning.

Blomsten bestaar af Støvdragere, Støvvej og 2 smaa Skæl paa den udvendige Side (L i Fig. 5). Sammenlign Fig. 6.

Af Støvdragere findes som Regel 3 (hos Gulaks kun 2). De bestaar af tynde og slappe Traade, Støvtraade, der paa Spidsen bærer de saakaldte Støvknapper, som er gule eller violette. Disse Knapper er fyldte med Støv eller Støvkorn, meget smaa Legemer, der neppe er synlige for det blotte Øje; de føres med største Lethed afsted med Vinden (om deres Betydning se nedenfor).

Støvvejen dannes nederst af den saakaldte Frugtknude, der foroven bærer 2 (hos Katteskæg kun 1) Grifler. Disse ender med lange og haarede Ar, som er bestemte til at modtage Støvet fra Blomsterne af (som Regel) andre Græsplanter af samme Art. I Frugt-

knuden findes et Æg, der befrugtes derved, at Støvkornets Masse trænger ned til det gennem Griflen. Medens Støvkornenes Overførelse paa Arret kaldes Bestøvning (se nedenfor), er Foreningen af deres Masse med visse Dele af Ægget benævnt Befrugtning. Ved denne, som er for indviklet til nærmere Beskrivelse her, bliver Æg og Frugtknude til Frugt (se nedenfor).

En Blomst, der baade indeholder de hanlige Dele (nemlig Støvdragerne) og de hunlige Dele (nemlig Støvvejen) kaldes tvekønnet. Findes kun Støvdragere i Blomsten, kaldes den hanlig (Fig. 75); findes kun Støvvej, hunlig. Mangler baade Støvdragere og Støvvej, kaldes Blomsten gold (Fig. 76 og 77).

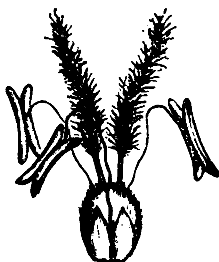

Fig. 6. Blomst af Hvede. Blomsterskællene vender fremad. Forstørret. (Efter Baillon).

Blomsterskællene, der er meget smaa eller helt mangler hos nogle, t. Eks. Rævehale, Rottehale, Gulaks og Katteskæg, har en vigtig Opgave hos de fleste Græsser ved under Blomstringen at spærre Avnerne ud fra hverandre, saa at Støvknapper og Ar kan træde frem. Hos de nævnte Græsser, hvor Blomsterskællene er smaa eller mangler, viger Avnerne kun lidt ud fra hverandre, og Støvknapper og Ar kommer ud mellem Avnernes Spidser.

Blomstring.

De fleste danske Græsser blomstrer i sidste Halvdel af Juni eller i Juli Maaned, en Del dog ogsaa langt hen paa Efteraaret; Enaarig Rapgræs er bekendt for at blomstre til næsten alle Tider af Aaret. Før Blomstringen er Blomsterstanden indesluttet af den øverste Bladskede; naar den bryder ud deraf, siges den at skride.

Hos Græsser med Top begynder Blomstringen i Spidsen af Toppen; her aabner Smaa-Aksene sig altsaa først. Hos Græsser med Dusk eller Aks begynder den omtrent midt paa den øverste Tredjedel af Dusken eller Akset; og herfra foregaar den saa nedad og opad. I det enkelte Smaa-Aks begynder Blomstringen først i den nederste Blomst, saafremt Smaa-Akset er flerblomstret.

Lige ved Blomstringens Begyndelse svulmer Blomsterskællene op, hvorved Avnerne presses ud fra hinanden (se ovenfor), og Støvtraadene vokser stærkt til, saa at de store Støvknapper kan træde langt udenfor Avnerne. I Begyndelsen er Traadene oprette, senere ombøjede, hvorved Knapperne bliver hængende; de rystes da meget let af Vinden, og naar de i tørt Vejr aabner sig, saa at Støvet kommer ud, vil de lette og tørre Støvkorn være et Bytte for Vinden. Alle kender det ejendommelige Syn af en »dræende« Rugmark; som store Skyer føres Støvkornene fra Mark til Mark.

Bestøvning. Bestøvningen kan finde Sted mellem forskellige Blomster eller indenfor samme Blomst. Sker Bestøvningen mellem forskellige Blomster (i samme Stand eller i forskellige Stande paa samme Plante eller endelig mellem Blomster paa forskellige Individer) kaldes denne Form for Bestøvning: Fremmed- eller Krydsbestøvning. Sker Bestøvningen indenfor den samme Blomst, kaldes den Selvbestøvning. Den første Form giver erfaringsmæssig de bedste Resultater i Retning af Kornudvikling. Paa forskellige Maader, der ikke kan omtales nærmere her, er Fremmedbestøvning, om ikke sikret, saa dog fremhjulpet hos mange Græsser. Især er dette tydeligt hos Katteskæg, Rævehale og Gulaks, hvor Arret er udviklet en Tid, før Støvdragerne er modne og ikke kan bestøves af samme Blomsts Støv;

saadanne Græsser kaldes førsthunnede, medens Modsætningen er førsthannede, nemlig saadanne, i hvis Blomster Støvdragerne er først udviklede. Hos de fleste Græsser sker Udviklingen af Støvdragere og Støvvej omtrent samtidig, men deres indbyrdes Stilling er hyppig en saadan, at Selvbestøvning, naar Blomstringen da sker under gunstige Betingelser, gøres vanskelig. Selvbestøvning er bleven normal for nogle Græsser, t. Eks. Former af Byg, og finder ofte Sted hos andre Græsser under ugunstige Vejrforhold.

Det vil af det ovenfor fremsatte forstaas, at Vejrforholdene spiller en stor Rolle for Blomstringens og Bestøvningens heldige Forløb og derigennem for Kornsætningen. Da Bestøvningen oftest sker ved Vindens Hjælp (undertiden ved Dug eller Insekter), og da Fremmedbestøvning er den gunstigste Form for Bestøvning, saa vil tørt og varmt Vejr med Blæst være bedst. I fugtigt og koldt Vejr lukker Smaa-Aksene sig ofte slet ikke op, og Blomsterne er da henviste til den mindre heldige Selvbestøvning. Blomstringens og Bestøvningens Indtræden kan, selv om Blomstens Organer ellers er udviklede, udskydes kortere eller længere Tid af Hensyn til Vejrliget.

Vivipare kaldes saadanne Græsser, som i Stedet for Blomster har smaa Bladskud i Smaa-Aksene; disse Skud falder til Jorden, og vokser der videre. Eksempler: Løgbærende Rapgræs. Rød Svingel, Kamgræs, Engelsk Rajgræs o. a. kan undertiden være vivipare.

Græssernes Frugt, Nødden eller det saakaldte Korn, er sjældnere helt nøgen eller fri for tæt omsluttende Avner, som hos Hvene-Arterne, Rug og Hvede samt endnu andre. Oftest omgives Kornet mere eller mindre fast af Inderavnerne, undertiden ogsaa af Yderavnerne (Eksempler: Hestegræs, Rottehale o. a.). Kornet har Frugt.

gærne en Fure paa langs, Bugfuren; ofte er der (hos Græsser med flere Blomster i Smaa-Aksene) bevaret et Stykke af Smaa-Aksets Akse ved Grunden af Kornet; dette kaldes Bugstilk. Kornets Form og Udstyrelse er naturligvis meget forskellig hos de forskellige Arter. Indenfor Kornets Skal findes Frøhvide og Kim (Fig. 7). Kimen ligger i Kornets nederste Ende; ovenfor denne, der jo er den unge Plante i Fostertilstand, findes den melrige Frøhvide, der forbruges ved Kimens Spiring; en nærmere Omtale af dennes Forløb ligger udenfor Bogens Plan.

Fig. 7. Hvedekorn, til Venstre gennemskaaret paa langs efter Bugfuren; e, Kim. Til Højre betegner e Kimens Plads. (Efter Wiesner).

Frugt-spredning. Naar Kornene er modne, skal de føres bort fra Moderplanten; der skal skaffes nye Voksepladser for de kommende Planter. Spredningen af Kornene af de vildtvoksende Græsser sker som oftest ved Vindens Hjælp. Hos mange er de Kornet omsluttende Avner eller vedhængende Dele af Smaa-Aksenes Akse (Bugstilken) eller golde Blomster, som forbliver i Forbindelse med Kornet, udstyrede med Haar, der i væsentlig Grad bidrager til, at Vinden kan føre Kornene afsted. Som Eksempler kan nævnes: Tagrør (Fig. 8), Rapgræs, Havre-Arter (Fig. 54), Rørhvene (Figg. 64 og 65), Rævehale (Fig. 69), Rottehale (Fig. 73), Gulaks (Fig. 77) og andre. Hos mange vil de Bevægelser, hvori Vinden bringer Straaene, slynge Kornene bort fra Moderplanten. Sumpgræssernes Korn føres afsted med Vandet, eller de spredes især ved Fugles Hjælp, i det de sammen med Dynd hænger fast ved deres Fødder og senere, naar Dyndet er tørret ind, falder af. Eksempler: Sødgræs-Arter og Tæppegræs. I andre Tilfælde spiller Dyr og Mennesker en Rolle for

Græsfrugternes Spredning; dette finder saaledes Sted med Byg-Arter, hvis Stak let hænger fast i Dyrenes eller Menneskenes Beklædning. — Hos nogle Arter Havre, hos Sandskæg o. a. Græsser bores Kornet efter Spredningen ned i Jorden ved ejendommelige Bevægelser, der fremkaldes af den snoede og knæbøjede Staks skiftende Optagelse af Fugtighed og Udtørring.

I.

NØGLE FOR SLÆGTER OG ENKELTE ARTER AF GRÆSSER.

A. Blomsterne i Top (se S. 16).
  I. Smaa-Aksene med 2 eller flere Blomster, der alle er tvekønnede, eller hvoraf enkelte Blomster er hanlige eller golde.
    a. Yderavnerne kortere end hele Smaa-Akset.
      1. Skedehinden opløst i en Haarkrans. Enkelte af Blomsterne hanlige eller golde. Arrene purpurfarvede.
        x. Lange Haar ved Grunden af Blomsterne.
          Tagrør, *Phragmites,* S. 28.
        xx. Uden lange Haar ved Grunden af Blomsterne.
          Blaatop, *Molinia,* S. 29.
      2. Skedehinden ej opløst i en Haarkrans. Alle Blomster tvekønnede. Arrene hvidlige.
        x. Dækbladene enten med Braad eller Stak (undtagen Stakløs Hejresvingel); deres Ribber er sammenløbende mod Spidsen.
          † Dækbladene med Køl paa Ryggen. Yderavnerne med 1 og 3 Ribber.
            § Toppen ensidig. Smaa-Aksene kortstilkede og tæt samlede i Spidsen af Grenene.
              Hundegræs, *Dactylis,* S. 31.
            §§ Toppen oftest alsidig. Smaa-Aksene langstilkede, ikke tæt samlede.
              Hejresvingel, *Schedonorus,* S. 32,

†† Dækbladene uden Køl paa Ryggen, hvælvede.

§ Bladskederne lukkede til over Midten. Yderavnerne med 3—5 og 7—9 Ribber. Forbladets Køle med Børster.

Hejre, *Bromus*, S. 37.

§§ Bladskederne aabne. Yderavnerne med 1 og 3 Ribber. Forbladets Køle med meget korte Haar.

* Smaa-Aksenes Stilke er ikke køllef ormede mod Spidsen. 3 Støvdragere.

Svingel, *Festuca*, S. 41.

** Smaa-Aksenes Stilke mod Spidsen formede. 1 Støvdrager.

Væselhale, *Vulpia*, S. 47.

xx. Dækbladene uden Braad eller Stak; deres Ribber er parallele, ikke sammenløbende mod Spidsen.

† Dækbladene kølformet sammentrykte.

Rapgræs, *Poa*, S. 48.

†† Dækbladene hvælvede.

§ Smaa-Aksene hjærteformede, nikkende.

Hjærtegræs, *Briza*, S. 61.

§§ Smaa-Aksene aflange, ikke nikkende.

* Smaa-Aksene flerblomstrede. Dækbladene med 5—7 Ribber.

Sødgræs, *Glyceria*, S. 55.

** Smaa-Aksene som Regel med 2 Blomster. Dækbladene med 3 Ribber.

Tæppegræs, *Catabrosa*, S. 60.

b. Yderavnerne, i alt Fald den ene, lige lang med eller omtrent lige lang med hele Smaa-Akset.

1. Dækbladene uden Stak.

x. Skedehinden opløst i Haar. 3—5 tvekønnede Blomster. Tandbælg, *Sieglingia*, S. 62.

xx. Skedehinden ej opløst i Haar. 3 Blomster, de nedre tvekønnede.

Nikkende Flitteraks, *Melica nutans*, S. 64.

Stak mangler desuden paa det ene Dækblad af Hestegræs og ofte ganske hos Festgræs (se nedenfor).

2. Dækbladene med Stak, der dog ikke hos alle rager udenfor Smaa-Akset.
   x. Dækbladet spidst eller but, ikke 2-spaltet i Spidsen, undertiden tandet.
      † Smaa-Aksene med 1 tvekønnet og 1 eller 2 hanlige Blomster.
         § Smaa-Aksene med 3 Blomster: 2 hanlige, med Stak, og 1 tvekønnet, uden Stak. Festgræs, *Hierochloa,* S. 102.
         §§ Smaa-Aksene med 2 Blomster: 1 hanlig, med Stak, og 1 tvekønnet, uden Stak. Hestegræs, *Holcus,* S. 69.
      †† Smaa-Aksene med 2 tvekønnede Blomster.
         § Dækbladene tandede i Spidsen; Stakken lige eller næsten lige, ej kølleformet. Bunke, *Aira,* S. 71.
         §§ Dækbladene spidse; Stakken knæbøjet, kølleformet. Sandskæg, *Weingärtneria,* S. 74.
   xx. Dækbladene 2-spaltede i Spidsen, med en knæbøjet Stak fra Ryggen.
      † Yderavnerne hvælvede, uden Køl paa Ryggen. Havre, *Avena,* S. 74.
      †† Yderavnerne med Køl paa Ryggen.
         § Fleraarigt Græs. Kornet ikke sammenvokset med Forbladet. Guldhavre, *Trisetum,* S. 80.
         §§ Enaarige Græsser. Kornet sammenvokset med Forbladet. Dværgbunke, *Airopsis,* S. 82.

II. Smaa-Aksene med kun 1 tvekønnet (sjælden hanlig eller hunlig) Blomst, undertiden tillige med 1—2 golde Blomster.
   a. Smaa-Aksene uden eller med meget smaa Yderavner.
      1. Smaa-Aksene med 1 enkønnet (hanlig eller hunlig) Blomst. Vandris, *Zizania,* S. 107.
      2. Smaa-Aksene med 1 tvekønnet Blomst. Risgræs, *Leersia,* S. 107.
   b. Smaa-Aksene med tydelige Yderavner.
      1. 1—2 golde Blomster findes.
         x. 1 tvekønnet og 1 gold Blomst.

† Enaarig. Smaa-Aksene sammentrykte fra Ryggen. Hirse, *Panicum,* S. 107.
†† Fleraarig, med krybende Rodstok. Smaa-Aksene sammentrykte fra Siden. Enblomstret Flitteraks, *Melica uniflora,* S. 63.
xx. 1 tvekønnet og 2 golde Blomster (haarede Skæl), 1 paa hver Side af den tvekønnede Blomst. Rørgræs, *Digraphis,* S. 103.
2. Golde Blomster mangler.
x. Uden lange Haar ved Grunden af Blomsten.
† Udpræget Skovgræs med brede Blade og stor, aaben Top. Smaa-Aksene trinde. Miliegræs, *Milium,* S. 83.
†† Ikke Skovgræsser; smalle Blade. Smaa-Aksene sammentrykte (fra Siden). Hvene, *Agrostis,* S. 84.
xx. Med lange Haar ved Grunden af Blomsten. Rørhvene, *Calamagrostis,* S. 88.
B. Blomsterne i Dusk (se S. 16).
I. Smaa-Aksene med 2 eller flere Blomster, alle tvekønnede.
a. Dusken ensidig. Et kamformet Blad ved Grunden af hvert Smaa-Aks. Kamgræs, *Cynosurus,* S. 66.
b. Dusken alsidig. Uden noget kamformet Blad.
1. Yderavnerne kortere end Smaa-Akset.
x. Forbladets Ribber dunhaarede. Ikke Skovgræsser. Væselhale, *Vulpia,* S. 47.
xx. Forbladets Ribber stivhaarede. Skovgræsser. Stilkaks, *Brachypodium,* S. 68.
2. Yderavnerne omtrent af Længde med Smaa-Akset.
x. Dækbladene 2-kløvede, med knæbøjet Stak fra Ryggen. Dværgbunke, *Airopsis,* S. 82.
xx. Dækbladene ikke 2-kløvede, med lige Stak fra Spidsen. Kambunke, *Koeleria,* S. 65.
II. Smaa-Aksene med 1 tvekønnet Blomst, undertiden tillige med 1—2 golde Blomster.
a. Smaa-Aksene med lange Børster ved Grunden. Skærmaks, *Setaria,* S. 109.
b. Smaa-Aksene uden Børster ved Grunden.
1. Yderavnerne med en Vinge langs Kølen. Dusken oval. Glansfrø, *Phalaris,* S. 104.

2. Yderavnerne uden Vinge langs Kølen. Dusken cylindrisk.
   x. 2 Støvdragere. 2 golde Blomster med Stak fra Grunden af det haarede Dækblad.
   Gulaks, *Anthoxanthum,* S. 104.
   xx. 3 Støvdragere. Ingen golde Blomster.
   † Dusken tenformet. Med Haar ved Grunden af Blomsten. Hjælme, *Psamma,* S. 92.
   †† Dusken valseformet. Uden Haar ved Grunden af Blomsten.
   § Yderavnerne sammenvoksede ved Grunden. Dækbladene med Stak.
   Rævehale, *Alopecurus,* S. 94.
   §§ Yderavnerne fri, braadspidsede. Dækbladene uden Stak.
   Rottehale, *Phleum,* S. 99.

C. Blomsterne i et sammensat Aks (se S. 16).
I. Flere Aks i Spidsen af Straaene; Aksene ensidige.
a. Aksene i Top. Hanespore, *Echinochloa,* S. 108.
b. Aksene fingerformet samlede (i Halvskærm).
Fingeraks, *Digitaria,* S. 108.
II. Et enligt Aks i Spidsen af Straaene.
a. 2—4 Smaa-Aks ved hvert af Aksets Led.
1. 3 Smaa-Aks ved hvert Led. Smaa-Aksene med 1 Blomst (sjælden 2 Blomster). Yderavnerne med lang Stak. Byg, *Hordeum,* S. 111.
2. 2—4 Smaa-Aks ved hvert Led. Smaa-Aksene med 2 eller flere Blomster. Yderavnerne sylspidsede, uden Stak. Marehalm, *Elymus,* S. 115.
b. 1 Smaa-Aks ved hvert af Aksets Led.
1. Smaa-Aksene med 2 eller flere Blomster.
x. Smaa-Aksene vender Fladen mod Aksets Akse. 2 Yderavner.
† De nedre Smaa-Aks stilkede, de øvre siddende. Stilkaks, *Brachypodium,* S. 68.
†† Alle Smaa-Aks siddende.
§ Smaa-Aksene med 3 eller flere Blomster,
* Yderavnerne smalt aflange. Fleraarig.
Kvik, *Agropyrum,* S. 116.
** Yderavnerne korte og bredt ægdannede. Enaarig. Hvede, *Triticum,* S. 119.

§§ Smaa-Aksene med 2 tvekønnede Blomster og undertiden tillige 1 gold.
Rug, *Secale*, S. 120.

xx. Smaa-Aksene vender Kanten mod Aksets Akse. 1 Yderavne. Rajgræs, *Lolium*, S. 120.

2. Smaa-Aksene med 1 Blomst.

x. Blomsterne vender til to Sider. 2 Ar.
Spidshale, *Lepturus*, S. 124.

xx. Blomsterne vender til samme Side. 1 Ar.
Katteskæg, *Nardus*, S. 125.

II.

NØGLER FOR ARTER. BESKRIVELSE AF ARTER.

Tagrør (*Phragmítes*).

1. Almindelig Tagrør (*Phragmites commúnis*).

Fleraarig. Krybende Rodstok med lange og stærkt forgrenede Udløbere. Straaene oprette, 80 Cm.—3 M. høje. Bladskederne trinde og aabne; Skedehinden opløst i en Haarkrans, Bladpladerne ca. 2 Cm. brede, ru langs Randen. Stor og rigtforgrenet Top, først sortagtig violet, senere broncefarvet og sølvglinsende. Smaa-Aksene (Fig. 8) med ulige lange og spidse Yderavner, der er betydelig kortere end Smaa-

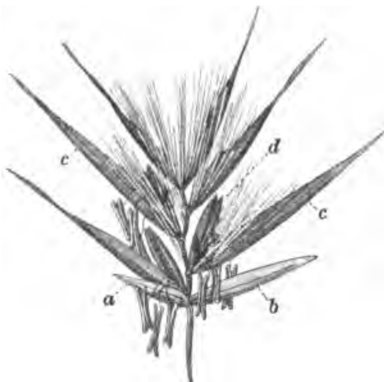

Fig. 8. Smaa-Aks af Tagrør. Ca. 3 Gange forstørret. a, Nedre Yderavne. b, Øvre Yderavne. c, Dækblade. d, Forblad.

Akset. 4—6 Blomster i hvert Smaa-Aks; den eller de nederste Blomster er hanlige, de øvrige tvekønnede, med lange Haar ved Grunden. Dækbladene lange og tilspidsede, uden Stak. Purpurfarvede Ar. Kornet løst omgivet af Avnerne.

Tagrør vokser ved Sø- og Aabredder, i Tørvegrave o. s. v. Almindelig i alle Egne af Landet. Blomstrer i Aug.—September. Kornet kommer sjælden til Udvikling, hvilket vistnok staar i Forbindelse med rig Formering ved Udløbere. En Form *(repens)* med lange, overjordiske Udløbere, stivere Blade og 1—2-blomstrede Smaa-Aks findes ofte paa Strandbredder og i Klitter; en anden Form *(flavéscens)* med gulbrune Smaa-Aks er sjældnere.

Ædes i ung Tilstand af Kreaturer. Betydelig Anvendelse til Tækkemateriale og i andre Øjemed. Formeres ved Stykker af Udløbere eller ved Frø.

Blaatop *(Molínia)*.

2. Almindelig Blaatop, *Molinia coerúlea, (Enódium coeruleum)*.

Fleraarig. Rodstokken opret med kraftig Tuevækst. Tuerne meget tætte og faste; Rødderne tykke og stærkt indfiltrede mellem hverandre. Straaene 30—90 Cm. høje, stive og ved Grunden opsvulmede. Bladene samlede forneden; Skedehinden opløst i en Haarkrans; Bladpladerne lange og temmelig smalle, uden Køl og Ribber. Knoplejet rullet. Toppen sammenkneben, mørkt blaalig eller violet. Smaa-Aksene smaa og trinde, med 2—3 Blomster, der er fjærnede fra hinanden (Fig. 9). Yderavnerne korte. Dækbladene uden Stak. Støvknapperne mørkt violette. Arrene purpurfarvede. Kornet frit.

I Lyng- og Græsmoser, Enge, fugtige Heder o. a.

Fig. 9. Blaatop. Til Højre et Smaa-Aks, 3 Gange forstørret. a, Nedre Yderavne. b, Øvre Yderavne. c, Dækblade. d, Forblad.

Steder. Almindelig, især i Jylland. Blomstrer i Juli—August. En højere Form *(arundinácea)* med opret udstaaende Topgrene og grønlige Smaa-Aks forekommer i Skove og Krat.

Ikke uden Værdi som Fodergræs paa naturlige Enge, hvor det ofte har en meget væsentlig Andel i Græsdækkets Sammensætning. Piberensere af Straaene.

Fig. 10. Hvas Hundegræs. Til Venstre et Smaa-Aks, 2 Gange forstørret. a, Nedre Yderavne. b, Øvre Yderavne. c, Dækblade. d, Forblad.

Hundegræs, *Dáctylis.*

3. Hvas Hundegræs, *Dactylis glomeráta.*

Fleraarig. Rodstokken opret, med lidt bueformede Skud. Graagrøn eller blaadugget. Straaene 30—90 Cm. høje, stive og glatte. Bladskederne er, i alt Fald som unge, lukkede og sammentrykte; Skedehinden lang; Bladpladerne

lange og, ligesom Skederne, ru; kraftig Køl. Knoplejet klappet. Toppens Grene vender til samme Side, ru. Smaa-Aksene tæt samlede til »Nøgler«, udspærrede under Blomstringen; de er sammentrykte og har 3—4 Blomster (Fig. 10). Yderavnerne ulige store, den nedre med 1 Ribbe og mindre end den øvre, der har 3 Ribber; hos begge er Midtnerven stivhaaret. Dækbladene med stivhaaret Køl paa Ryggen og en kort Braad. Kornet løst omgivet af Avnerne.

Paa Græsmarker, Enge, langs Veje, i Skove o. a. Steder. Almindelig i alle Egne af Danmark. Blomstrer i Maj—Juli. Foranderlig. En Form *(abbreviáta)* med meget kort Top forekommer paa tørre og solaabne Steder, Bakker og Strandkanter; en anden *(lobáta)*, hvis Top er nikkende og har lange Grene med blege og glatte Smaa-Aks, er ikke sjælden i Skove.

Godt Fodergræs, særlig i yngre Tilstand, inden Toppen er skredet frem. Dyrket. Udviklet tidlig paa Aaret, varig og haardfør, men danner intet sammenhængende Græsdække. Tuerne dør bort i Midten og faar Form af en Krans; Bladskederne, der bliver siddende Vinteren over, beskytter de overvintrende og tidlig frembrydende Skud.

Hejresvingel, *Schedonórus*.

Topgræsser med sammentrykte Smaa-Aks paa lange Stilke. Smaa-Aksene med 5—flere tvekønnede Blomster. Yderavnerne kortere end Smaa-Akset og ulige lange, den nedre med 1 Ribbe, den øvre med 3. Dækbladene med Køl langs Ryggen og oftest med Stak. Ribberne sammenløbende mod Spidsen. Kornet langt og fast omgivet af Avnerne. — Bladskederne lukkede til over Midten. Knoplejet rullet (undt. Opret Hejresvingel).

A. Fleraarige. Smaa-Aksene afsmalnede mod Spidsen.* Forbladets Køle med meget korte Haar.
   I. Toppen med lange Grene, aaben og noget nikkende. Stakken næsten af Dækbladets Længde.
      a. Øvre Bladskeder glatte, nedre med nedad rettede Haar. Nedre Topgrene 2—5 sammen, hver med 1—5 Smaa-Aks.
         Tidlig Hejresvingel, *S. Benekeni*, S. 33.
      b. Alle Bladskeder haarede. Nedre Topgrene 2 sammen, hver med 5—9 Smaa-Aks.
         Sildig Hejresvingel, *S. serotinus*, S. 34.
   II. Toppen med korte Grene, tæt og opret. Stakken omtrent halvt saa lang som Dækbladet, kortere eller manglende.
      a. Uden Udløbere. Nedre Bladskeder og Bladpladerne haarede. Bladpladerne dels indrullede, dels flade. Stakken omtrent af Dækbladets halve Længde.
         Opret Hejresvingel, *S. erectus*, S. 34.
      b. Med Udløbere. Bladskeder og Bladplader glatte. Alle Bladplader flade. Stakken meget kort eller mangler.
         Stakløs Hejresvingel, *S. inermis*, S. 35.
B. Enaarige. Smaa-Aksene efter Blomstringen bredest mod Spidsen. Forbladets Køle med korte Børster.
   I. Straaet foroven blødt behaaret. Toppen ensidig, ofte noget rødlig anløben; dens Grene jævne og blødt behaarede. Tag-Hejresvingel, *S. tectorum*, S. 35.
   II. Straaet foroven glat. Toppen stor, alsidig og frisk grøn; dens Grene ru.
         Gold Hejresvingel, *S. sterilis*, S. 36.

4. Tidlig Hejresvingel, *Schedonorus Benekéni.*

Fleraarig. Rodstokken opret; løst tueformet Vækst. Straaene 60 Cm.—1 M. høje. Øvre Bladskeder glatte, nedre haarede af nedad rettede Haar; Skedehinden ægdannet; Bladpladerne er ved Grunden forsynede med 2 Tænder, brede, friskt grønne og ru, deres Underside er ved Drejning vendt opad. Toppen stor, aaben og noget nikkende; dens opret udstaaende Grene bærer 1—5 Smaa-Aks, de nedre Grene 2—5 sammen. Smaa-

* Gælder ikke under Blomstringen.

Aksene afsmalnede mod Spidsen, med 6—9 Blomster. Øvre Yderavne haaret. Stakken næsten af Længde med Dækbladet. Forbladets Køle med meget korte Haar.

I skyggefulde Skove. Hist og her. Blomstrer i Juni—Juli. Uden Betydning som Fodergræs.

Fig. 11. Top af Hejresvingel. Naturlig Størrelse.

5. Sildig Hejresvingel, *Schedonorus serótinus.*

Fleraarig. Straaene 80 Cm.—1,30 M. Alle Bladskeder haarede og ru af lange Haar. Toppens Grene endnu længere end hos foregaaende; de bærer 5—9 Smaa-Aks, de nedre sidder parvis. Smaa-Aksene er lidt større end hos foregaaende. Øvre Yderavne glat. Ellers som foregaaende.

I skyggefulde Skove. Hist og her. Blomstrer senere end foregaaende (Juli —August og ind i Efteraaret), og holder sig meget længere friskt grøn. Uden Betydning som Fodergræs.

6. Opret Hejresvingel, *Schedonorus eréctus.*

Fleraarig. Rodstokken opret. Tuernes golde Skud har smalle, og oftest børsteformet indrullede Bladplader. Straaene 40—90 Cm. høje. Nedre Bladskeder og Bladpladernes Overside behaarede af spredte og udstaaende Haar; Skedehinden kort. Knoplejet klappet. Toppen med korte Grene, tæt og opret (Fig. 11). Smaa-Aksene med 5—7 Blomster. Stakken omtrent af Dækbladets halve Længde. Dækbladene oftest violet anløbne.

Ved Veje og paa Marker. Sjælden. Blomstrer i Juni. Her i Landet uden Betydning som Fodergræs, men kunde maaske have det.

7. Stakløs Hejresvingel, *Schedonorus inérmis.*

Fig. 12. Smaa-Aks af Stakløs Hejresvingel. Naturl. Størrelse.

Fleraarig. Rodstokken krybende. Straaene 40—90 Cm. høje. Bladskeder og Bladplader glatte; de talrige Bladplader er alle flade og temmelig brede, bredere end hos foregaaende. Toppen med korte Grene, tæt og opret, bredere end hos foregaaende. Smaa-Aksene (Fig. 12) lange og smalle. Dækbladene med en kort Stak eller uden en saadan.

Fundet et Par Steder, hvor den tilfældig er indslæbt. Forsøgsvis dyrket.

8. Tag-Hejresvingel, *Schedonorus tectórum.*

Enaarig, ②. Straaene 20—45 Cm. høje, overalt blødt behaarede. Toppen er mindre end hos følgende Art, ensidig, nikkende og ofte rødlig anløben (Fig. 13). Smaa-Aksene efter Afblomstringen bredest mod Spidsen, mindre end hos følgende Art og linjeformede. Stakken lige saa lang som eller lidt længere end Dækbladet, der kun har utydelige Ribber. Forbladets Køle med korte Børster.

Fig. 13. Del af Toppen af Tag-Hejresvingel. Omtrent naturl. Størr.

Ved Byer og langs Veje. Hist og her. Blomstrer i Juli—August. Uden Betydning som Fodergræs.

Fig. 14. Gold Hejresvingel.

9. Gold Hejresvingel, *Schedonorus stérilis.*

Enaarig, ② og ①. Straaene 30—60 Cm. høje, glatte. Bladskeder og Bladplader behaarede; Skedehinden stærkt spidstakket. Toppen stor og alsidig, opret, men tilsidst noget nikkende; den er gærne friskt grøn, sjældnere purpurfarvet. Smaa-Aksene større end hos foregaaende, smalt kileformede. Dækbladene udstyrede med kraftige

Ribber; Stakken meget længere end Dækbladet. Ellers som foregaaende.

Ved Veje, langs Gærder, paa Marker og i Nærheden af Byer; ofte i stor Mængde. Ret almindelig. Blomstrer i Juni—August.

Ædes kun ung af Kreaturer. Uden Værdi som Fodergræs.

Hejre, *Brómus*.

Topgræsser med først trinde, senere sammentrykte Smaa-Aks. Smaa-Aksene med 5—12 tvekønnede Blomster. Yderavnerne kortere end Smaa-Akset og ulige lange, den nedre med 3—5 Ribber, den øvre med 7—9 Ribber. Dækbladene hvælvede, men uden Køl langs Ryggen, oftest med Stak; Ribberne sammenløbende mod Spidsen. Forbladenes Køle med korte Børster. Kornet langt, omgivet af Avnerne. — Enaarige Græsser. Bladskederne lukkede til over Midten. Knoplejet rullet.

Arterne er ofte vanskelige at adskille. Der kræves som Regel, at Eksemplarerne er i Frugt. Støvknappernes Længde er et godt Kendemærke, som ogsaa kan benyttes ved Modenheden, da de visnede Støvknapper ofte bliver liggende mellem Avnerne.

A. Bladskederne glatte. Dækbladene ved Modenheden indrullede og derved pressede ud fra hverandre.
Almindelig Hejre, *Bromus secalinus,* S. 38.

B. Bladskederne, i det mindste de nedre, haarede. Dækbladene ved Modenheden ikke indrullede, i alt Fald ikke forneden, hvor de dækker hverandre med deres Rande (ligger taglagt).
  I. Dækbladene ved Modenheden kun taglagte i den nedre Del af Smaa-Akset; i den øvre Del pressede ud fra hverandre. Dækbladenes Rande danner en stump Vinkel omtrent paa Midten (eller over denne).
    a. Toppen efter Blomstringen noget sammenkneben, ensidig hængende. Dækbladene noget længere end Forbladene. Stakken er ved Modenheden snoet ved Grunden og oftest bøjet tilbage nedenfor Midten.

Støvknapperne korte (3—4 Gange saa lange som brede).

1. 6—12 Blomster i Smaa-Akset. Toppens Grene ret lange, med flere, elliptisk-lancetformede Smaa-Aks. *B. patulus*, S. 39.
2. 10—25 Blomster i Smaa-Akset. Toppens Grene korte, med faa, aflangt-ægformede Smaa-Aks. *B. squarrosus*, S. 39.

b. Toppen efter Blomstringen aaben, alsidig hængende. Dækbladene af Længde med Forbladene. Stakken ikke snoet, opret eller udadbøjet. Støvknapperne lange (8 Gange saa lange som brede). Ager-Hejre, *B. arvensis*, S. 39.

II. Dækbladene ved Modenheden alle taglagte, længere end Forbladene. Stakken opret.

a. Toppens Grene ru. Smaa-Aksene glatte. De øvre Bladskeder korthaarede eller glatte.

1. Toppen efter Blomstringen aaben. Smaa-Aksene med 6—12 Blomster. Dækbladenes Rande danner ovenfor Midten en stump Vinkel. Støvknapperne korte (3—4 Gange saa lange som brede). Mangeblomstret Hejre, *B. commutatus*, S. 40.
2. Toppen efter Blomstringen sammenkneben. Smaa-Aksene med 5—8 Blomster. Dækbladenes Rande danner en Bue. Støvknapperne lange (8 Gange saa lange som brede). Klaseblomstret Hejre, *B. racemosus*, S. 40.

b. Alle Bladskeder, Toppens Grene og Smaa-Aksene blødt behaarede. Toppen efter Blomstringen sammenkneben. Dækbladenes Rande danner ovenfor Midten en stump Vinkel. Støvknapperne korte (3—4 Gange saa lange som brede). Blød Hejre, *B. mollis*, S. 40.

10. Almindelig Hejre, *Bromus secalinus.*

Enaarig, ② og ①. Straaene 50 Cm.—1 M. høje og ligesom Bladskederne glatte. Toppen stor og tilsidst nikkende; de store, glatte Smaa-Aks giver en raslende Lyd, naar Toppen rystes. Smaa-Aksene (Fig. 15) med 7—14

Blomster. Dækbladene i Randen indrullede og pressede ud fra hverandre, naar Modenheden er indtraadt. Stakken kortere end Dækbladet, ofte bølget.

Paa Marker, især i Vintersæden. Hyppigt Ukrudt. Blomstrer i Juni—Juli. Egner sig næppe til Dyrkning.

Fig. 15. Smaa-Aks af Almindelig Hejre. Nat. Størrelse.

11 og 12. *Bromus pátulus* og *B. squarrósus* er begge enaarige, ②, og fremmede Arter, som enkelte Gange er fundne paa Rydde- eller Havnepladser; de er uden Værdi som Foderplanter, men, i alt Fald *B. squarrosus*, dyrkes og benyttes til »Makartbuketter«.

13. Ager-Hejre, *Bromus arvénsis*.

Enaarig, ② og ①. Straaene 30—90 Cm. høje. Graagrøn. Bladskederne, i alt Fald de nedre, beklædte med bløde Haar; Skedehinden spidstakket; Bladpladerne bløde og slappe. Toppen stor, efter Blomstringen aaben, alsidig og tilsidst nikkende; dens Grene er lange og tynde. Smaa-Aksene aflange, med 5—10 Blomster, ofte violet anløbne. Dækbladene taglagte i den nederste Del af Smaa-Akset; deres Rande danner en stump Vinkel omtrent paa Midten; de er af Længde med Forbladene, ru paa Ribberne, tilspidsede og tokløvede i Spidsen. Stakken af Længde med Dækbladet, opret eller efter Blomstringen udad bøjet. Støvknapperne 8 Gange saa lange som brede.

Fig. 16. Del af Toppen af Ager-Hejre.

Paa Marker og ved Veje. Ikke sjælden. Dyrket. Blomstrer i Juni—Juli. Bedst egnet for enaarige Græsmarker paa lettere Jord.

14. Mangeblomstret Hejre, *Bromus commutátus.*

Enaarig, ②, sjældnere ①. Straaene 30—60 Cm. høje. De nedre Bladskeder er længere behaarede, de øvre korthaarede eller glatte. Toppen efter Blomstringen aaben, tilsidst nikkende; dens Grene ru. Smaa-Aksene med 6—12 Blomster, aflange, glatte. Dækbladenes Rande danner ovenfor Midten en stump Vinkel. Støvknapperne 3—4 Gange saa lange som brede.

Fig. 17. Smaa-Aks af Mangeblomstret Hejre. Omtr. naturlig Størrelse.

Paa tørre Marker og Diger. Ikke almindelig. Blomstrer i Maj—Juni. Uden Værdi som Fodergræs; ikke egnet til Dyrkning.

15. Klaseblomstret Hejre, *Bromus racemósus.*

Enaarig, ②. Straaene 30—60 Cm. høje. Gulgrøn. Toppen efter Blomstringen sammenkneben, opret eller lidt nikkende; dens Grene bærer oftest kun et Smaa-Aks og er kortere end hos foregaaende. Smaa-Aksene med 5—8 Blomster, smalt ægformede, glatte. Dækbladenes Rande danner en Bue. Stakken af Dækbladets Længde. Støvknapperne 8 Gange saa lange som brede.

Paa Enge. Hist og her. Blomstrer i Maj—Juni. Egner sig næppe til Dyrkning. Uden Værdi som naturligt Fodergræs.

Fig. 18. Smaa-Aks af Klaseblomstret Hejre. Naturl. Størr.

16. Blød Hejre, *Bromus móllis.*

Enaarig, ② og ①. Straaene 15—50 Cm. høje. Graagrøn. Hele Planten blødt behaaret. Toppen opret, efter Blomstringen sammenkneben. Smaa-Aksene med 5 eller flere Blomster, aflangt ægformede.

De blødt behaarede Dækblades Rande danner ovenfor Midten en stump Vinkel. Stakken af Dækbladets Længde. Støvknapperne 3—4 Gange saa lange som brede.

Paa Marker, ved Veje o. s. v. Meget almindelig. Blomstrer i Maj—Juni. Foruden Dværgformer, der kun bærer et eller nogle faa Smaa-Aks, findes en Form *(liostáchys)* med næsten glatte Dækblade, og en anden *(hordeáceus)*, der ligeledes har glatte Dækblade, en ogsaa under Blomstringen sammenkneben Top og fra Midten af Tuen nedliggende Straa; den sidste findes paa grusede Strandfælleder.

Paa naturlige Enge har den kun ringe Betydning som Fodergræs. Den dyrkes en Del, men egner sig mest for magre Jorder. I det hele uden synderlig Værdi.

Amerikansk Hejre eller **Hornsvingel** *(Bromus unioloides* eller *Ceratochloa unioloides)*, der stammer fra det vestlige Nordamerika, er forsøgsvis blevet dyrket her i Landet, men uden at Resultatet deraf svarede til de Forventninger, man nærede til den. Den findes meget sjælden forvildet.

Fig. 19. Blød Hejre.

Svingel, *Festúca*.

Topgræsser med lidet sammensat Top. Smaa-Aksene med 3—flere tvekønnede Blomster; deres Stilke ikke kølleformet opsvulmede i Spidsen. Yderavnerne kortere

end Smaa-Akset. Nedre Yderavne med 1 Ribbe, mindre end den i Almindelighed 3-ribbede øvre Yderavne. Dækbladene hvælvede paa Ryggen, med eller uden Stak; Nerverne sammenløbende mod Spidsen. Forbladenes Køle med meget korte Haar. 3 Støvdragere. Kornet langagtigt, glat, med tilvoksede Avner. — Fleraarige. Bladskederne aabne.

A. Bladpladerne flade; Knoplejet rullet Toppen stærkere forgrenet.
  I. Skedehinden meget kort, afstumpet.
    a. Dækbladene med kort Stak eller uden Stak.
      1. Alle Bladskeder glatte. Toppen efter Blomstringen sammenkneben; dens Grene med 1—5 Smaa-Aks. Smaa-Aksene med 5—10 Blomster.
        Eng-Svingel, *F. pratensis,* S. 42.
      2. Nedre Bladskeder ru. Toppen efter Blomstringen aaben; dens Grene med 4—10 Smaa-Aks. Smaa-Aksene med 4—5 Blomster.
        Strand-Svingel, *F. arundinacea,* S. 44.
    b. Dækbladene med Stak, omtrent dobbelt saa lang som Dækbladet.
        Kæmpe-Svingel, *F. gigantea,* S. 44.
  II. Skedehinden lang, afrundet.
        Skov-Svingel, *F. silvatica,* S. 45.
B. Bladpladerne, i det mindste paa Grundbladene indrullede og børstedannede; Knoplejet klappet.
  I. Tæt tueformede; ingen Udløbere.
    a. Alle Blade børstedannede. Toppen sammenkneben.
        Faare-Svingel, *F. ovina,* S. 45.
    b. Grundbladene børstedannede, Stængelbladene flade. Toppen temmelig aaben.
        Forskelligbladet Svingel, *F. heterophylla,* S. 46.
  II. Med Udløbere. Rød Svingel, *F. rubra,* S. 47.

17. Eng-Svingel, *Festuca praténsis (F. elátior).*

Fleraarig. Rodstokken opret; tueformet Vækst. Straaene 30—90 Cm. høje. Bladskederne glatte; Skedehinden kort, grønlig; Bladpladerne 3—5 Mm. brede, flade og glatte; ligesom hos den følgende Art vender Undersiden

opad; Bladpladegrunden skæv, med en bleg Plet og Tænder. Knoplejet rullet, som hos de tre følgende Arter. Toppen noget ensidig og sammenkneben, kun aaben under Blomstringen; dens Grene med 1—5 Smaa-Aks, de nedre med en kortere, grundstillet Gren, der kun bærer 1—2 Smaa-Aks. Smaa-Aksene med 5—10 Blomster. Øvre Yderavne naar 1/3—Halvdelen af det nærmeste Dækblad. Dækbladene oftest uden Stak.

Paa Enge, langs Veje o. s. v. Meget almindelig. Blomstrer i Juni — Juli. En Form *(pseudololiácea)* har en endnu tyndere Top, i det de øvre Grene kun bærer et Smaa-Aks, de nedre nogle faa; den vokser paa tørrere Steder.

Ypperligt Fodergræs, for en Del paa naturlige Enge og Græsgange. Hyppig dyrket i Blanding med andre Græsser. Varig.

Fig. 20. Eng-Svingel. Til Venstre et Smaa-Aks, 2 Gange forstørret.

Eng-Svingel danner en Bastard med Almindelig Rajgræs *(Festuca pratensis* × *Lolium perenne)*, som deler begge Arters Karakterer. Løst tueformet. Bladene smalle; Knoplejet svagt rullet. Toppen toradet; de nedre Smaa-Aks kortstilkede, de øvre siddende. 2 Yderavner. Meget sjælden.

18. Strand-Svingel, *Festuca arundinácea (F. litótrea).*

Fleraarig. Rodstokken opret; Tuen løs. Kraftigere og grovere i alle Dele end foregaaende. Straaene 60 Cm. —1,80 M. høje. Nedre Bladskeder ru; Skedehinden kort; Bladpladerne 5—10 Mm. brede, ru paa Oversiden; Bladpladegrunden med kraftige Tænder. Toppen er meget lang, nikkende, og efter Blomstringen aaben; deres Grene med 4—10 Smaa-Aks. Smaa-Aksene (Fig. 21) med 4—5 Blomster; de er kortere end hos foregaaende, ofte violet anløbne. Øvre Yderavne naar til eller over Midten af det nærmeste Dækblad. Dækbladene uden Stak.

Fig. 21. Smaa-Aks af Strand-Svingel, 2 Gange forstørret.

Paa Strandenge og Skrænter nær Havet. Hist og her, sjældnere inde i Landet. Blomstrer i Juni—August.

Paa Grund af sin Stivhed og Tilbøjelighed til at danne store Tuer er den lidet værdifuld som Fodergræs.

19. Kæmpe-Svingel, *Festuca gigántea.*

Fleraarig. Rodstokken opret; Tuen løs. Straaene 60 Cm.—1,20 M. høje, glatte; mørkebrune Knæ. Bladpladerne brede, paa Oversiden mat graagrønne og ru, paa Undersiden, der gærne ved Drejning vender opad, glinsende mørkegrønne og glatte; Bladpladegrunden med Tænder. Toppen stor, nikkende og med udspærrede Grene. Smaa-Aksene (Fig. 22) med 4—8 Blomster. Dækbladene med bølget Stak, der er omtrent dobbelt saa lang som Dækbladet. Kornet let affaldende.

Fig. 22. Smaa-Aks af Kæmpe-Svingel, 2 Gange forstørret.

I Skove, paa muldrig og fugtigere Bund. Ret almindelig. Blomstrer i Juli—September, og holder sig længe grøn. Paa tørrere Steder optræder en Form *(triflora)* med kun 3 Blomster i Smaa-Akset.

Ædes gærne i ung Tilstand, men i øvrigt uden Betydning som Fodergræs.

20. Skov-Svingel, *Festuca silvática.*

Fleraarig. Noget krybende Rodstok; tueformet Vækst. Straaene 60 Cm.—1,20 M. høje, forneden omgivne af korte, oppustede og glatte Bladskeder med meget smaa Bladplader. Bladpladerne paa Straaene lange og ret brede, endnu mere graagrønne end hos foregaaende, noget ru; Skedehinden lang og afrundet; ellers som hos foregaaende. Toppen stor, opret og udbredt. Smaa-Aksene med 3—5 Blomster. Begge Yderavnerne er 1-ribbede. Dækbladene uden Stak. Frugtknuden haaret i Spidsen, glat hos de øvrige Arter.

Fig. 28. Del af Toppen af Skov-Svingel, 2 Gange forstørret.

I Skove. Sjælden; hyppigst i Østjylland. Blomstrer i Juni—Juli. Uden Betydning som Fodergræs.

21. Faare-Svingel, *Festuca ovina.*

Fleraarig. Rodstokken opret; meget tæt tueformet Vækst. Straaene 10—30 Cm. høje. Bladene alle børstedannede. Knoplejet, ligesom hos de følgende Arter, klappet. Toppen sammenkneben og opret. Smaa-Aksene med 3—6 Blomster, ofte smudsig violet anløbne. Dækbladene oftest med kort Stak.

Paa Bakker, tørre Marker, i Klitter, Heder o. s. v. Meget almindelig. Blomstrer i Maj—Juni. Meget foranderlig Plante. En Form: Stivbladet Svingel *(Festuca*

duriúscula, Fig. 25) er højere (15—50 Cm.) og af kraftigere Vækst; Toppen er mere aaben. Undertiden bliver denne Form stærkt blaagrøn; den kaldes da ogsaa Blaagrøn Svingel *(Festuca glauca)*. Paa høje Enge, især Strandenge, paa Bakker.

Fig. 24. Fig. 25.

Fig. 24. Faare-Svingel. Fig. 25. Smaa-Aks af Stivbladet Svingel, $2^1/_2$ Gange forstørret.

Faare-Svingel er et tarveligt Fodergræs, der paa tørre Marker (f. Eks. i Vestjylland) er af nogen Betydning som Føde for Faar. Stivbladet (og Blaagrøn) Svingel er nøjsom og varig, men giver kun ringe Udbytte. Dyrkes.

22. Forskelligbladet Svingel, *F. heterophylla*.

Fleraarig. Straaene 40—80 Cm. høje. Grundbladene børstedannede, Stængelbladene flade. Toppen temmelig aaben. Smaa-Aksene med 4—6 Blomster. Dækbladene med Stak, halvt saa lang eller lige saa lang som Dækbladet. Ellers som foregaaende. Minder i sit Ydre noget om Bølget Bunke.

Meget sjælden. Indført med fremmed Frø og forsøgsvis dyrket. Blomstrer i Maj —Juni. Langt fra saa haardfør som foregaaende.

23. Rød Svingel, *Festuca rubra.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med mere eller mindre lange Udløbere, sjælden med korte, opstigende Skud. Straaene 30—70 Cm. høje, glatte. Grundbladene børstedannede; Stængelbladene flade; Bladpladegrunden opsvulmet; kraftige Ribber. Toppen violet anløben. Smaa-Aksene med 4—7 Blomster, glatte. Dækbladene med Stak af Dækbladets halve Længde.

Paa Enge, Marker, ved Veje. Almindelig. Blomstrer Juni—Juli. Meget foranderlig. I Klitter en Form *(arenária)* med længere Udløbere og haarede Smaa-Aks.

Ret godt Fodergræs. Paa mange naturlige Enge danner den en væsentlig Del af Græsdækket og afgiver paa god Bund en fortrinlig Græsning, men ingen stor Mængde Hø. Ikke dyrket.

De 3 ovenfor nævnte Arter lader sig ikke altid skarpt adskille fra hverandre.

Fig. 26. Rød Svingel. Til Højre et Smaa-Aks, 2 Gange forstørret.

Væselhale (Egernhale), *Vúlpia.*

Topgræsser med sammenkneben Top. Smaa-Aksenes Stilke er korte og kølleformet fortykkede mod Spidsen.

Stak, længere end Dækbladet. Oftest 1 Støvdrager. — Enaarige Græsser, i øvrigt lig Svingel.

A. Toppen opret. Uden Blade paa Straaets øverste Del. Langstakket Væselhale, *V. sciuroides,* S. 48.
B. Toppen i Spidsen nikkende. Straaet bladbærende til Blomsterstanden. *V. Pseudomyurus,* S. 48.

24. Langstakket Væselhale, *Vulpia sciuroides.*

Enaarig, ②. Straaene 10—30 Cm. høje, uden Blade paa den øverste Del. Bladene smalle; Ribberne paa de øvre Bladplader med lange Haar. Knoplejet klappet. Toppen sammenkneben, i det dens Grene er temmelig korte, opret og ensidig (se Fig. 27); Grenene kølleformet opsvulmede mod Spidsen. Smaa-Aksene med 4—6 Blomster. Øvre Yderavne dobbelt saa lang som nedre. Dækbladene med lang Stak.

Paa tørre Marker og Bakker. Hist og her. Blomstrer i Juni—Juli. Uden Værdi som Fodergræs.

Fig. 27. Top af Langstakket Væselhale. Naturlig Størrelse.

25. *Vulpia Pseudomyurus.*

Enaarig, ① eller ②. Straaene 20—40 Cm. høje, bladbærende lige til Blomsterstanden. Toppen i Spidsen nikkende; Grenene kortere end hos foregaaende. Øvre Yderavne 3 Gange saa lang som nedre. Ellers som foregaaende.

Indført med fremmed Frø. Meget sjælden. Uden Værdi som Fodergræs.

Rapgræs, *Poa.*

Topgræsser med sammentrykte Smaa-Aks. Smaa-Aksene med 2 eller flere Blomster, alle tvekønnede. Yderavnerne kortere end Smaa-Akset. Dækbladene kølformet sammentrykte, med 5 Ribber, der ikke løber

sammen mod Spidsen; de er forneden sammenhængende ved lange, bløde og krusede Haar. Stak mangler. Kornet løst omgivet af Avnerne. — En- eller fleraarige. Bladskederne aabne. Knoplejet klappet. Gulgrønne Striber, en paa hver Side af Bladpladens Midtribbe.

A. Dækbladene med utydelige Ribber.
  I. Enaarig. Nedre Yderavne med 1 Ribbe, øvre med 3.
    Enaarig Rapgræs, *P. annua,* S. 49.
  II. Fleraarige. Begge Yderavner med 3 Ribber.
    a. Straaene trinde. Uden eller med meget korte Udløbere.
      1. Straaene løgformet opsvulmede ved Grunden.
        Løgbærende Rapgræs, *P. bulbosa,* S. 51.
      2. Intet Løg.
        † Skedehinden meget kort.
          Lund-Rapgræs, *P. nemoralis,* S. 51.
        †† Skedehinden lang og spids.
          Stortoppet Rapgræs, *P. palustris,* S. 51.
    b. Straaene sammentrykte. Lange Udløbere.
      Fladstraaet Rapgræs, *P. compressa,* S. 52.
B. Dækbladene med kraftige Ribber. Nedre Yderavne med 1 Ribbe, øvre med 3.
  I. Tueformede, uden (lange) Udløbere. Toppen aflang eller aflangt pyramideformet.
    a. Straaene trinde. Bladene smalle.
      Almindelig Rapgræs, *P. trivialis,* S. 52.
    b. Straaene sammentrykte. Bladene brede.
      Sudetisk Rapgræs, *P. sudetica,* S. 53.
  II. Med lange Udløbere. Toppen pyramideformet.
    Eng-Rapgræs, *P. pratensis,* S. 54.

26. Enaarig Rapgræs, *Poa ánnua.*

Enaarig, ① eller ②, maaske ogsaa fleraarig. Fra hver Tue talrige Straa, 3—30 Cm. høje og bueformet opstigende, undertiden liggende og slaaende Rødder fra Leddene. Bladskederne sammentrykte; Skedehinden kort paa de nedre Blade, lang paa de øvre; Bladpladerne tynde, bløde og ofte rynkede paatværs. Toppens Grene som Regel parvis sammen; efter Blomstringen bøjer de sig

nedad. Smaa-Aksene med 3—5 Blomster. Nedre Yderavne meget lille, med 1 Ribbe, øvre med 3. Dækbladenes Ribber utydelige. Hele Planten glat.

Fig. 28. Enaarig Rapgræs.

Ukrudt paa dyrket Jord. Meget almindelig. Blomstrer næsten hele Aaret, den strængeste Vintertid undtagen. Hurtig voksende. Ædes meget gærne af Kreaturerne; dog uden synderlig Værdi som Fodergræs, da det ved Udsæd vil give for lidt Hø.

27. Løgbærende Rapgræs, *Poa bulbósa.*

Fleraarig. Graagrøn. Straaene 15—45 Cm. høje, løgformet opsvulmede ved Grunden. Bladene smalle; Skedehinden lang. Toppen tæt. Smaa-Aksene med 4—6 Blomster.

Paa Klipper og Sandjord. Kun den topspirende Form *(vivipara)* er fundet i Danmark, paa Bornholm.

28. Lund-Rapgræs, *Poa nemorális.*

Fleraarig. Løst tueformet med korte Udløbere. Straaene tynde, 30—90 Cm. høje. Bladskederne naar som Regel ikke det ovenfor siddende Knæ; Skedehinden meget kort; Bladpladerne smalle og slappe; de gulgrønne Striber er kun svage, tydeligst mod Spidsen af Bladet. Toppen lang og nikkende; dens ru Grene er haarfine, under Blomstringen udspærrede, senere oprette. Smaa-Aksene med 2—5 Blomster, oftest grønne. Begge Yderavner men 3 Ribber. Dækbladenes Ribber utydelige.

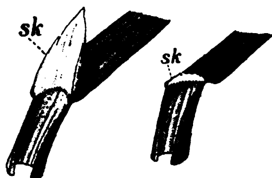

Fig. 29. Øverste Del af Bladskede med Skedehinde (sk) af Stortoppet Rapgræs og Lund-Rapgræs. 2 Gange forstørret.

I Skove. Almindelig. Blomstrer i Juli—August. En Form *(firmula)* med stive Straa, opret eller kun i Spidsen nikkende Top og 3—5-blomstrede Smaa-Aks findes paa lysere Steder, ved Gærder.

Uden synderlig Værdi som Fodergræs, og ikke egnet til Dyrkning. Kan bruges til Udsæd paa Haveplæner med nogen Skygge.

29. Stortoppet Rapgræs, *Poa palústris (P. fértilis).*

Fleraarig. Rodstokken opret; tætte Tuer. Straaene 30—90 Cm. høje, med spinkle Bladskud ved Grunden og undertiden højere oppe. Bladskederne i Reglen saa

lange, at de naar op til eller over det ovenfor siddende Knæ; Skedehinden lang og spids; Bladpladerne bredere end hos foregaaende, ru; de gulgrønne Striber kun tydelige mod Spidsen. Toppen stor. Smaa-Aksene (Fig. 30) gullige, med 2—5 Blomster. Begge Yderavner med 3 Ribber. Dækbladene uden tydelige Ribber; de forbindende Haar kan mangle.

Fig. 30. Smaa-Aks af Stortoppet Rapgræs, 3 Gange forstørret.

Paa fugtige Enge. Ved Bredden af Bækløb. Sjælden vildtvoksende. Blomstrer i Juli—August. En Del dyrket. Ganske godt Fodergræs, giver større (mere bladrig) Afgrøde end foregaaende.

30. Fladstraaet Rapgræs, *Poa compréssa.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange Udløbere. Graagrøn eller blaagrøn. Straaene 20—45 Cm. høje, stærkt sammentrykte, knæbøjede ved de nedre Bladfæster. Skedehinden er kort, paa de golde Skuds Blade forholdsvis tynd og afrundet i Spidsen. Bladpladerne temmelig smalle og korte, i Spidsen hætteformet sammentrukne, ru; de gulgrønne Striber meget kraftige. Toppen noget ensidig med korte Grene. Smaa-Aksene (Fig. 31) med 4—7 Blomster, blaagrønne eller gulbrogede. Begge Yderavner med 3 Ribber. Uldhaarene forholdsvis faa.

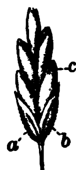

Fig. 31. Smaa-Aks af Fladstraaet Rapgræs, 6 Gange forstørret.

Paa Marker, ved Veje, Diger o. s. v., helst paa leret og kalkholdig Jord. Ikke sjælden. Blomstrer i Juli. Ædes gærne af Kreaturerne; dog uden Betydning som Fodergræs.

31. Almindelig Rapgræs, *Poa triviális.*

Fleraarig. Rodstokken opret. Som Regel tueformet

Vækst, undertiden dog med overvejende nedliggende Skud, der danner nye Tuer. Straaene 30—70 Cm. høje, oftest trinde, lidt ru. De nedre Bladskeder noget sammentrykte og ru; Skedehinden lang; Bladfladerne smalle og jævnt tilspidsede; de gulgrønne Striber tydelige. Toppen aflang eller aflangt pyramideformet. Smaa-Aksene med 3—4 Blomster. Nedre Yderavne med 1 Ribbe, øvre med 3. Dækbladene spidse og med tydelige Ribber.

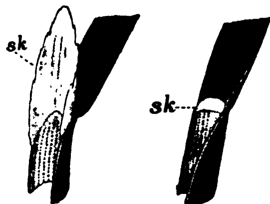

Fig. 32. Øverste Del af Bladskede med Skedehinde (sk) af Almindelig Rapgræs og Eng-Rapgræs. 2 Gange forstørret.

Paa Enge, langs Grøfter og andre fugtige Steder. Almindelig. Blomstrer i Juni—Juli.

Ypperligt Fodergræs, blødstraaet og bladrigt. Paa tørrere Jordsmon danner det intet tæt Græsdække; det fordrer god og fugtig Bund for at give rigelige Afgrøder. Ret varig.

32. Sudetisk Rapgræs, *Poa sudètica.*

Fleraarig. Rodstokken opret eller kort krybende. Lysegrøn. Straaene 60 Cm.—1,20 M. høje, ligesom Bladskederne, stærkt sammentrykte, ru. De golde Skuds Bladplader meget lange. Skedehinden kort; Bladpladerne temmelig brede, hætteformet sammentrukne i Spidsen. Toppen stor, aflangt pyramideformet. Smaa-Aksene med 3—5 Blomster.

I fugtige Skove. Meget sjælden. Rimeligvis indført med fremmed Græsfrø og forvildet. Blomstrer i Juni —Juli.

For stiv og ru til at være noget godt Fodergræs. Det kan desuden ikke trives uden Skygge og god muldrig Bund.

33. Eng-Rapgræs, *Poa praténsis.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange Udløbere. Straaene 20—70 Cm. høje, trinde eller lidt sammentrykte, rette og glatte. Skedehinden er kort og afstumpet; paa de golde Skuds Blade en meget kort, lige afskaaret og temmelig tyk Rand. Bladpladerne er forneden længere end højere oppe paa Straaet, i Spidsen hætteformet sammentrukne; de gulgrønne Striber meget kraftige. Toppen pyramideformet. Smaa-Aksene (Fig. 33) med 3—5 Blomster. Yderavnerne omtr. lige lange, den nedre med 1 Ribbe, den øvre med 3. Dækbladene spidse og med tydelige Ribber.

Fig. 33. Eng-Rapgræs. Til Højre et Smaa-Aks, 6 Gange forstørret.

Paa Enge, Marker, Diger, ved Veje o. s. v. Meget almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. Meget foranderlig. En Form *(húmilis)*, der er graagrøn og 10—15 Cm. høj, findes paa tørrere Bund, Mosejord o. s. v.; en anden *(angustifólia)*, hos hvilken de golde Skuds Blade er stærkt forlængede, smalle og børstedannede, paa aabne Pladser i Skove og Krat; en

tredje (*costáta*) har kortgrenet, sammentrængt Top med 3-blomstrede Smaa-Aks og kraftigere Nerver paa Avnerne.

Paa Enge og andre naturlige Græsgange, hvor det danner en tæt Grønsvær, er Eng-Rapgræs et godt Fodergræs. Men det fortjener næppe Dyrkning, da det paa bedre Jorder let fortrænger værdifuldere Græsser og kan blive et besværligt Ukrudt.

Sødgræs, *Glycéria.*

Topgræsser med oftest trinde Smaa-Aks. Smaa-Aksene med 3—11 Blomster, alle tvekønnede. Yderavnerne kortere end Smaa-Akset. Dækbladene hvælvede; deres Ribber løber ikke sammen mod Spidsen. Stak mangler. Kornet løst omgivet af Avnerne. — Fleraarige. Bladskederne lukkede ved Grunden eller højere op. Knoplejet klappet.

A. Dækbladene med 5 utydelige Ribber. Nedre Yderavne med 1 Ribbe, øvre med 3. Bladskederne kun lukkede ved Grunden.
  I. Med underjordiske Udløbere. Bladpladerne trinde. Topgrenene efter Blomstringen oprette.
  Strand-Sødgræs, *G. maritima,* S. 56.
  II. Uden Udløbere. Bladpladerne flade. Topgrenene efter Blomstringen udstaaende eller nedad bøjede.
  Udspærret Sødgræs, *G. distans,* S. 57.
B. Dækbladene med 7 kraftige Ribber. Yderavnerne med 1 Ribbe. Bladskederne lukkede næsten helt op til Bladpladerne.
  I. Smaa-Aksene 10—25 Mm. lange, før Blomstringen trinde. Bladskederne sammentrykte.
    a. Toppen ensidig. Dækbladene spidse.
    Manna-Sødgræs, *G. fluitans,* S. 57.
    b. Toppen ensidig. Dækbladene butte.
    Butblomstret Sødgræs, *G. plicata,* S. 58.
  II. Smaa-Aksene 5—8 Mm. lange, før Blomstringen sammentrykte. Bladskederne trinde.
  Høj Sødgræs, *aquatica,* S. 58.

34. Strand-Sødgræs, *Glyceria maritima.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst; fra Grunden af Tuen udvikles sent paa Somren lange, overjordiske Udløbere, der slaar Rødder. Blaagrøn eller graagrøn. Bladskederne kun lukkede ved Grunden; Skedehinden kort; Bladpladerne kødfulde, foroven trinde, forneden sammenfoldede. Toppen noget ensidig; dens Grene jævne eller lidet ru og sidder 2—3 sammen; efter Blomstringen er de opret-tiltrykte. Smaa-Aksene (Fig. 34) med 5—8 Blomster, rødviolet anløbne. Nedre

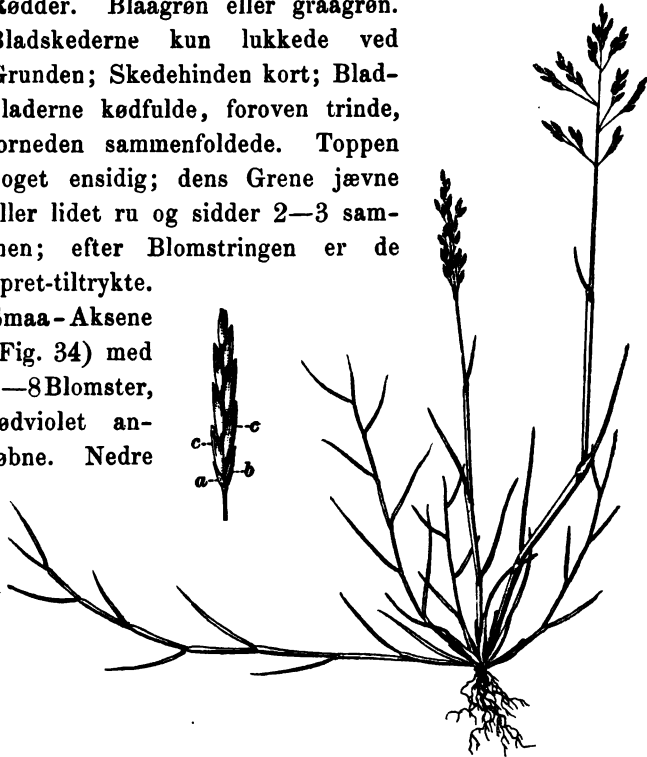

Fig. 34. Strand-Sødgræs. Til Venstre et Smaa-Aks, 8 Gange forstørret. a, Nedre Yderavne. b, Øvre Yderavne. c, Dækblade.

Yderavne med 1 Ribbe, øvre med 3. Dækbladene med 5 utydelige Ribber.

Paa Strandenge, ikke sjælden, især i Marskegne, hvor det trives bedst og danner et særligt Bælte i Marskens Vegetation (Forlandets Annel-Bælte, efter

Navnet Annelgræs). Blomstrer i Juni—Juli. Det er et saftigt og af Kvæget meget yndet Græs. Dyrkes ikke, men formerer sig selv let ved Hjælp af de rodslaaende Udløbere.

35. Udspærret Sødgræs, *Glyceria distans.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst, uden Udløbere. Graagrøn. Bladpladerne flade, smalle og paa Oversiden ru. Toppen alsidig; dens Grene ru og sidder 3—5 sammen; efter Blomstringen er de vandret udspærrede eller nedadbøjede. Smaa-Aksene med 3—6 Blomster. Ellers omtrent som foregaaende.

Ved Strandbredder paa leret Grund. Hist og her, sjælden inde i Landet (ved Gadekær og Rendestene). Blomstrer i Juni—Juli. Af nogen Værdi som Fodergræs paa Syltenge, men danner intet tæt og varigt Græsdække. Vistnok lidt dyrket paa inddæmmet Grund.

36. Manna-Sødgræs, *Glyceria flüitans.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange Udløbere; noget tueformet Vækst. Straaene 45 Cm.—1 M. høje, opstigende. Bladskederne sammentrykte, lukkede omtrent helt op til Bladpladerne; Skedehinden lang; Bladpladerne med kraftig Midtribbe og talrige Sideribber saavel paa Over- som paa Underside; der findes Strænge paa tværs og Luftgange i Bladenes indre Væv; ru. Toppen lang, ensidig; Grenene 1—3 sammen. Smaa-Aksene (Fig. 35) 15—25 Mm. lange, før Blomstringen trinde; 7—11 Blomster, løst taglagte. Yderavnerne med 1 Ribbe. Dækbladene lange og smalle, spidse, med 7 kraftige Ribber.

Fig. 35. Smaa-Aks af Manna-Sødgræs, omtr. 3 Gange forstørret.

Ved Damme, Bække og Grøfter med lavt Vand, Sumpe o. desl. Almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. En Form *(loliácea)*, hos hvilken Toppens Grene oftest bærer kun et Smaa-Aks, vokser paa tørrere Steder.

Har som vildtvoksende Fodergræs nogen Betydning, da Kreaturer gærne æder det, og det er sødt og nærende. Kan udsaas eller beplantes paa sumpede Steder. Tidligere indsamledes Kornene (Mannagryn) til Føde for Mennesker. Planten er plaget af Brand og Meldrøjer.

37. Butblomstret Sødgræs, *Glyceria plicáta.*

Fleraarig. Meget lig foregaaende. Skedehinden kortere. Toppen bredere, alsidig i Grenene 2—5 sammen. Smaa-Aksene (Fig. 36) 10—15 Mm. lange; Blomsterne tæt taglagte. Dækbladene aflangt-ægdannede, butte.

Paa samme Steder som foregaaende, men mindre almindelig. Forholder sig i øvrigt som Manna-Sødgræs.

Fig. 36. Smaa-Aks af Butblomstret Sødgræs, 8 Gange forstørret.

38. Høj Sødgræs, *Glyceria aquática (G. spectábilis).*

Fleraarig. Rodstokken, med lange Udløbere. Straaene 90 Cm.—2 M. høje; Høj Sødgræs er næst Tagrør vort anseligste Græs. Bladskederne omtrent trinde, lukkede næsten helt op til Bladpladerne; Skedehinden meget kort; Bladpladerne temmelig brede, ligesom Bladskederne med skarp Køl og noget ru; tydelige gulgrønne Striber; der findes Strænge paa tværs og Luftgange i Bladenes indre Væv. Toppen stor og rigt forgrenet; Grenene opret-udspærrede, ru. Smaa-Aksene aflangt-ægformede, 5—8 Mm. lange, lysegrønne og tilsidst brunlig-violet anløbne; 5—8 Blom-

ster. Yderavnerne med 1 Ribbe. Dækbladene stumpe, med 7 kraftige Ribber.

Langs Sø- og Aabredder og i store Grøfter. Al-

Fig. 37. Høj Sødgræs. Til Venstre et Smaa-Aks, 3 Gange forstørret.

mindelig. Blomstrer i Juli—August. Ædes kun i ung Tilstand af Kreaturerne; meget sukkerholdig. Kan i udviklet Tilstand anvendes til Tækning. Meget hyppigt

angrebet af Brand paa Bladene *(Ustilago longissima)*. Formeres ved Udløbere.

Tæppegræs, *Catabrósa*.

39. Dynd-Tæppegræs, *Catabrosa aquática*.

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange overjordiske og underjordiske Udløbere. Straaene 20—50 Cm. høje, opstigende. Hele Planten slap og glat, grøn eller purpurrød. Bladskederne lukkede omtrent til Midten, sammentrykte; Skedehinden ægdannet, spids; Bladpladerne temmelig brede, hætteformet sammentrukne i Spidsen; der findes tydelige gulgrønne Striber og Luftgange i Bladenes indre Væv. Knoplejet klappet. Toppen stor, med mange, tynde og udstaaende Grene. Smaa-Aksene (Fig. 38) gærne med 2 (tvekønnede) Blomster, violet anløbne. Yderavnerne meget korte, med 1 og 3 Ribber. Dækbladene hvælvede, med 3 tydelige Ribber, der ikke løber sammen mod Spidsen; den øverste Rand hud-

Fig. 38. Dynd-Tæppegræs.
Til Højre et Smaa-Aks, 7 Gange forstørret.
a, Nedre Yderavne. b, Øvre Yderavne.
c, Dækblad. d, Forblad.

agtig. Stak mangler. Kornet aflangt-ægformet, let udfaldende.

Paa oversvømmede Steder, ved Kildevæld, i Grøfter o. lign. meget fugtige Steder. Hist og her, ofte dannende friskt grønne Tæpper. Blomstrer i Juni—Juli. Ædes gærne af Kreaturer, men egner sig ikke til Dyrkning.

Hjærtegræs, *Bríza*.

40. Almindelig Hjærtegræs, *Briza média*.

Fleraarig. Rodstokken opret; tueformet Vækst. Straaene 20—45 Cm. høje. Bladskederne paa Straaene aabne; Skedehinden kort; Bladpladerne smalle, korte og lidt ru. Knoplejet rullet. Toppen temmelig stor, med glatte, først oprette, siden vandrette Grene, der ofte er bølgede; Smaa-Aksene let bevægelige, deraf Navnet Bævregræs. Smaa-Aksene hjærteformede og nikkende, ofte violet anløbne; 5—9 (tvekønnede) Blomster. Yderavnerne kortere end Smaa-Akset, lige lange. Dækbladene hvælvede; Ribberne løber ikke sammen mod Spidsen. Stak mangler. Kornet ægformet, omgivet af Avnerne.

Paa tørveholdige og andre Enge, Græsmarker, Skovsletter og Bakker. Almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. Holder sig bedst paa Arealer, der anvendes til Slet.

Fig. 39.
Almindelig Hjærtegræs.

Ædes gærne af Kreaturerne, men giver kun en ringe Mængde Hø, og egner sig derfor ikke til Dyrkning.

Tandbælg, *Sieglingia.*

41. Nedliggende Tandbælg, *Sieglingia decúmbens.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet. Noget graagrøn. Straaene 15—50 Cm. høje, stive, først nedliggende, senere oprette. Bladskederne sammentrykte og spredt behaarede; Skedehinden opløst i Haar; Bladpladerne flade, noget stive, paa Oversiden graagrønne og sparsomt behaarede. Knoplejet klappet. Toppen tynd; dens Grene oprette. Smaa-Aksene (Fig. 39) lysegrønne, sjælden violette, med 3—5 (tvekønnede) Blomster. Yderavnerne omtrent af Smaa-Aksets Længde, hvælvede og tilspidsede. Haarduske ved Blomsternes Grund. Dækbladene med 2—3 Tænder i Spidsen, læderagtige. Stak mangler. Kornet omsluttet af Avnerne, let udfaldende.

Fig. 40. Tandbælg. Til Venstre et Smaa-Aks, ca. 3 Gange forstørret. a, Nedre Yderavne. b, Øvre Yderavne. c, Dækblade.

Paa tørveholdige og andre Enge, i Heder, paa Bakker, Skovsletter o. a.

Steder. Almindelig, især i Jylland og Nordsjælland. Blomstrer i Juni—Juli. Ædes vel af Kreaturerne, men uden synderlig Værdi som Fodergræs.

Flitteraks, *Mélica.*

Topgræsser med lidet sammensat og ensidig Top og trinde Smaa-Aks, der har 1—2 tvekønnede Blomster og en gold Blomst i Spidsen. Yderavnerne omtrent af Smaa-Aksets Længde, hvælvede og rødbrune. Dækbladene mangler Stak. Kornet aflangt, glat og løst omsluttet af Avnerne. — Fleraarige Skovgræsser. Bladskederne helt lukkede. Knoplejet rullet.

A. Hele Toppen noget nikkende; de nedre Grene længere. Smaa-Aksene oprette og med 2 Blomster.
Enblomstret Flitteraks, *M. uniflora,* S. 63.
B. Toppens Grene med enlige Smaa-Aks, alle korte. Smaa-Aksene nikkende og med 3 Blomster.
Nikkende Flitteraks, *M. nutans,* S. 64.

42. Enblomstret Flitteraks, *Melica uniflóra.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange Udløbere (Fig. 41). Friskt grøn. Straaene 30—60 Cm. høje. Bladskederne lukkede; Skedehinden kort, men med en spids Forlængelse modsat Bladpladen; Bladpladerne tynde og slappe, med Undersiden drejet opad. Knoplejet rullet. Hele Toppen noget nikkende; de nedre Grene længere. Smaa-Aksene oprette, med 2 Blomster, hvoraf den nedre er tvekønnet, den øvre gold. Yderavnerne med en kort Spids.

I Skove, paa muldet Bund. Almindelig. Oftest selskabelig. Blomstrer i Maj—Juni. Ædes vel gærne af Kreaturerne, men uden Værdi som Fodergræs.

Fig. 41. Enblomstret Flitteraks.

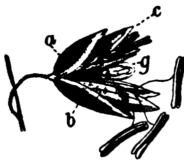

Fig. 42. Smaa-Aks af Nikkende Flitteraks. 2 Gange forstørret. a, Nedre Yderavne. b, Øvre Yderavne, c, Dækblad. g, gold Blomst.

43. Nikkende Flitteraks, *Melica nutans.*

Fleraarig; af stor Lighed med foregaaende. Straaene og Bladskederne ru; Skedehinden er ens lav overalt. Toppens Grene med enlige Smaa-Aks (klaseformet), alle Grene korte. Smaa-Aksene (Fig. 42) nikkende, med 3 Blomster, hvoraf den øverste er gold

og kølleformet. Yderavnerne butte, hindeagtige i Randen og Spidsen.

I Skove, paa muldet Bund. Ikke almindelig. Blomstrer i Maj—Juni. Uden Værdi som Fodergræs.

Kambunke, *Koelèria.*

Duskgræsser med alsidig Dusk. Smaa-Aksene med 2—flere (tvekønnede) Blomster. Yderavnerne omtrent af Smaa-Aksets Længde, ulige lange. Dækbladene sjælden med Stak. Kornet omsluttet af Avnerne. — Fleraarige.

A. Bladene græsgrønne, flade. Dusken spraglet. Dækbladene tilspidsede.
Randhaaret Kambunke, *K. cristàta*, S. 65.

B. Bladene blaagrønne, smalle og rendeformede. Dusken ensfarvet. Dækbladene stumpe.
Blaagrøn Kambunke, *K. glauca*, S. 65.

44. Randhaaret Kambunke, *Koeleria cristàta.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tueformet af Vækst, men med Tilbøjelighed til at danne Udløbere. Straaene 25—45 Cm. høje. Alle eller kun de nedre Bladplader eller Bladskeder er udstyrede med lange Haar; Bladpladerne græsgrønne, flade. Knoplejet klappet. Dusken spraglet. Smaa-Aksene med 2—4 Blomster. Yderavnerne omtrent af Smaa-Aksets Længde, ulige lange og kølformet sammentrykte. Dækbladene tilspidsede.

Paa Enge og Bakker særlig med Kalkbund. Meget sjælden; kun funden paa enkelte Steder i Nordsjælland og Nordjylland. Blomstrer i Juni—Juli. Værdiløs som Fodergræs.

45. Blaagrøn Kambunke, *Koeleria glàuca.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Staaene 15—50 Cm. høje. Bladpladerne blaagrønne,

smalle og rendeformede. Dusken ensfarvet, grønlig eller gullighvid, glinsende. Smaa-Aksene med 2—3 Blomster. Dækbladene stumpe. Ellers som foregaaende.

I Klitter. Meget sjælden; kun funden hist og her i Vest- og Nordjylland. Blomstrer i Juni—Juli. Værdiløs som Fodergræs.

Kamgræs, *Cynosúrus.*

Duskgræsser med ensidig Dusk. Smaa-Aksene med 2—flere (tvekønnede) Blomster; ved Grunden af hvert Smaa-Aks findes et kamformet forgrenet Blad (goldt Smaa-Aks). Yderavnerne kortere end Smaa-Akset, ulige lange, med Braad. Dækbladene med Stak. Kornet aflangt, spidst og sammenvokset med Forbladet.

A. Dusken linjeformet. Stakken kort.
Almindelig Kamgræs, *C. cristatus,* S. 66.
B. Dusken ægformet. Stakken af Dækbladets Længde.
Pindsvine-Kamgræs, *C. echinatus,* S. 67.

46. Almindelig Kamgræs, *Cynosurus cristátus.*

Fleraarig. Rodstokken opret eller med meget korte Udløbere; tueformet Vækst. Straaene 20—60 Cm. høje, glatte. De fleste Blade samlede ved Grunden af Straaene. Bladskederne glatte; Skedehinden kort; Bladpladerne smalle, glatte, i Randen ru. Knoplejet klappet. Dusken ensidig, linjeformet og grøn; Aksen er bølget. De kamformede Blades Grene savtakkede og spidse. Smaa-Aksene (Fig. 43) med 3—5 Blomster. Stakken kortere end Dækbladet.

Paa høje Enge, Overdrev, Skovsletter, ved Veje o. s. v. Almindelig. Blomstrer i Juni—Juli.

Ikke uden Værdi som Fodergræs, hvor det er vildtvoksende. Egner sig ikke til Dyrkning paa Græsmarker, da det giver for ringe Udbytte paa Grund af den spar-

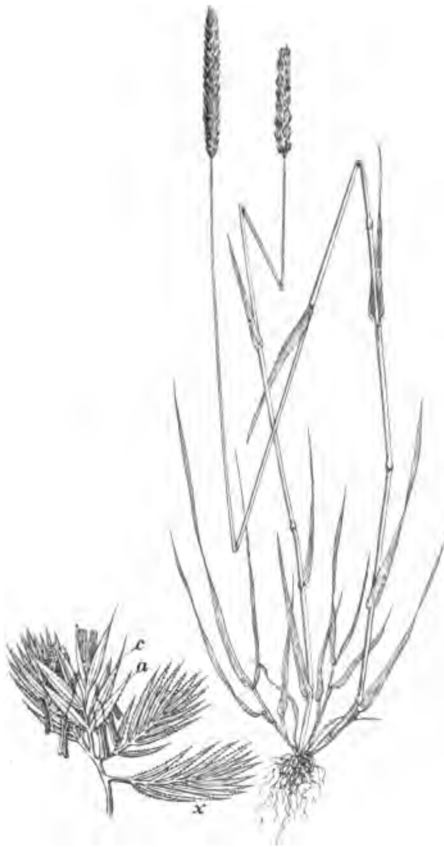

Fig. 43. Almindelig Kamgræs.
Til Venstre en Del af Dusken med 3 kamformede Blade (x) og et Smaa-Aks.
a, Nedre Yderavne. c, Dækblad.

somme Bladudvikling og snart trænges til Side af bedre Græsser; kan dog benyttes til Udsæd paa vedvarende Græsgange og Haveplæner.

47. Pindsvine-Kamgræs, *Cynosurus echinátus.*

Enaarig, ①. Straaene 30—60 Cm. høje. Bladene temmelig brede; Skedehinden lang. Dusken ægformet og hvidlig grøn, glin-

sende. De kamformede Blades Grene lange og børsteformede. Smaa-Aksene med 2—3 Blomster. Stakken af Længde med Dækbladet.

Indslæbt med fremmed Frø; funden enkelte Steder. Blomstrer i Juni. For stiv til at have Værdi som Fodergræs.

Stilkaks, *Brachypódium.*

Aks- (eller Dusk-) græsser med 1 Smaa-Aks ved hvert Led. De øvre Smaa-Aks siddende, de nedre kortstilkede; de er i Begyndelsen trinde, senere sammentrykte og vender Fladen mod Aksets Akse. Smaa-Aksene med 6—flere Blomster, hvoraf de øvre er hanlige. Yderavnerne korte. Dækbladene med Stak fra Spidsen. Forbladene med korte og stive Haar i Randen. Kornet frit. — Fleraarige.

A. Rodstokken opret tueformet. Stakken af Længde med eller længere end Dækbladet.
Skov-Stilkaks, *B. silvaticum,* S. 68.

B. Rodstokken krybende. Stakken kortere end Dækbladet.
Bakke-Stilkaks, *B. pinnatum,* S. 69.

48. Skov-Stilkaks, *Brachypodium silváticum (B. grácile).*

Fig. 44. Del af Akset af Skov-Stilkaks.

Fleraarig. Rodstokken opret; løst tueformet Vækst. Straaene 40 Cm.—1 M. høje. Mørkegrøn. Bladskederne spredt behaarede; Skedehinden middellang, tandet; Bladpladerne slappe og spredt behaarede, Undersiden, der vender opad, har en ret kraftig, hvid Midtnerve. Knoplejet rullet. Akset (Fig. 44) nikkende, mest med udspærrede Smaa-Aks. Disse med 6—flere Blomster, de øvre hanlige. Dækbladene længere end Forbladene; Stakken lige saa lang som eller længere end Dækbladet, tynd og bølget.

I Skove. Temmelig almindelig, ofte i Mængde. Blomstrer i Juli—Aug. Ædes gærne af Kreaturerne; dog ikke tjenlig til Dyrkning.

49. Bakke-Stilkaks, *Brachypodium pinnátum.*

Fleraarig. Rodstokken krybende med lange Udløbere. Straaene 40 Cm.—1 M. høje, stive og behaarede ved Knæene. Lysegrøn. Bladene stivere end hos foregaaende, spredt behaarede og ru. Akset mest opret og tæt, udspærret under Blomstringen. Smaa-Aksene med 8—flere Blomster. Dækbladene af Længde med eller kortere end Forbladene; Stakken kortere end Dækbladet, stiv. Ellers som foregaaende.

I aabne Skove, Krat og paa Skrænter. Sjælden. Blomstrer i Juni—Juli. Ædes vel af Kreaturerne, men uden synderlig Betydning som Fodergræs.

Hestegræs, *Holcus.*

Topgræsser med sammentrykte Smaa-Aks. Smaa-Aksene har 2 Blomster. Yderavnerne er sammentrykte, længere end Smaa-Akset, spidse eller butte. Den nedre Blomst er tvekønnet, den øvre hanlig (Fig. 46). Dækbladene er butte; kun den hanlige Blomsts Dækblad bærer Stak. Kornet sammentrykt, løst omgivet af Avnerne. — Fleraarige.

A. Rodstokken opret; tueformet Vækst. Hele Planten fløjlshaaret. Stakken indesluttet i Smaa-Akset.
Fløjlsgræs, *H. lanatus,* S. 69.

B. Rodstokken krybende. Straaene paa Knæene haarede. Stakken rager udenfor Smaa-Akset.
Krybende Hestegræs, *H. mollis,* S. 70.

50. Fløjlsgræs, *Holcus lanátus.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Hele Planten overalt fløjlsagtig haaret, graagrøn. Straaene

Fig. 45. Fløjlsgræs.

30—70 Cm. høje. De øvre Bladskeder noget oppustede; Skedehinden kort, spidstakket: Bladpladerne flade, bløde og slappe. Knoplejet rullet. Toppen under og efter Blomstringen aaben; hvidlig eller lyst rødlig anløben. Yderavnerne butte. Stakken nedad krummet, skjult i Smaa-Akset.

Paa Enge, Marker og ved Veje. Meget almindelig. Blomstrer i Juni. Skønt Kreaturerne æder det mindre gærne paa Grund af den stærke Behaaring, er det dog ikke uden Betydning, hvor det vokser vildt; og det kan med nogen Fordel dyrkes paa magre Jorder, hvor det trives godt, dannende kraftige Tuer.

51. Krybende Hestegræs, *Holcus mollis.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange Udløbere. Blaagrøn eller graagrøn. Meget mindre behaaret end foregaaende. Straaene 30—70 Cm. høje, paa Knæene haarede af nedadrettede Haar; ellers glatte. Bladpladerne og de nedre Bladskeder svagt haarede. Toppen under Blomstringen aaben, senere sammmentrængt; hvidlig eller gulbrun. Yderavnerne spidse. Stakken rager ud af Smaa-Akset.

I Krat og paa dyrkede, sandede og fugtige Marker. Ret almindelig. Blomstrer i Juli—Aug. Uden eller af

meget ringe Betydning som Fodergræs; snarere et slemt Ukrudt, hvor det optræder i større Mængde, paa Grund af dets Udløbere.

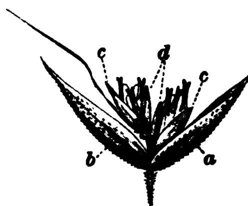

Fig. 46.
Smaa-Aks af Krybende Hestegræs, 5 Gange forstørret. a, Nedre Yderavne. c, Dækblade. d, Forblade.

Bunke, *Aira.*

Topgræsser med lange Grene og 2-blomstrede Smaa-Aks; begge Blomster er tvekønnede. Yderavnerne hindeagtige, af Længde med hele Smaa-Akset. Dækbladene tandede i Spidsen, med lige eller næsten lige og ikke kølleformet Stak fra Ryggen. Kornet trindt, glat og frit, men løst omsluttet af Avnerne. — Fleraarige.

A. Bladene flade, med kraftige Ribber. Stakken ret, indesluttet i Smaa-Akset.
Mose-Bunke, *A. cæspitosa,* S. 71.
B. Bladene børstedannede, uden kraftige Ribber. Stakken knæbøjet, rager udenfor Smaa-Akset.
I. Tæt tueformet. Smaa-Aksenes Stilke lige og efter Afblomstringen oprette. Den øvre Blomst lidt fjærnet fra den nedre. Sump-B., *A. discolor,* S. 72.
II. Løst tueformet. Smaa-Aksenes Stilke bølgede, efter Afblomstringen opret-udspærrede. Blomsterne tæt samlede. Bølget Bunke, *A. flexuosa,* S. 73.

52. Mose-Bunke, *Aira cæspitósa.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Mørkegrøn. Straaene 50 Cm.—over 1 M. høje. Bladskederne bevares længe; Bladpladerne flade, med kraftige Ribber paa Oversiden, medens Køl mangler, ru. Knoplejet klappet, som hos de følgende Arter. Toppen stor og pyramideformet; dens Grene horisontale. Smaa-Aksene brunlige og lidt violet anløbne, sølvglinsende. Yderavnerne aflange, med 1 og 3 Ribber; den øvre

naar ikke Spidsen af Smaa-Akset (Fig. 47). Dækbladene hindeagtige i Spidsen; ved Grunden en Haarkrans; Stakken ret, indesluttet i Smaa-Akset. Dettes Akse er synlig ovenfor den øverste Blomst (st.).

Fig. 47. Smaa-Aks af Mose-Bunke, 6 Gange forstørret. a, Nedre Yderavne. b, Øvre Yderavne. c, Dækblad. d, Forblad. st, Akse.

I Moser, tørveholdige Enge, langs Grøfter, i det hele paa fugtigere Bund. Meget almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. En Form *(altissima)*, der vokser i Skygge, er højere og har større Top med gullige Smaa-Aks.

Som en væsentlig Bestanddel af Græsdækket paa naturlige Enge spiller den en ikke ringe Rolle; trods dens Stivhed og ru Beskaffenhed ædes den af Kreaturerne. Ved Engenes Forbedring bliver den »blødere«. Dens store og kraftige Tuer gør Overfladen ujævn. Fortjener ikke Dyrkning.

53. Sump-Bunke, *Aira discolor (A. uliginósa)*.

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Tuerne er smaa og har talrige golde Skud. Graagrøn. Straaene 30—50 Cm. høje. Bladene børstedannede, uden kraftige Ribber. Toppen aflang, langt mindre end hos foregaaende; dens Grene lige, efter Blomstringen oprette. Smaa-Aksene (Fig. 48) grønlige eller violet anløbne. Yderavnerne næsten ens lange. Den øvre Blomst lidt fjærnet fra den nedre. Stakken rager et Stykke udenfor Smaa-Akset og er knæbøjet.

Fig. 48. Smaa-Aks af Sump-Bunke, 4 Gange forstørret.

I Heder og i Klitter, særlig i Lavninger, der staar under Vand om Vintren. Almindelig i Vest- og Nord-

jylland; ellers sjælden. Blomstrer i Juli—Aug. Uden Værdi som Fodergræs.

54. **Bølget Bunke**, *Aira flexuósa*.

Fleraarig. Rodstokken opret; løse, men ofte ret store Tuer. Straaene 30—70 Cm. høje. Bladene næsten alle samlede ved Grunden; Skederne bredere end Bladpladerne, der er trinde og har en svag Fure paa Oversiden, men ingen tydelige Ribber. Toppen middelstor, pyramideformet; dens Grene bølgede, under og efter Blomstringen opret udspærrede. Smaa-Aksene glinsende, lyst brune og violet anløbne. Blomsterne tæt samlede. Kort Haarkrans ved Grunden af Dækbladene. Stakken rager udenfor Smaa-Akset og er knæbøjet.

Fig. 49. Bølget Bunke.

I Skove (paa Morbund) og Heder. Meget almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. Uden synderlig Værdi som naturligt Fodergræs. Græsses af Faar i Heden, hvor det ved Brud ofte fremkommer i Mængde.

Sandskæg, *Weingärtnéria.*

55. Graa Sandskæg, *Weingärtneria canéscens (Corynéphorus canescens).*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Straaene 10—30 Cm. høje, talrige fra hver Tue. Blaagraa og ofte rødlig anløben. Bladene børstedannede, stive; de øvre Bladskeder oppustede. Toppen under Blomstringen pyramideformet; derefter atter sammenkneben; Grenene korte. Smaa-Aksene (Fig. 50) har 2 Blomster, begge tvekønnede. Yderavnerne længere end Smaa-Akset, sammentrykte og hindeagtige. Dækbladene spidse, med en i Spidsen kølleformet Stak, der kun rager lidt udenfor Smaa-Akset. Kornet glat, omsluttet af Avnerne.

Fig. 50. Sandskæg. Til Venstre et Smaa-Aks, 4 Gange forstørret. a, Nedre Yderavne. b, Øvre Yderavne. c, Dækblad. d, Forblad.

I Klitter og paa tørre, sandede Marker. Almindelig i Landets magre Egne. Blomstrer i Juli—August. Af ringe Værdi som Fodergræs; græsses kun af Faar.

Havre, *Avéna.*

Topgræsser med 2- eller fler-blomstrede Smaa-Aks; Blomsterne er tvekønnede, sjælden særkønnede. Yder-

avnerne af Længde med eller længere end Smaa-Akset hvælvede, uden Køl langs Ryggen. Dækbladene 2-spaltede i Spidsen, med en knæbøjet og snoet Stak fra Ryggen. Kornet trindt, med tydelig Bugfure, fast omgivet af Avnerne (undt. Draphavre). — En- eller fleraarige.

A. Smaa-Aksene, i alt Fald efter Blomstringen, hængende. Yderavnerne med 7—11 Ribber. Enaarige Arter.
  I. Smaa-Aksets Akse glat eller kun haaret ved Grunden af de enkelte Blomster. 2 Blomster i Smaa-Akset, ikke tilledede til Aksen, sent affaldende.
    a. Den øvre Blomsts Dækblad uden, den nedre Blomsts Dækblad med Stak.
      1. Toppen alsidig, aaben.
      Almindelig Havre, *A. sativa,* S. 76.
      2. Toppen ensidig, med oprette Grene.
      Sværd-Havre, *A. orientalis,* S. 76.
    b. Begge Blomsters Dækblade med Stak. Toppen ensidig. Pur-Havre, *A. strigosa,* S. 76.
  II. Smaa-Aksets Akse overalt haaret. 2—3 Blomster i Smaa-Akset, tilledede til Aksen, straks ved Modenheden affaldende. Flyve-Havre, *A. fatua,* S. 76.
B. Smaa-Aksene oprette. Yderavnerne med 1—3 Ribber. Fleraarige Arter.
  I. Knoplejet klappet. Blomsterne alle tvekønnede. Dækbladene alle med Stak.
    a. Bladpladerne mere eller mindre indrullede og, ligesom Bladskederne, ru. Toppens Grene enlige eller parvis. Begge Yderavner med 3 Ribber.
    Eng-Havre, *A. pratensis,* S. 77.
    b. Bladpladerne flade, ligesom de nedre Bladskeder haarede. Toppens Grene 3—5 sammen. Smaa-Aksene med 2—4 Blomster. Nedre Yderavne med 1 Ribbe, øvre med 3 Ribber.
    Dunet Havre, *A. pubescens,* S. 78.
  II. Knoplejet rullet. Smaa-Aksene med 2 Blomster; den nedre hanlig, med Stak; den øvre tvekønnet, uden Stak.
  Høj Havre eller Draphavre, *A. elatior,* S. 78.

56. Almindelig Havre, *Avena sativa.*

Enaarig, ①. Straaene 60 Cm.—1,20 M. høje. Bladpladerne temmelig brede, ru; Spidsen snoet til Venstre (som Spidsen af en Proptrækker); ingen Tænder ved Bladpladegrunden; Skedehinden kort. Knoplejet rullet. Toppen alsidig og aaben, med (i det mindste efter Blomstringen) hængende Smaa-Aks. 2 Blomster i Smaa-Aksene, ikke tilledede til Smaa-Aksets Akse, der er behaaret under den nederste Blomst. Yderavnerne med 7—11 Ribber, længere end Smaa-Akset. Den nedre Blomsts Dækblad med Stak, der dog ogsaa kan mangle.

Almindelig dyrket; forvildet. Blomstrer i Juli—Aug.

57. Sværd-Havre, *Avena orientális.*

Enaarig, ①. Straaene 45—90 Cm. høje. Toppen ensidig og med oprette Grene. Ellers som foregaaende.

Dyrket, men mindre almindelig end foregaaende; forvildet. Blomstrer i Juli—Aug.

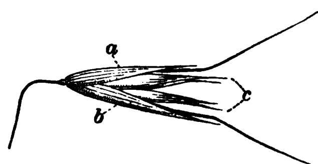

Fig. 51. Smaa-Aks af Pur-Havre. Naturlig Størrelse. a og b, Yderavner.

58. Pur-Havre, *Avena strigósa.*

Enaarig, ①. Straaene 40—90 Cm. høje. Toppen ensidig. Smaa-Aksenes Akse behaaret under begge Blomsterne. Yderavnerne med 7—9 Ribber. Begge Blomsters Dækblade med Stak. Ellers som Alm. Havre.

Dyrkes hist og her i Jylland paa magre Jorder; i øvrigt forvildet i Vaarsæd. Blomstrer i Juli—Aug.

59. Flyve-Havre, *Avena fátua.*

Enaarig, ①. Straaene 50 Cm. — 1,20 M. høje. Toppen alsidig. 2 eller oftest 3 Blomster i Smaa-

Aksene, tilleddede til Smaa-Aksets Akse, der overalt er haaret af brungule Haar, og straks ved Modenheden affaldende. Yderavnerne med ca. 9 Ribber. Alle Blomsternes Dækblade med Stak; paa den nederste Halvdel er de udstyrede med Haar af samme Slags som paa Smaa-Aksets Akse. Ellers som Alm. Havre.

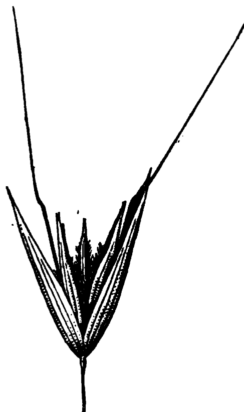

Fig. 52.
Smaa-Aks af Flyve-Havre.
Naturlig Størrelse.

Ukrudt i Vaarsæden. Temmelig almindelig. Kaldes ogsaa Flueben. Blomstrer i Juli—Aug. En Form *(glabráta)* har fuldstændig eller næsten glatte Dækblade; hos en anden *(hýbrida)*, med 2 Blomster i Smaa-Aksene, har Yderavnerne 9 og 11 Nerver, Dækbladene er glatte og hvidgule, og Smaa-Aksets Akse har hvide Haar.

60. Eng-Havre, *Avena praténsis.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Graagrøn. Straaene 30—70 Cm. høje. Bladskederne, især de nedre, ru, de bevares længe; Skedehinden temmelig kort; Bladpladerne ret stive, mere eller mindre indrullede eller rendeformede, ru og blaagrønne paa Oversiden; gulgrønne Striber tydelige. Knoplejet klappet. Toppen smal og sølvglinsende; dens Grene parvis eller enlige, hvorved Toppen foroven bliver meget tynd (klaseformet). Smaa-Aksene (Fig. 53) oprette; deres Stilke tykke og kølleformede. 3—5 Blomster i Smaa-Aksene, alle

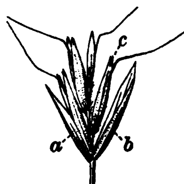

Fig. 53.
Smaa-Aks af Eng-Havre.
Naturlig Størrelse.

tvekønnede. Begge Yderavnerne med 3 Ribber, kortere end Smaa-Akset, og, ligesom Dækbladene hindeagtige i Spidsen. Smaa-Aksenes Akse er under hver Blomst behaaret; og Haarene under den anden Blomst meget kortere end denne. Alle Blomsters Dækblade med Stak.

Paa Bakker og høje Enge, ved Veje. Hist og her, især i Landets magre Egne. Blomstrer i Juni—Juli. For stiv til at være af synderlig Betydning som Fodergræs; ikke egnet til Dyrkning.

61. Dunet Havre, *Avena pubèscens.*

Fleraarig. Rodstokken opret, dog undertiden med korte Udløbere; løst tueformet Vækst. Straaene 30—70 Cm. høje. De nedre Bladskeder haarede af bløde Haar; Skedehinden temmelig lang og spids; Bladpladerne flade, haarede og slappe. Toppens Grene 3—5 sammen. Smaa-Aksenes Stilke tynde, lange, ikke kølleformede. 2—4 Blomster i Smaa-Aksene (Fig. 54), alle tvekønnede. Nedre Yderavne med 1 Ribbe, øvre med 3, omtrent lige saa lang som Smaa-Akset. Haarene under den anden Blomst halvt saa lange som denne. Ellers som foregaaende.

Fig. 54. Smaa-Aks af Dunet Havre. Naturlig Størrelse.

Paa Enge, ved Veje. Almindelig. Blomstrer i Maj—Juni. Ringe Værdi som Fodergræs, da dens Straa er bladfattige, og den kun danner ubetydelige Bladskud. Fortjener derfor ikke Dyrkning.

62. Høj Havre eller Draphavre, *Avena elàtior.*

Fleraarig. Rodstokken opret eller med korte Udløbere; tueformet Vækst. De ældre Rødder gulagtige.

Straaene 60 Cm.—1 M. høje, glatte. Bladskederne, ligesom de flade, temmelig brede og svagt behaarede

Fig. 55. Høj Havre. Til Venstre et Smaa-Aks, lidt forstørret. a, Nedre Yderavne. b, Øvre Yderavne. c, Dækblad. d, Forblad.

Bladplader, noget ru; Skedehinden kort. Knoplejet rullet. Toppen temmelig smal. Smaa-Aksene (Fig. 55) oprette, med 2 Blomster; den nedre hanlig, med Stak;

den øvre tvekønnet, uden eller med meget kort Stak. Oftest er Smaa-Aksene lysegrønne, sjælden violet anløbne. Nedre Yderavne med 1 Ribbe, øvre med 3. Haarkranse ved Dækbladenes Grund. Kornet løst omgivet af Avnerne.

Paa høje Enge, Græsmarker, i Krat, ved Veje. Ret almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. En Form *(tuberósa)*, hvis Straa er knoldformet opsvulmede ved Grunden, vokser ikke sjælden paa tørre Steder; en anden Form *(biaristáta)*, med Stak ogsaa paa den øvre Blomsts Dækblad, forekommer ligeledes.

Ret godt Fodergræs, almindelig dyrket (ogsaa under Navn af Fransk Rajgræs). Tidlig udviklet og varigt. Trives bedst paa muldrige Jorder, der ikke er for fugtige og ikke for tørre.

Guldhavre, *Trisétum.*

63. Glinsende Guldhavre, *Trisetum flavéscens.*

Fleraarig. Rodstokken opret eller lidt krybende; tueformet Vækst. Straaene 30—60 Cm. høje, oprette eller knæbøjede ved Grunden. Nedre Bladskeder med lange, udstaaende Haar; Skedehinden kort og fint tandet; Bladpladerne flade, haarede, friskt grønne. Knoplejet rullet. Toppen aflang; dens Grene tynde og noget bugtede. Smaa-Aksene (Fig. 56) oftest med 3 Blomster, guldglinsende, meget mindre end hos de egentlige Havre-Arter. Yderavnerne har Køl langs Ryggen og er ulige lange; den nedre med 1 Ribbe, den øvre, der er omtrent lige saa lang som Smaa-Akset, med 3 Ribber. Korte Haar ved Grunden af Blomsterne. Dækbladene hindeagtige, tokløvede i Spidsen, alle med en knæbøjet Stak fra Ryggen. Kornet tenformet, uden Bugfure, frit, men løst omsluttet af Avnerne.

Paa Enge og Græsmarker, ved Veje. Ikke almindelig; oprindelig indført med fremmed Græsfrø. Blomstrer i Juni—Aug.

Fig. 56. Glinsende Guldhavre. Til Venstre et Smaa-Aks, 4 Gange forstørret. a, Nedre Yderavne. b, Øvre Yderavne. c, Dækblade. d, Forblade.

Nu næppe synderlig dyrket. Ædes gærne af Kreaturerne, men danner ingen tæt Grønsvær og kræver helst god Jordbund. Som vildtvoksende uden Betydning.

Dværgbunke, *Airópsis.*

Topgræsser med meget smaa, 2-blomstrede Smaa-Aks. Yderavnerne længere end Smaa-Akset, med Køl langs Ryggen og 1 Ribbe. Dækbladene 2-kløvede i Spidsen, med en knæbøjet Stak fra Ryggen. Kornet glat, med Bugfure og sammenvokset med Forbladet. — Enaarige.

A. Toppen med korte Grene, duskformet sammenkneben. Tidlig Dværgbunke, *A. præcox,* S. 82.

B. Toppen med forlængede Grene, udspærrede. Udspærret Dværgbunke, *A. caryophyllea,* S. 83.

64. Tidlig Dværgbunke, *Airopsis præcox.*

Enaarig, ② og ①. Løst sammenhængende Tuer med talrige Straa, 4—30 Cm. høje. Bladene børstedannede, hurtig visnende. Knoplejet klappet. Toppen

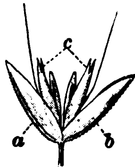

Fig. 57. Smaa-Aks af Tidlig Dværgbunke, 5 Gange forstørret. a og b, Yderavner. c, Dækblade.

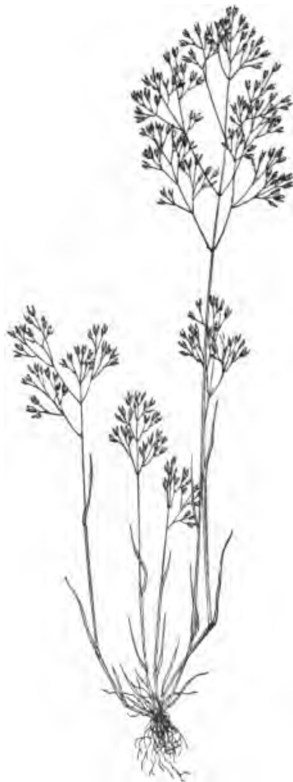

Fig. 58. Udspærret Dværgbunke.

aflang, med korte Grene og duskformet sammenkneben. Smaa-Aksene (Fig. 57) lysegrønne, senere lyst brunlige. Yderavnerne kun lidt længere end Smaa-Akset.

Paa sandede Marker, Veje i Heder og Plantager og paa Tørvejord, hvor den naar sin frodigste Udvikling. Almindelig, særlig i magre Egne af Landet. Blomstrer i April—Juli. Uden Betydning som Fodergræs.

65. Udspærret Dværgbunke, *Airopsis caryophylléa.*

Enaarig, ② og ①. Straaene 7—25 Cm. høje. Toppen med forlængede og vidt udspærrede Grene, der er lige saa lange som eller længere end Smaa-Aksene. Yderavnerne længere end hos foregaaende. Ellers som denne.

Paa sandede Marker, langs Veje. Hist og her. Blomstrer i Maj—Juni. Uden Betydning som Fodergræs.

Miliegræs, *Mílium.*

66. Udspredt Miliegræs, *Milium effúsum.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med korte Udløbere. Straaene 50 Cm.—1 M. høje, glatte. Friskt grøn. Bladpladerne brede, slappe og ru i Randen, Oversiden er ved Snoning vendt opad; Skedehinden lang. Knoplejet rullet. Toppen stor, med udbredte og haartynde Grene, der efter Afblomstringen er hængende. Smaa-Aksene med 1 Blomst, der er tvekønnet, trinde. Yderavnerne hvælvede, lige lange og omtrent af Længde med Blomsten. Dækbladet tilsidst bruskagtigt, uden Stak. Kornet aflangt, glat og omsluttet af Avnerne.

I Skove, paa muldet Bund. Almindelig. Blomstrer i Juni. Ædes gærne af Kreaturerne, men uden større Betydning som Fodergræs, da den kun trives i Skygge, og ikke lader sig dyrke udenfor Skov.

Fig. 59. Udspredt Miliegræs.

Hvene, *Agróstis.*

Topgræsser med 1-blomstrede, og sammentrykte Smaa-Aks, hvis Stilke er kølleformede. Yderavnerne er længere end Blomsten. Ved Grunden af Blomsten

findes korte Haar. Dækbladet hindeagtigt. Kornet aflangt og glat, løst omgivet af Avnerne. — En- eller fleraarige.

A. Enaarig. Øvre Yderavne større end nedre. Stakken 3—4 Gange saa lang som Dækbladet.
Langstakket Hvene, *A. Spica venti*, S. 85.
B. Fleraarige. Yderavnerne lige store eller den nedre størst. Kort Stak eller ingen.
I. Grundbladene børstedannede. Med Stak. Forbladet mangler. Hunde-Hvene, *A. canina*, S. 85.
II. Alle Blade flade, stedse rullede i Knoplejet. Stak mangler som Regel. Forbladet findes.
a. Skedehinden kort. Toppen under og efter Blomstringen aaben.
Almindelig Hvene, *A. vulgaris*, S. 86.
b. Skedehinden lang. Toppen efter Blomstringen sammenkneben.
Krybende Hvene, *A. alba*, S. 87.

67. Langstakket Hvene, *Agrostis Spica vénti.*

Enaarig, ①. Straaene 40—80 Cm. høje, flere fra hver Tue. Bladskederne glatte eller svagt ru; Skedehinden lang og fliget; Bladpladerne temmelig smalle, ru. Toppen stor og pyramideformet, før Blomstringen nikkende. Smaa-Aksene grønlige eller smudsig violet anløbne. Øvre Yderavne størst. Dækbladet med en lang og ofte snoet Stak.

Fig. 60. Del af Toppen af Langstakket Hvene.

Paa dyrkede Marker mellem Sæden, ved Veje. Almindelig i magre Egne af Landet. Blomstrer i Juni—Juli. Uden Værdi som Fodergræs; derimod undertiden et ret besværligt Ukrudt, der paa Grund af Toppens luftige Udseende ogsaa kaldes Vindaks.

68. Hunde-Hvene, *Agrostis canina.*

Fleraarig. Rodstokken opret; den danner løse Tuer, fra hvilke der udgaar baade over- og underjordiske

Udløbere; de overjordiske, Rankerne, er rodslaaende. Graagrøn. Straaene 25—50 Cm. høje, oprette og glatte. Grundbladene børstedannede, Stængelbladene smalle og flade; Skedehinden aflang. Knoplejet klappet hos svagere Blade, rullet hos de kraftigere. Toppen smal, før og efter Blomstringen sammenkneben; dens Grene ru. Smaa-Aksene (Fig. 61) mørkt violette, sjælden gullige. Nedre Yderavne størst. Dækbladet med en tynd, kort og knæbøjet Stak, der er befæstet nedenfor Midten, og oftest rager ud af Smaa-Akset. Forbladet mangler. Støvknapperne violette.

Fig. 61. Smaa-Aks af Hunde-Hvene, 10 Gange forstørret.

Paa tørveholdig eller sandet Bund, og i det hele paa meget forskelligt Jordsmon. Almindelig, især i Vest- og Nordjylland. Blomstrer i Juni—Aug.

Ikke af nogen synderlig Værdi som Fodergræs paa naturlige Voksesteder; ikke dyrket.

69. Almindelig Hvene, *Agrostis vulgáris.*

Fleraarig. Rodstokken opret, ikke sjælden med underjordiske Udløbere, ikke med Ranker; tueformet Vækst. Straaene 20—60 Cm. høje. Bladpladerne flade; Skedehinden kort. Knoplejet rullet. Toppen er ogsaa efter Blomstringen aaben. Smaa-Aksene lysere eller mørkere violette. Nedre Yderavne størst. Dækbladet uden eller meget sjælden med Stak. Støvknapperne rødlig anløbne.

Paa høje Enge, Marker, ved Veje, i aabne Skove, Haver og andre Steder. Meget almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. Forekommer tillige i en større Form *(gigántea)*.

Da Alm. Hvene, der ogsaa kaldes Fioringræs, ligesom Nr. 70, danner en ret væsentlig Bestanddel af

naturlige Græsgange og ædes af Kreaturerne, spiller den nogen Rolle som Fodergræs, særlig paa magre Jorder; og den er langt vigtigere end Nr. 68, da den er meget hyppigere. Den fortjener næppe Dyrkning, bl. a. fordi dens underjordiske Udløbere, der, ligesom andre Græssers Udløbere, kaldes »Sener«, kan blive vanskelige at udrydde.

Fig 62. Almindelig Hvene.

70. Krybende Hvene eller Fioringræs, *Agrostis alba.*

Fleraarig. Rodstokken opret, men med baade under- og overjordiske Udløbere (Ranker); tueformet Vækst. Straaene 10—60 Cm. høje, glatte. Bladene omtrent som hos foregaaende, men Skedehinden er lang. Toppen efter Blomstringen sammenkneben. Smaa-Aksene (Fig. 63) grønlig hvide, sjældnere rødlig anløbne. Nedre Yderavne størst. Dækbladet uden eller meget sjælden med Stak. Støvknapperne bleggule.

Fugtige Enge, side Marker, ældre Marskbund,

fugtige Lavninger i Klitter, i Skove og i det hele paa yderst forskellige Lokaliteter. Meget almindelig. Blomstrer i Juli—Aug. En Form *(gigántea)* med 50—90 Cm. høje Straa, bredere Blade og større, mere langgrenet Top er almindelig; paa fugtigt Klitsand forekommer en Form *(maritima)*, der er stiv og graagrøn, og har stærkt sammentrængt Top. Ogsaa andre Former gives; Fioringræs er i det hele meget foranderlig.

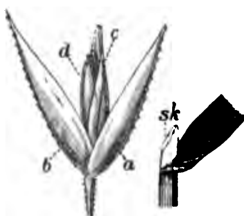

Fig. 63.
Krybende Hvene. Skede med Skedehinde, 2 Gange forstørr. sk, Skedehinde. Smaa-Aks, 10 Gange forstørret. a og b, Yderavner. d, Dækblad. c, Forblad.

Dyrket. Baade paa naturlige Voksesteder og paa dyrket Jord et godt Fodergræs, der danner en tæt og varig Grønsvær. Rankerne kan blive indtil 2 M. lange og grundlægge nye Tuer. Ogsaa over Vand kan de danne Græstæpper; disse Ranker blomstrer ikke. Tidlig. Egner sig især til Dyrkning paa inddæmmede Arealer, og formeres ved Udplantning eller Frøudsæd.

Rørhvene, *Calamagróstis.*

Topgræsser med 1-blomstrede og sammentrykte Smaa-Aks. Yderavnerne længere end Blomsten og ulige lange, den nedre længere end den øvre. Dækbladene hindeagtige, med lange Haar ved Grunden og en kort eller længere Stak. Kornet aflangt, glat og tæt omgivet af Avnerne. — Fleraarige.

A. Haarene ved Blomstens Grund længere end Dækbladet. Smaa-Aksets Akse ikke forlænget.
   I. Stakken fæstet i Dækbladets Spids, meget kort. Yderavnerne bredt-aflange (lancetdannede) og tilspidsede.
      Eng-Rørhvene, *C. lanceolata,* S. 89.
   II. Stakken fæstet paa Ryggen af Dækbladet og rager

udenfor dette. Yderavnerne linje-syldannede, i Spidsen sammentrykte.

Bjærg-Rørhvene, *C. epigea,* S. 89.

B. Haarene ved Blomstens Grund kortere end eller af Længde med Dækbladet. Smaa-Aksets Akse forlænget ud over Blomsten, foroven penselformet haaret.

I. Stakken meget kort og rager ikke udenfor Dækbladet. Haarene omtrent af Dækbladets Længde.

Stivtoppet Rørhvene, *C. neglecta,* S. 91.

II. Stakken rager langt udenfor Dækbladet. Haarene 3—4 Gange kortere end Dækbladet.

Skov-Rørhvene, *C. arundinacea,* S. 91.

71. Eng-Rørhvene, *Calamagrostis lanceoláta.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange Udløbere. Straaene 60 Cm.—1,20 M. høje, glatte; undertiden er de forsynede med spinkle Grene (Fig. 64). Bladpladerne smalle, ofte drejede med Undersiden opad, mindre ru end hos følgende Art; Skedehinden temmelig lang. Knoplejet rullet, som hos alle Arter. Toppen aflang, slap og under Blomstringen udspærret. Smaa-Aksene violette eller lyst brunlig purpurfarvede. Yderavnerne bredt—aflange og tilspidsede. Haarene ved Blomstens Grund længere end Dækbladet, som er 2-kløvet i Spidsen; i Udskæringen en meget kort Stak. Smaa-Aksets Akse er ikke forlænget.

I Skove og Krat, paa Skrænter, i tørveholdige Enge og Moser. Ikke sjælden. Blomstrer i Juni—Juli. En Form *(canéscens)*, der vokser i Skygge, er slappere og sartere og har grønlige Smaa-Aks. Uden Værdi som Fodergræs.

72. Bjærg-Rørhvene, *Calamagrostis epigéa.*

Fleraarig. Rodstokken krybende. Graagrøn. Straaene 60 Cm.—1,20 M. høje, særlig foroven ru. Bladskederne ru, ligesom Bladpladerne, der er bredere end hos fore-

gaaende, og i tørt Vejr er indrullede; Skedehinden lidt længere. Toppen opret, stiv og meget tætblomstret;

Fig. 64. Eng-Rørhvene.
Til Venstre et Smaa-Aks, 4 Gange forstørret. a og b, Yderavner. c, Dækblad.

ogsaa under Blomstringen sammentrængt. Smaa-Aksene (Fig. 65) er paa aabne Voksesteder rødbrunt anløbne.

Yderavnerne linje-syldannede og sammentrykte i Spidsen. Haarene ved Blomstens Grund længere end hos foregaaende Art. Stakken fra Dækbladets Ryg, og rager udenfor dette.

Paa kratbevoksede Skrænter, i Skovkanter, paa Strandbrinker, nu og da i Heder. Ikke sjælden. Blomstrer i Juli—Aug. — Uden Værdi som Fodergræs; kan anvendes til Strøelse.

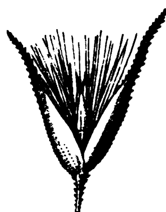

Fig. 65. Smaa-Aks af Bjærg-Rørhvene, 4 Gange forstørret.

73. Stivtoppet Rørhvene, *Calamagrostis neglécta (C. stricta)*.

Fleraarig. Rodstokken krybende. Straaene 50 Cm.—1 M. høje, ranke, under Toppen ru. Bladskederne glatte; Skedehinden temmelig lang; Bladpladerne smalle og indrullede. Toppen før og efter Blomstringen meget tæt og smal. Smaa-Aksene brunlige, sjælden violette; deres Akse forlænget. Yderavnerne ægdannede og spidse. Haarene ved Blomstens Grund af Dækbladets Længde. Stakken meget kort, ret og rager næsten ikke udenfor Dækbladet.

I Moser og paa Skovenge. Sjælden. Kun fundet enkelte Steder paa Sjælland og i Jylland. Blomstrer i Juni—Aug. Uden Værdi som Fodergræs.

74. Skov-Rørhvene, *Calamagrostis arundinácea.*

Fleraarig. Rodstokken opret, undertiden med kort krybende Skud; løst tueformet Vækst. Straaene 50 Cm. —over 1 M. høje, glatte, men lige under Toppen ru. Bladskederne temmelig glatte; Skedehinden temmelig lang; Bladpladerne bredere end hos foregaaende, lange og slappe, svagt ru. Toppen mindre tæt, lang og smal; dens Grene bugtede. Smaa-Aksene (Fig. 66) bleg-

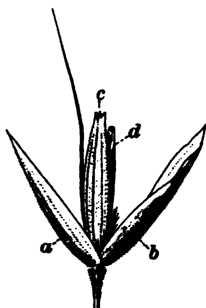

Fig. 66. Smaa-Aks af Skov-Rørhvene, 4 Gange forstørret. a og b, Yderavner. c, Dækblad. d, Forblad.

grønne eller rødlige, tilsidst gullige; deres Akse forlænget og haaret. Haarene ved Blomstens Grund 3—4 Gange saa korte som Dækbladet, der er forsynet med en knæbøjet Stak, som udgaar fra Grunden og rager langt udenfor.

I Skove og Krat. Hist og her i Jylland; paa Øerne meget sjælden. Uden Værdi som Fodergræs.

Endnu en Art Rørhvene (muligvis *C. Langsdorfii*) er et Par Gange fundet i Danmark.

Hjælme, *Psámma*.

75. Sand-Hjælme, *Psamma arenária*.

Fleraarig. Rodstokken krybende, med meget lange Udløbere. Lyst graagrøn. Straaene 50—90 Cm. høje, ikke meget længere end hele det blomstrende Skud, glatte. Bladskederne meget faste; Skedehinden lang, tilspidset og kløvet; Bladpladerne sammenrullede, uden Køl og ganske glatte paa Undersiden; paa Oversiden med kraftige Ribber og ru; Spidsen er stikkende stiv. Dusken tæt og tenformet. De lyst straagule Smaa-Aks (Fig. 67) indeholder kun 1 (tvekønnet) Blomst. Yderavnerne er længere end Blomsten. Dækbladet er, ligesom Yderavnerne, papirsagtige; ved Grunden bærer det korte Haar ($^1/_4$—$^1/_3$ af Dækbladets Længde) og i Spidsen en ganske kort Stak. Kornet ægformet og trindt.

I unge og ældre Klitter og i Hedernes Indsande. Meget almindelig. Blomstrer i Juli—Aug. Bladene holder sig grønne Vintren over; i tørt Vejr er de indrullede.

Fig. 67. Sand-Hjælme.
Til Højre et Smaa-Aks, 4 Gange forstørret. a og b, Yderavner. c, Dækblad.
d, Forblad.

Uden Foderværdi, men en yderst vigtig Plante for Flyvesandets Dæmpning. De løse Sandmasser holdes i Ave af det uhyre store Net, som Rodstokkens Udløbere og de lange Rødder danner. Formeres ved Frø eller bedst ved Stykker af Rodstokken.

Østersøisk Hjælme *(Psamma baltica)* er en Bastard mellem Bjærg-Rørhvene og Sand-Hjælme. Den ligner mest Hjælmen, men dens Dusk er løsere end dennes og rødviolet anløben. Haarene ved Blomstens Grund er halvt saa lange som Dækbladet. Bærer aldrig modne Korn.

I Klitter. Sjælden; især omkring Østersøen. Benyttes som Hjælme.

Rævehale, *Alopecúrus.*

Duskgræsser. Smaa-Aksene med meget korte Stilke og 1 (tvekønnet) Blomst. Yderavnerne kølformet sammentrykte og i det mindste ved Grunden sammenvoksede. Dækbladet hindeagtigt, med Stak, der er fæstet paa Ryggen, nedenfor Midten. Kornet frit, men stadig omsluttet af Avnerne. — Knoplejet rullet. Blomsterne stærkt førsthunnede.

A. Dusken tynd og afsmalnet mod begge Ender. Yderavnerne sammenvoksede til Midten.
 Ager-Rævehale, *A. agrestis,* S. 95.
B. Dusken afrundet i begge Ender. Yderavnerne sammenvoksede ved Grunden eller knapt til Midten.
 I. Et enkelt (eller faa) Straa fra hver Tue, oprette. Yderavnerne spidse.
  a. Yderavnernes Spidser oprette eller bøjende sig ind mod hinanden.
   Eng-Rævehale, *A. pratensis* S. 95.
  b. Yderavnernes Spidser bøjende sig ud fra hinanden.
   Sortagtig Rævehale, *A. arundinaceus,* S. 97.
 II. Flere Straa fra hver Tue, ved Grunden nedliggende og derpaa knæbøjet opstigende. Yderavnerne butte.
  a. Yderavnernes Spids er bøjede udad. Dusken med meget tydelige Stakke, dobbelt saa lange som Dækbladene.
   Knæbøjet Rævehale, *A. geniculatus,* S. 97.

b. Yderavnernes Spidser oprette eller bøjede indad mod hinanden. Dusken med utydelige Stakke, af Længde med eller kun en halv Gang længere end Dækbladene. Gul Rævehale, *A. fulvus,* S. 99.

76. Ager-Rævehale, ***Alopecurus agréstis.***

Enaarig, ①. Tueformet. Fra hver Tue flere, oprette Straa, 30—60 Cm. høje. Bladpladerne flade og med svage Ribber; Undersiden ofte drejet opad; Skedehinden afrundet. Dusken (Fig. 68) tynd og afsmalnet mod begge Ender; dens Grene bærer hver 1—2 Smaa-Aks. Yderavnerne sammenvoksede til Midten, spidse og næsten glatte. Stakken omtrent dobbelt saa lang som Smaa-Akset.

Ukrudt, især paa lerede Marker. Hist og her, navnlig mod Syd. Blomstrer Juli—Aug. Uanvendelig som Fodergræs.

Fig. 68. Ager-Rævehale. Dusk.

77. Eng-Rævehale, *Alopecurus praténsis.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med korte Grene (paa løs Bund); tueformet Vækst. Straaene 45—90 Cm. høje, enkeltvis fra hver Tue, oprette. Bladskederne trinde og glatte; Skedehinden lang, stump; Bladpladerne temmelig brede, flade og med utydelige Ribber paa Oversiden, der ved Drejning vender nedad. Knoplejet rullet, som hos alle Arter. Dusken afrundet i begge Ender; dens Grene bærer 4—10 Smaa-Aks. Yderavnerne spidse; deres Spidser er oprette eller bøjer sammen mod hinanden; ikke sammenvoksede til Midten; omtrent af Dækbladets Længde og haarede langs Ryggen. Stakken omtrent dobbelt saa lang som Dækbladet, fæstet nedenfor Midten af dette (Fig. 69).

Paa Enge, fugtigere Græsmarker, ved Grøfter o. lign. Steder. Ikke sjælden. Blomstrer i Maj—Juli.

Fig. 69. Eng-Rævehale.
Til Højre forneden et Smaa-Aks, 7 Gange forstørret; foroven samme uden Yderavner (a og b); c, Dækblad.

Almindelig dyrket som et meget værdifuldt Fodergræs, der kræver ret frugtbar og fugtig Jordbund. Det er et bladrigt og blødstraaet Græs, der ædes med Be-

gærlighed af Kreaturerne; tillige er det tidlig udviklet og meget varigt. Giver som Regel saa rigelig en Afgrøde, at det kan slaas 2 Gange aarlig.

78. Sortagtig Rævehale, *Alopecurus arundináceus (A. nigricans).*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange Udløbere. Blaagraa. Straaene 60 Cm.—1 M. høje. Dusken tykkere end hos Nr. 77, tilsidst sortagtig. Yderavnerne sammenvoksede omtrent til Midten, spidse og foroven bøjede udad; længere end Dækbladet. Stakken lidt kortere end hos Nr. 77, fæstet paa eller over Midten af Dækbladet (hos Formen *exsérens* nærmere Grunden). Ellers som foregaaende.

Fig. 70. Smaa-Aks af Sortagtig Rævehale, 7 Gange forstørret.

Paa Græsmarker og Enge. Meget sjælden; kun i de sydligste Egne af Landet. Blomstrer i Juni—Juli. Den stiller samme Krav til Jordbunden som Eng-Rævehale og giver vistnok samme Udbytte.

79. Knæbøjet Rævehale, *Alopecurus geniculátus.*

Enaarig, ① (eller maaske ogsaa undertiden ② eller fleraarig). Tueformet Vækst. Fra hver Tue talrige Straa, 15—45 Cm. høje, ved Grunden knæbøjede og derefter opstigende. Øvre Bladskeder oppustede, Skedehinden lang; Bladpladerne korte, med kraftige Ribber paa Oversiden, lidt ru. Dusken afrundet i begge Ender, men tyndere og kortere end hos Eng-Rævehale. De lodne Yderavner sammenvoksede ved Grunden; deres Spidser butte og indad bøjede. Stakken fæstet nedenfor Midten af Dækbladet, mere end dobbelt saa lang som dette. Støvknapperne smudsig brune. Se Fig. 71.

Paa fugtig og hyppig oversvømmet Grund, i fugtige Enge, Grøfter o. s. v. Almindelig. Blomstrer i Maj —Juni.

Ædes gærne af Kreaturerne, og er som vildtvoksende

Fig. 71. Knæbøjet Rævehale.
Til Venstre et Smaa-Aks, omtrent 6 Gange forstørret.

af nogen Betydning som Fodergræs. Egner sig dog ikke til Dyrkning, da Græsset sjælden danner noget rigtig tæt Dække og giver for ringe Afgrøde i Forhold til andre Græsser.

80. Gul Rævehale, *Alopecurus fulvus.*

Enaarig, ①. Ligner i de fleste Forhold foregaaende, men adskiller sig ved følgende. De langhaarede Yderavners Spidser er oprette eller bøjede indad. Stakkene utydelige, lige lange med eller højst $^1/_2$ Gang længere end Dækbladet. Støvknapperne rødgule.

Paa lignende Voksesteder som foregaaende Ikke almindelig. Blomstrer i Juni—Aug. Af ringere Betydning som Fodergræs, da den er sjældnere.

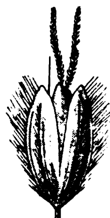

Fig. 72. Smaa-Aks af Gul Rævehale, omtr. 6 Gange forstørret.

Rottehale, *Phléum.*

Duskgræsser. Smaa-Aksene med meget korte Stilke og 1 (tvekønnet) Blomst. Yderavnerne kølformet sammentrykte og braadspidsede, ikke indbyrdes sammenvoksede. Dækbladet mangler Stak. Kornet aflangt, løst omsluttet af Yderavnerne.

A. Yderavnerne afstumpede, og Midtribben forlænget til en Braad; Kølen lige. Dusken foroven og forneden afrundet. Eng-Rottehale, *P. pratense,* S. 99.
B. Yderavnerne jævnt tilspidsede; Kølen hvælvet.
   I. Dusken tynd, foroven og forneden afsmalnet. Smaa-Aksene tydelig stilkede. Glat Rottehale, *P. Boehmeri,* S. 101.
   II. Dusken kort valseformet eller omvendt ægformet, forneden afsmalnet. Smaa-Aksene siddende. Sand-Rottehale, *P. arenarium,* S. 101.

81. Eng-Rottehale, Timothé, *Phleum pratënse.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tueformet Vækst. Lysegrøn eller blaagrøn. Straaene 30—90 Cm. høje. Bladskederne trinde og glatte; Skedehinden lang, paa de nedre Blade afstumpet, paa de øvre spids; Bladpladerne flade og ret brede, med svag Køl, i Randen ru; Undersiden drejer opad. Knoplejet rullet. Dusken foroven

og forneden afrundet. Yderavnerne i Spidsen afstumpede, og Midtribben forlænget til en Braad; Kølen lige, be-

Fig. 73. Eng-Rottehale.
Til Højre et Smaa-Aks, 6 Gange forstørret. a, Nedre Yderavne. b, Øvre Yderavne. c, Dækblad. d, Forblad.

haaret af lange og stive Haar. Dækbladet hindeagtigt, afstumpet.

Paa Enge, Marker og ved Veje. Almindelig. Blomstrer

i Juni—September. En Form *(nodósum)* med forneden løgformet opsvulmede Straa og kortere Dusk forekommer ret ofte, især vistnok paa tørrere Steder.

Almindelig dyrket. Godt Fodergræs, om end som ældre noget stift. Det er haardført og ret varigt, men danner intet tæt Græsdække.

82. Glat Rottehale, *Phleum Boehméri.*

Fleraarig. Rodstokken opret; løst tueformet Vækst. Graagrøn. Straaene 20—50 Cm. høje, ranke, glatte og foroven ofte rødlig anløbne. Bladene temmelig smalle, ru; Skedehinden kort og afstumpet. Dusken tynd, foroven og forneden afsmalnet. Smaa-Aksene tydelig stilkede, hvilket let ses ved Duskens Bøjning. Yderavnerne jævnt tilspidsede; Kølen hvælvet, med korte Haar. Ellers som foregaaende.

Paa tørre sandede eller kalkholdige Bakker. Sjælden, især i Nordjylland og Nordsjælland. Blomstrer i Juni—Juli. Uden Betydning som Fodergræs.

83. Sand-Rottehale, *Phleum arenárium.*

Enaarig, ①. Hver Tue med talrige, 5—25 Cm. høje Straa. Øverste Bladskeder oppustede; Bladpladerne meget kortere end hos foregaaende. Knoplejet klappet. Dusken kort, valse- eller kølleformet, kun forneden afsmalnet. Smaa-Aksene siddende. Yderavnerne jævnt tilspidsede; Kølen hvælvet med stive Børster.

Fig. 74. Smaa-Aks af Sand-Rottehale, henved 7 Gange forstørret.

I Klitter og paa sandede Strandbredder. Temmelig sjælden. Blomstrer i Maj—Juni. Af meget ringe Værdi som Fodergræs.

Festgræs, *Hierochlóa.*

84. Vellugtende Festgræs, *Hierochloa odoráta.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange Ud-

Fig. 75. Vellugtende Festgræs.
Til Højre et Smaa-Aks, 6 Gange forstørret. a og b, Yderavner.

løbere. Straaene 30—60 Cm. høje, kun forneden bladbærende. De ikke blomstrende Skud med lange Blade,

medens Straaenes Bladplader kun er korte. Skedehinden temmelig lang; Bladpladerne med svag Køl og lidet fremtrædende Ribber, lidt ru. Knoplejet rullet. Toppen aaben. Smaa-Aksene brunviolette og glinsende. 3 Blomster; de to nedre hanlige, den øvre tvekønnet, med kun 2 Støvdragere. Yderavnerne baadformede, halvt gennemsigtige, omtrent af Længde med Smaa-Akset. Dækbladene spidse, randhaarede. De to hanlige Blomsters Dækblade har undertiden en kort Stak, der er fæstet nedenfor Spidsen. Kornet trindt, frit, men løst omsluttet af Inderavnerne.

Ved Aabredder og paa tørveholdige Enge. Ikke almindelig. Blomstrer i April—Maj. Den dufter ved Tørring behagelig. Ædes gærne af Kreaturerne, men ej dyrket.

Rørgræs, *Dígraphis.*

85. Almindelig Rørgræs, *Digraphis arundinácea.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med temmelig korte Udløbere. Graagrøn. Straaene 80 Cm.—2 M. høje, glatte, undertiden forgrenede. Bladene glatte; Skedehinden forlænget; Bladpladerne brede og stive, med hvidlig Køl; i de unge Plader og Skeder ses Tværgrene mellem Strængene. Knoplejet rullet. Toppen aflang, ensidig, før og efter Blomstringen sammenkneben. Smaa-Aksene med 1 tvekønnet Blomst og 2 golde, der viser sig som haarede Skæl, et paa hver Side af den tvekønnede Blomst. Yderavnerne længere end Blomsterne og omtrent lige store, hver med 3 grønne Ribber. Dækbladet uden Stak. Kornet ægformet og glat, frit, men omsluttet af Avnerne. Se Fig. 76.

Ved Bredderne af Søer og Aaer, paa Enge. Almindelig. Blomstrer i Juni—Juli.

I ung Tilstand et ret godt Fodergræs, men som udvokset grov og stiv. Kan benyttes til Beklædning af Dæmninger o. desl., og formeres ved Stykker af Rodstokken. I Haver dyrkes en Form *(picta)* med hvidstribede Blade som Prydplante.

Fig. 76. Almindelig Rørgræs. Til Venstre et Smaa-Aks, der er skilt ad, saa at golde Blomster (g), Dækblad (c) og Forblad (d) ses. a og b, Yderavner. Ca. 5 Gange forstørret.

Glansfrø, *Phálaris.*

86. Kanariegræs, *Phalaris canariénsis.*

Enaarig, ①. Straaene 15-40 Cm. høje, glatte. De øvre Bladskeder oppustede; Bladpladerne temmelig brede. Dusken ægformet og grøn- og hvidbroget. Smaa-Aksene med 1 tvekønnet Blomst og 2 golde ved Grunden af den første. Yderavnerne med Vinge langs Kølen; længere end Blomsterne. Dækbladet stort og haaret. Kornet sammentrykt fra Siden, frit, men fast omsluttet af Inderavnerne, der bliver haarde.

Nær Byer, paa Ryddepladser, ved Veje; forvildet. Ikke sjælden. Blomstrer i Juli—August. Kornet bruges til Fuglefoder.

Gulaks, *Anthoxánthum.*

Duskgræsser med sammentrykte Smaa-Aks, som

har 1 tvekønnet Blomst med 2 Støvdragere og 2 golde Blomster, der bærer Stak. Øvre Yderavne dobbelt saa lang som nedre og med 3 Ribber, medens den nedre har 1. Kornet ténformet, glat og frit, men omsluttet af Avnerne.

A. Fleraarig. De golde Blomster kun lidt længere end den frugtbare.
Vellugtende Gulaks, *A. odoratum,* S. 105.
B. Enaarig. De golde Blomster dobbelt saa lange som de frugtbare.
Langstakket Gulaks, *A. aristatum,* S. 106.

87. Vellugtende Gulaks, *Anthoxanthum odorátum.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Straaene 15—50 Cm. høje, som Regel talrige fra hver Tue og knæbøjede ved Grunden. Øverste Bladskeder lidt oppustede; Skedehinden middellang; Bladpladerne temmelig smalle, især ved Grunden forsynede med lange Haar. Knoplejet rullet. Dusken aflang, brunlig. Yderavnerne er kun paa Ribberne kort behaarede, ellers glatte. De 2 golde Blomster bestaar hver af en i Spidsen kløvet og brunhaaret Avne, som bærer en ofte knæbøjet Stak, medens den tvekønnede Blomsts Dækblad mangler Stak. Se Fig. 77.

Vokser næsten paa enhver Bund. Meget almindelig. Blomstrer i Maj—Juni; Blomsterne er stærkt førsthunnede. En Form *(villósum)* har Yderavner med talrigere og længere Haar.

Uden større Værdi som Fodergræs, da det ikke giver stor Hømængde; mest Betydning som vildtvoksende; sparsomt dyrket. Gulaks giver Høet dets ejendommelige krydrede Duft, der hidrører fra Indholdet af et Stof, det saakaldte Kumarin. Kreaturerne ynder det vel i ringere Mængde.

Fig. 77. **Vellugtende Gulaks.** Til Højre foroven et Smaa-Aks; forneden samme uden Yderavnerne, 4 Gange forstørret. *gg*, Golde Blomster.

88. Langstakket Gulaks, *Anthoxanthum aristátum (A. Puélii).*

Enaarig, ①· Fra hver Tue talrige Straa, 5—20 Cm. høje. Dusken kortere end hos foregaaende. De to golde Blomster dobbelt saa lange som den frugtbare.

Paa Ryddepladser og Marker. Meget sjælden; tilfældig indført. Kornene anvendes til Forfalskning.

Vandris, *Zizánia.*

89. V. eller Sumphavre, *Zizania aquática.*

Enaarig, ①. Straaene indtil over 1 M. høje, tykke. Bladpladerne brede, med kraftig Midtribbe og Køl paa Undersiden, ellers uden tydelige Ribber, ru. Knoplejet rullet. Toppen stor, foroven sammenkneben, forneden udbredt. Smaa-Aksene med 1 Blomst, der i Toppens øvre Del er hunlig, i den nedre Del hanlig. Dækbladene bærer i de hunlige Blomster Stak, i de hanlige ingen. Kornet 2 Cm. langt, 1 Mm. tykt.

Indført fra Nordamerika, og hist og her udsaaet i Damme og Søer som Føde for Fugle og Fisk.

Risgræs, *Leérsia.*

90. Vand-Risgræs, *Leersia oryzoides.*

Fleraarig. Rodstokken krybende. Straaene 50 Cm.—1 M. høje, opstigende og knæbøjede ved Grunden. De lange og brede Bladplader har kraftig Midtribbe og er, ligesom Bladskederne, meget ru. Toppen stor; Grenene bølgede og ru. Smaa-Aksene lysegrønne, med 1 Blomst, der er tvekønnet. Yderavnerne mangler eller er højst ubetydelige. Dækbladene uden Stak, stift behaarede.

Ved Søbredder. Kun funden ved Hellebæk (Sjælland). Blomstrer i Aug.—Septbr. Toppen skrider ofte ikke igennem. Udpræget Selvbestøvning, da Avnerne i en Del af Toppen ikke aabner sig fra hinanden. Ædes paa Grund af sin Stivhed ikke af Kreaturerne.

Hirse, *Pánicum.*

91. Almindelig Hirse, *Panicum miliáceum.*

Enaarig, ①. Straaene 30—90 Cm. høje, behaarede, men glatte foroven. Bladskederne med lange Haar, der sidder paa Spidserne af smaa Vorter; Bladpladerne brede, lidt behaarede og ru i Randen. Toppen stor og tilsidst nikkende. Smaa-Aksene ægdannede, sammentrykte fra Ryggen; de har 1 tvekønnet Blomst og 1 gold. 3 kort tilspidsede Yderavner, hvoraf den anden er den største; i Hjørnet af den tredje sidder den golde Blomst. Kornet ægformet, glat og blankt.

Nær Byer, forvildet og meget sjælden. Blomstrer i Juli. Dyrkes i varme Lande som Kornplante. Kornene anvendes til Fuglefrø.

Hanespore, *Echinochlóa.*

92. Kantet Hanespore, *Echinochloa crus galli.*

Enaarig, ①. Mørkt graagrøn. Straaene 30—80 Cm. høje, nedliggende-opstigende. Bladskederne glatte; Skedehinde mangler; Bladpladerne brede, ru i Randen, ellers glatte; de har en kraftig Køl, ovenover hvilken findes saftigt Væv, der ved gennemfaldende Lys ses som en bred, hvid Stribe. Blomsterne i ensidige Aks, der atter er samlede i Top. Smaa-Aksene ofte violet anløbne, sammentrykte; de har 1 tvekønnet og 1 gold Blomst. Yderavnerne med Stak og, ligesom den golde Blomst, stift behaarede. Kornet fastvokset til Avnerne.

Paa Ryddepladser og dyrket Jord. Sjælden. Blomstrer i Juli —August.

Fingeraks, *Digitária.*

Aksgræsser, hvis ensidige Aks (med sammentrykt Akse) er fingerformet samlede i Spidsen af hvert Straa. Smaa-Aksene gærne 2, sjælden 4 sammen; de har 1 (tvekønnet) Blomst. Avnerne uden Stak. Kornet frit, men omgivet af Avnerne — Enaarige.

A. Bladplader og -skeder glatte. Aksene 2—4 sammen.
Glat Fingeraks, *D. linearis,* S. 108.
B. Bladplader og -skeder haarede. Aksene 4—6 sammen.
Blodhirse, *D. sanguinalis,* S. 108.

93. Glat Fingeraks, *Digitaria lineáris (D. glabra).*

Enaarig, ①. Tueformet; fra hver Tue flere nedliggende-opstigende, 5—35 Cm. høje, glatte og oftest rødlig anløbne Straa. Bladskederne og de temmelig brede Bladplader glatte; kun ved Bladpladegrunden spredte Haar; Skedehinden middellang. Aksene 2—4 sammen, lidt fjærnede fra hverandre og meget tynde. Smaa-Aksene ægformede. Yderavnerne haarede, Inderavnerne glatte; Stak mangler.

Paa sandede Marker og ved Veje. Meget sjælden; tidligere nogenlunde hyppig paa Falster. Blomstrer i Juli—September. Uden økonomisk Værdi.

94. Blodhirse, *Digitaria sanguinális.*

Enaarig, ①. Straaene opstigende-oprette, 18—50 Cm. høje. Bladskederne og de brede Bladplader beklædte med stive Haar. Aksene 4—6 sammen, stærkt violet anløbne. Smaa-Aksene aflange. I øvrigt som foregaaende.

Ukrudt i Haver og paa anden dyrket Jord. Sjælden, og kun fundet paa Sjælland. Sikkert indført med fremmed Frø.

Skærmaks, *Setária*.

Duskgræsser med lange Børster ved Grunden af Smaa-Aksene, der er sammentrykte (fra Ryggen) og indeholder 1 tvekønnet Blomst foruden en gold. Kornet frit, men omgivet af Avnerne. — Enaarige.

A. Græsgrønne. Børsterne ved Smaa-Aksenes Grund grønne.
  I. Dusken ikke afbrudt forneden. Børsterne mere end dobbelt saa lange som Smaa-Aksene.
  Grøn Skærmaks, *S. viridis*, S. 109.
  II. Dusken afbrudt forneden. Børsterne kun dobbelt saa lange som Smaa-Aksene.
  Kransblomstret Skærmaks, *S. verticillata*, S. 110.
B. Blaagrøn. Børsterne ved Smaa-Aksenes Grund gule.
  Blaagrøn Skærmaks, *S. glauca*, S. 111.

95. Grøn Skærmaks, *Setaria viridis*.

Enaarig, ①. Græsgrøn. Tueformet; hver Tue med flere, 5—50 Cm. høje Straa. Bladpladerne temmelig brede, med kraftig Midtribbe, ru og gullige i Randen; Skedehinden opløst i en Haarkrans. Knoplejet, som hos følgende Arter, rullet. Dusken tæt og uden Afbrydelser. Børsterne ved Smaa-Aksenes Grund mere end dobbelt saa lange som Smaa-Aksene; ru af opad rettede Torne.

Paa sandede Marker eller som Ukrudt i Haver. Hist og her. Blomstrer i Juli—Aug. En kraftigere Form *(major)* og en lav purpur anløben Form *(Weinmánni)* træffes ogsaa. Uden økonomisk Værdi.

Som Underart er opstillet Kolbehirse eller Italiensk Skærmaks *(S. itálicum)*, der er meget kraftigere end Grøn Skærmaks og har bredere Blade samt en større, rigere forgrenet og i Spidsen nikkende Dusk med violette Børster. Kolbehirse dyrkes som Foder- og Kornplante i varme Lande; den er enkelte Gange fundet her i Landet, tilfældig indslæbt med fremmed Frø eller paa anden Vis.

96. Kransblomstret Skærmaks, *Setaria verticilláta.*

Enaarig, ①. Straaene 30—60 Cm. høje. Bladpladerne meget ru. Dusken afbrudt forneden. Børsterne ved Smaa-Aksenes Grund

Fig. 78. Grøn Skærmaks.
Til Højre 3 Smaa-Aks, ca. 4 Gange forstørrede.

kun dobbelt saa lange som Smaa-Aksene, med nedad rettede Torne. Ellers som foregaaende.

Kun fundet enkelte Steder; tilfældig indslæbt. Blomstrer i Juli—Aug. Uden økonomisk Værdi.

97. Blaagrøn Skærmaks, *Setaria glauca.*

Enaarig, ①. Blaagrøn. Tueformet Vækst. Straaene 5—30 Cm. høje. Dusken tæt og uden Afbrydelser. Børsterne ved Smaa-Aksenes Grund lange og gule. Smaa-Aksene dobbelt saa store som hos Grøn Skærmaks.

Mest paa Ryddepladser. Sjælden. Indført med fremmed Korn eller paa anden Vis. Blomstrer i Juli—Aug. Uden økonomisk Værdi.

Byg, *Hórdeum.*

Aksgræsser med 3 Smaa-Aks ved hvert Led af Aksen: 1 Midt-Smaa-Aks og 2 Side-Smaa-Aks, der undertiden sidder paa korte Stilke. Smaa-Aksene med 1 Blomst (sjældnere med 2 Blomster); nogle af Blomsterne (gærne i stilkede Smaa-Aks) hanlige eller golde. Smaa-Aksets Akse forlænget. Yderavnerne med lang Stak. Kornet fast sammenvokset med Avnerne.

A. Dækbladene, i det mindste paa Midt-Smaa-Aksene, bredt elliptiske. Akset ikke cylindrisk; dets Akse sejg.
   I. Alle Smaa-Aks siddende og frugtbare. Alle Dækblade med Stak.
      Almindelig Byg, *H. vulgare,* S. 112.
   II. Side-Smaa-Aksene kortstilkede, hanlige; deres Dækblade uden Stak. Midt-Smaa-Aksene tvekønnede; deres Dækblade med Stak.
      Toradet Byg, *H. distichum,* S. 112.

B. Dækbladene smalt aflange, alle med Stak. Akset cylindrisk, meget tæt.
   I. Smaa-Aksene alle siddende. Side-Smaa-Aksene med tvekønnede Blomster, Midt-Smaa-Aksene med tvekønnede eller golde Blomster. Aksets Akse sejg.
      Skov-Byg, *H. europæum,* S. 112.
   II. Side-Smaa-Aksene kortstilkede, med hanlige eller golde Blomster. Aksets Akse skør.
      a. Bladpladerne haarede.
         1. Bladskederne ikke oppustede, de nedre haarede, de øvre glatte.
            Eng-Byg, *H. secalinum,* S. 113.

2. Bladskederne, særlig den øverste, oppustede, alle glatte. Gold Byg, *H. murinum,* S. 114.
b. Bladpladerne ru, tillige med Skederne uden længere Haar. Egernhale, *H. jubatum,* S. 115.

98. Almindelig Byg, *Hordeum vulgáre.*

Enaarig. Straaene 50 Cm.—1 M. høje. Bladpladerne temmelig brede, ru; Spidsen er snoet til Højre (modsat Spidsen af en Proptrækker); kraftige Tænder ved Bladpladegrunden. Knoplejet rullet, som hos alle Arter Byg. Akset nikkende. Alle Smaa-Aksene siddende og frugtbare. Alle Dækblade med Stak.

Der kan skelnes mellem 2 Former. 1) Seksradet eller Firkantet Byg *(H. genuinum),* hvis Aks er næsten firkantet, da Midt-Smaa-Aksene er tiltrykte og Side-Smaa-Aksene er udspærrede. 2) Sekskantet Byg *(H. hexásticum),* hvis Aks er sekskantet, da alle Smaa-Aksene er udspærrede. Den første Form er ②, og dyrkes paa magre Jorder; den anden ② og ①, og dyrkes ikke mere. Blomstrer i Juni—Juli. Midt-Smaa-Aksene aabner sig aldrig; Blomsterne bestøves derfor ved Selvbestøvning.

99. Toradet Byg, *Hordeum distichum.*

Enaarig, ①. Straaene 50 Cm.—1 M. høje. Side-Smaa-Aksene tiltrykte og kortstilkede; deres Blomster hanlige, og Dækbladene uden Stak. Midt-Smaa-Aksene siddende; deres Blomster tvekønnede, og Dækbladene har Stak. Kornet større end hos Alm. Byg. Ellers som denne.

Dyrket i mange Former. Blomstrer i Juni—Juli.

100. Skov-Byg, *Hordeum europæum (H. silváticum).*

Fleraarig. Rodstokken opret; tueformet Vækst. Friskt grøn. Straaene 50 Cm.—1 M. høje, ranke. Blad-

skederne beklædte med lange, udstaaende Haar; Skedehinden meget kort; Bladpladerne temmelig brede, ru. Akset cylindrisk og meget tæt (som hos de følgende Arter); dets Akse sejg. Side-Smaa-Aksene med tvekønnede Blomster, Midt-Smaa-Aksene med tvekønnede eller golde (Fig. 79). Yderavnerne sylformede, ru.

I Skove. Ikke almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. For stiv og ru til at egne sig til Foder.

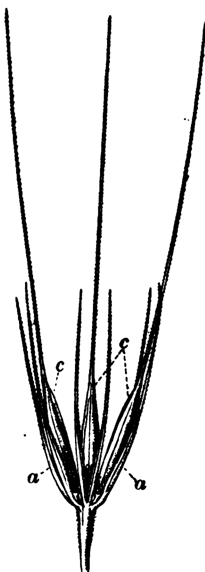

Fig. 79.
3 Smaa-Aks af Skov-Byg, 2 Gange forstørrede. a a, Yderavner. c c, Dækblade.

101. Eng-Byg, *Hordeum secalinum (H. pratênse).*

Fleraarig. Rodstokken opret; tueformet Vækst. Graagrøn. Straaene 30—50 Cm. høje, tynde og slanke; det øverste Stængelstykke naar langt op over den øverste Bladskede. Alle Bladskeder slutter tæt til Straaene, er ikke oppustede, de nedre ru behaarede; Bladpladerne haarede. Akset tyndere end hos følgende; dets Akse skør. Side-Smaa-Aksene kortstilkede, med hanlige eller golde Blomster; Midt-Smaa-Aksene med tvekønnede (Fig. 80). Alle Yderavner børsteformede.

Paa Strandenge. Ikke almindelig og kun funden i sydligere Egne af Landet. Den ædes vel ung af Kreaturerne, men er uden Betydning som Fodergræs.

Fig. 80.
3 Smaa-Aks af Eng-Byg, 2 Gange forstørrede.

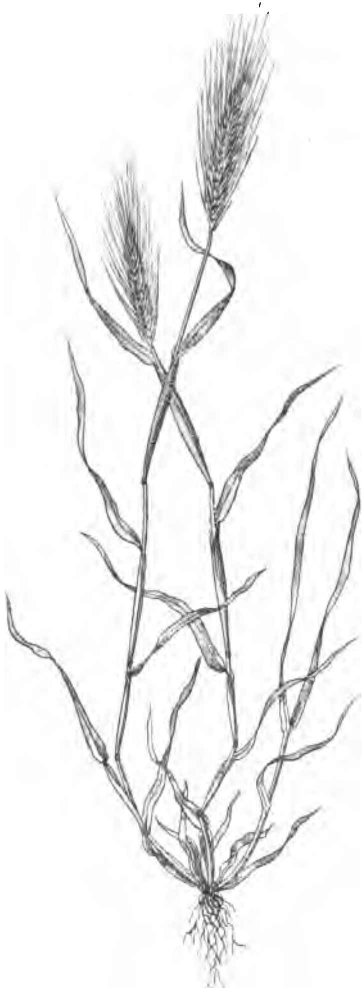

Fig. 81. Gold Byg.

102. Gold Byg,
Hordeum murinum.

Enaarig, ①. Straaene 15—30 Cm. høje og ved Grunden knæbøjede; ligesom Bladskederne er de glatte. Bladpladerne bløde og slappe; den øverste Bladskede (i mindre Grad de øvrige Skeder) er oppustet og slutter oftest om hele det øverste Stængelstykke (paa Fig. 81 rager det ene Straa for langt frem). Akset lysegrønt; dets Akse skør. Side-Smaa-Aksene kortstilkede, med hanlige eller golde Blomster; de yderste (børsteformede) Yderavners Stakke uden Haar i Randen, de inderstes Stakke haarede. Midt-Smaa-Aksene med tvekønnede Blomster; Yderavnerne haarede i Randen.

Ved Byer, langs Veje, Boliger o. s. v., ofte i Mængde. Ikke sjælden. Blomstrer i Juli. Avnerne om de tvekønnede Blomster aabner sig ikke. Ædes vel ung af Kreaturerne, men uden Værdi som Fodergræs.

103. Egernhale, *Hordeum jubátum.*

Enaarig, ② eller ①. Straaene 15—30 Cm. høje. Bladskeder og Bladplader uden Haar, ru. Alle Yderavner med en lang, haarfin og udspærret Stak; ligeledes paa Dækbladene, Side-Smaa-Aksene undtagne.

Indført (fra Nordamerika) som Prydplante. Fra Haverne undertiden forvildet til Ryddepladser o. lign. Steder.

Marehalm, *Élymus.*

104. Sand-Marehalm, *Elymus arenárius.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange Udløbere. Blaagrøn eller snarest blaagraa. Straaene 60 Cm.—1 M. høje, tykke, stive og glatte. Bladskederne trinde og glatte; Skedehinden kort og randhaaret; Bladpladerne temmelig brede, stive og stikkende i Spidsen, mere eller mindre indrullede, uden Køl; ru paa Oversidens høje Ribber; Bladpladegrunden med 2 kraftige Tænder. Knoplejet rullet. Akset langt og tæt, med 2—4 Smaa-Aks ved hvert Led. Smaa-Aksene (Fig. 82) oftest med 3 Blomster; den øverste hanlig. Yderavnerne sammentrykte, sylspidse, uden Stak og, ligesom Dækbladene, haarede; ogsaa Dækbladene mangler Stak. Kornet langt og smalt, sammenvokset med Avnerne.

Fig. 82. Smaa-Aks af Marehalm, naturlig Størrelse. a og b, Yderavner. c, Dækblade.

I Klitter og paa sandede Strandbredder. Almindelig ved Havet, sjælden inde i Landet. Blomstrer i Juni—Juli. Bladene dør bort om Vintren. Marehalm er uden Værdi som Fodergræs, men benyttes, ligesom Hjælme, der dog langs Vestkysten af Jylland er langt den almindeligste, til Dæmpning af Flyvesand, i det den trives bedst under Tilsanding. Formeringen sker ved Frø og Stykker af Rodstokken.

Kvik, *Agropyrum.*

Aksgræsser med 1 Smaa-Aks ved hvert af Aksets Led. Smaa-Akset vender Fladen mod Aksets Akse og har 3 eller flere Blomster. 2 smalt aflange Yderavner, uden kraftig Køl. Kornet sammenvokset med Avnerne. — Fleraarige.

A. Ribberne paa Bladpladernes Overside beklædte med en enkelt Række Børster eller længere Haar. Aksets Akse sejg. Yderavnerne tilspidsede eller forsynede med en kort Stak; med 3—5 Ribber.
   I. Rodstokken ikke krybende. Bladpladerne, især paa Undersiden, ru. Dækbladene kortere end den noget bølgede Stak. Hunde-Kvik, *A. caninum,* S. 116.
   II. Rodstokken vidt krybende. Bladpladerne paa Undersiden glatte. Dækbladene tilspidsede eller butte, med en kort Stak eller Braad.
   Almindelig Kvik, *A. repens,* S. 117.

B. Ribberne paa Bladpladernes Overside beklædte med flere Rækker Børster eller kortere Haar. Rodstokken krybende.
   I. Akset tilsidst nikkende, med skør, ikke ru Akse. Yderavnerne med 9—11 Ribber, butte.
   Sivbladet Kvik, *A. junceum,* S. 117.
   II. Akset opret, med sejg eller noget skør, ikke ru Akse. Yderavnerne med 5—7 Ribber, butte eller spidse.
   Strand-Kvik, *A. junceum* × *repens,* S. 119.

105. Hunde-Kvik, *Agropyrum caninum.*

Fleraarig. Rodstokken opret, uden Udløbere; tueformet Vækst. Straaene 50 Cm.—1,20 M. høje, glatte. Bladskederne glatte; Skedehinden meget kort; Bladpladerne er ved Grunden forsynede med Tænder; de er temmelig brede og flade, paa Oversiden graagrønne, matte, paa Undersiden, der ved Snoning vender opad, mørkegrønne, blanke; Ribberne paa Oversiden beklædte med en enkelt Række Børster eller længere Haar; særlig ru paa Undersiden. Knoplejet rullet. Akset nikkende; dets Akse sejg. Smaa-Aksene (Fig. 83) med 3—5 Blomster.

Fig. 83.
Del af Akset af Hunde-Kvik.

Yderavnerne med 3—5 Ribber, tilspidsede i en kort Braad. Dækbladene kortere end den noget bølgede Stak.

I Skove, mest paa muldet Bund. Hist og her. Blomstrer i Juni—Juli. Ædes vel af Kreaturerne, men uden Værdi som Fodergræs, da den ej kan trives paa Marker.

106. Almindelig Kvik, *Agropyrum repens.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange Udløbere. Straaene 30 Cm.—1,20 M. høje, glatte. Bladskederne som unge haarede, senere glatte; i øvrigt er Bladene som hos foregaaende, men Bladpladerne er glatte paa Undersiden. Akset opret. Smaa-Aksene oftest med 5 Blomster. Yderavnerne med 5 Ribber, tilspidsede. Dækbladene tilspidsede eller butte, med en Braad eller kort Stak. Se Fig. 84.

Paa al Slags Jord. Meget almindelig. Blomstrer i Juli—Aug. Ved Strandbredder eller paa tørre Bakker findes en Form *(littorális)* med lavere Straa og smallere, i Randen indrullede og blaagrønne Blade.

Uden synderlig stor Værdi som vildtvoksende Fodergræs. Derimod et slemt Ukrudt, fordi det gennemvæver Jordsmonnet med Udløberne (»Kvikker«, »Sener« o. a. Navne), der selv som smaa Brudstykker let bliver Udganspunkter for nye Individer. Udløberne, der er nærende og sukkerholdige, kan rensede anvendes til Foder. Alm. Kvik bærer oftest Græsrust og bidrager meget til dennes Udbredelse til Kornsorterne.

107. Sivbladet Kvik, *Agropyrum júnceum.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange Udløbere. Hele Planten blaagraa. Straaene 20—50 Cm. høje.

Bladskederne stive og glatte; Skedehinden meget kort; Ribberne paa Bladpladernes Overside er beklædte med

Fig. 84 Almindelig Kvik.

flere Rækker korte Haar, er fløjlshaarede; Bladpladerne i øvrigt stive, stikkende og tilsidst indrullede i Randen. Akset tilsidst nikkende, med skør, ikke ru Akse. Smaa-

Aksene (Fig. 85) fjærnede fra hverandre. Yderavnerne med 9—11 Ribber, butte. Dækbladene butte, uden Stak.

Paa den sandede Havstok, hvor den gærne er en Forløber for Hjælmen, og ligesom denne tjener til at binde det løse Sand. Ikke saa almindelig som Hjælme. Blomstrer i Juni—Juli. Uden Værdi som Fodergræs.

Fig. 85. Smaa-Aks af Sivbladet Kvik, noget forstørret. *a* og *b*, Yderavner.

Strand-Kvik *Agropyrum junceum* × *repens (A. acútum)* er en Bastard af Hunde-Kvik og Sivbladet Kvik. Rodstokken krybende. Blaagrøn. Straaene 20—80 Cm. høje. Bladpladerne paa Oversiden ru af flere Rækker smaa Børster, flade eller tilsidst indrullede. Akset opret, dets Akse ru. Smaa-Aksene tættere sammen end hos Nr. 107. Yderavnerne med 5—7 Nerver, butte eller spidse. Dækbladene med eller uden Stak, butte eller spidse.

Ved sandede Strandbredder, hvor Forældrene vokser. Ret almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. Findes i Former, der snart nærmer sig mere til Almindelig Kvik, snart til Sivbladet Kvik. Uden økonomisk Værdi.

Sivbladet Kvik danner desuden en Bastard med Marehalm (*Agropyrum junceum* × *Elymus arenarius,* = *Agropyrum strictum*), der i sit Ydre minder mest om Marehalm, medens Smaa-Aksene dog sidder enkeltvis ved hvert Led af Aksen; Dækbladene har 5 Ribber og er fra Grunden til Midten haarede. Kun funden paa *Ærø*.

Hvede, *Tríticum*.

108. Almindelig Hvede, *Triticum vulgáre.*

Enaarig, ② og ①. Straaene 60 Cm. — 1,20 M. høje. De nederste Grundblade tæt fløjlshaarede; Skederne grønne eller svagt rødbrune. Bladpladerne temmelig brede, ved Grunden forsynede med 2 tydelige Tænder, der bærer lange, udstaaende Haar i Randen; Spidsen snoet til Højre. Knoplejet rullet. Akset med 1 Smaa-Aks ved hvert Led. Smaa-Aksene vender Fladen mod

Aksets Akse og har 3—flere (tvekønnede) Blomster. 2 Yderavner, hvælvede, korte og bredt ægdannede. Dækbladene med eller uden Stak. Kornet frit, løst omsluttet af Avnerne.

Dyrket i mange Former. Blomstrer i Juni—Juli.

Rug, *Secále.*

109. Almindelig Rug, *Secale cereále.*

Enaarig, ② og ①. Straaene 50 Cm.—1,50 M. høje. De nederste Grundblade tæt fløjlshaarede; Skederne ofte stærkt rødbrune. Bladpladerne temmelig brede, ved Grunden forsynede med 2 tydelige Tænder, der mangler udstaaende Haar i Randen; Spidsen snoet til Højre. Knoplejet rullet. Akset med 1 Smaa-Aks ved hvert Led. Smaa-Aksene vender Fladen mod Aksets Akse og har 2 tvekønnede Blomster samt tillige ofte 1 gold. Yderavnerne sylspidsede, med 1 Ribbe. Dækbladene skæve, med lang Stak. Kornet frit.

Dyrket i mange Former. Blomstrer i Juni. Blomsterne førsthannede. Rugen skal være ufrugtbar ved Selvbestøvning.

Rajgræs, *Lólium.*

Aksgræsser med 1 Smaa-Aks ved hvert af Aksets Led. De sammentrykte Smaa-Aks vender Kanten mod Aksets Akse og er mangeblomstrede. 1 Yderavne (undt. paa Ende-Smaa-Akset). Kornet glat, fastvokset til Forbladet. — En- eller fleraarige.

A. Fleraarige, med golde Skud ved Grunden af Straaet. Yderavnen meget kortere end Smaa-Akset, oftest kun halvt saa lang. Dækbladene ikke læderagtige ved Grunden.
  I. Yderavnen naar op over Spidsen af det nærmeste Dækblad. Dækbladene uden Stak.
    Almindelig Rajgræs, *L. perenne,* S. 121.

II. Yderavnen naar ikke til Spidsen af det nærmeste Dækblad. Dækbladene med Stak, der dog ofte falder af.
Italiensk Rajgræs, *L. multiflorum*, S. 123.

B. Enaarige, uden golde Skud ved Grunden af Straaet. Yderavnen af Smaa-Aksets Længde eller lidt kortere. Dækbladene læderagtige ved Grunden.

I. Yderavnen lidt kortere end Smaa-Akset. Dækbladene uden eller med let affaldende Stak.
Hør-Rajgræs, *L. remotum*, S. 123.

II. Yderavnen af Længde med eller længere end Smaa-Akset. Dækbladene med lang Stak.
Svingel-Rajgræs, *L. temulentum*, S. 124.

110. Almindelig (Engelsk) Rajgræs, *Lolium perénne.*

Fleraarig. Rodstokken opret; løst tueformet Vækst, med talrige golde Skud ved Grunden af Straaet. Straaene 25—60 Cm. høje, knæbøjede ved Grunden, glatte. Bladskederne sammentrykte, glatte; Skedehinden kort afskaaren; Bladpladerne ved Grunden forsynet med Tænder, med tydelige Ribber, glatte og bløde. Knoplejet klappet, meget sjælden rullet. Akset opret; dets Akse stærkt bugtet, med dybe Indsnit for Smaa-Aksene. Disse har 8—10 Blomster. Yderavnen omtrent af Smaa-Aksets halve Længde, længere end det nærmest liggende Dækblad. Dækbladene ikke læderagtige ved Grunden, som Regel uden Stak. Se Fig. 86.

Paa Græsmarker, Enge, ved Veje, i Haver o. s. v. Meget almindelig. Blomstrer i Juni—Aug. Optræder, foruden i den normale, tillige i flere Former, saaledes én (*aristátum*), hvis Dækblade har kort Stak, en anden (*cristátum*), hvis Smaa-Aks sidder tættere, er udspærrede og har færre Blomster, og en tredje (*ténue*) med 3—4 Blomster i Smaa-Akset.

Meget værdifuldt Fodergræs, almindelig dyrket sammen med andre Græsser og Kløver, og i høj Grad yndet af

Kreaturerne paa Grund af den rigelige og bløde Bladmasse. I de første Brugsaar giver det et godt Udbytte, men det taber sig snart og holder sig kun i ringe Mængde

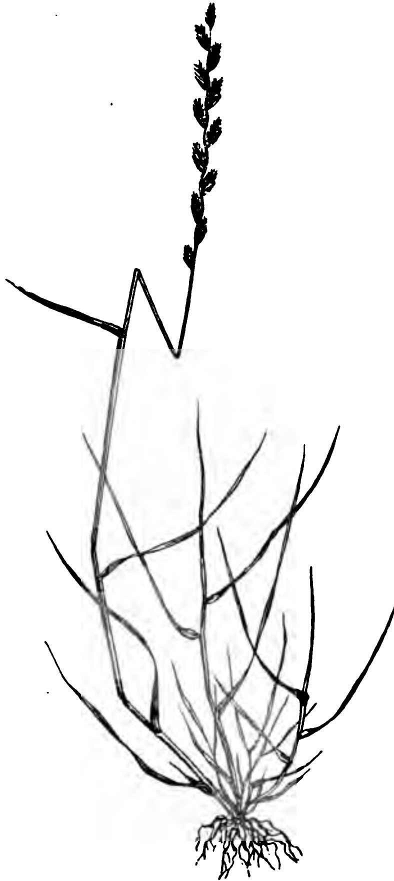

Fig. 86. Almindelig Rajgræs.

paa varige Græsgange. Det er ret nøjsomt, men trives bedst paa fast og godt muldet Bund og under rigelig Fugtighed i Luften. Almindelig Rajgræs hører ikke til

de mest haardføre af vore dyrkede Græsarter, og angribes meget hyppig af Rust. Det er det til Haveplæner mest anvendte Græs.

Danner en Bastard med Eng-Svingel (se S. 43).

111. Italiensk Rajgræs, *Lolium multiflórum.*

Fleraarig eller ① (i Sydeuropa). Rodstokken opret; tueformet Vækst. Straaene 30—70 Cm. høje, foroven ru. Bladskederne næsten trinde og glatte; Skedehinden kort; Bladpladerne er bredere end hos Nr. 110, bløde og slappe, noget ru i Randen, ellers glatte, i øvrigt ligner de foregaaende Arts, men Knoplejet er rullet. Akset længere end hos Nr. 110. Smaa-Aksene har ofte over 10 Blomster. Yderavnen er ikke halvt saa lang som Smaa-Akset og naar ikke Spidsen af det nærmeste Dækblad. Dækbladene med Stak, der ofte er let affaldende.

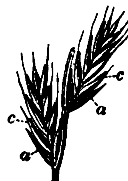

Fig. 87. To Smaa-Aks af Italiensk Rajgræs, noget forstørr. *aa*, Yderavner. *cc*, Dækbl.

Almindelig dyrket paa Græsmarker og derfra forvildet. Ret hyppig. Blomstrer i Juni—Aug.

Ligesom Alm. Rajgræs et udmærket Fodergræs, der udvikler sig meget hurtigt og giver rigeligt Udbytte; men det er mindre haardført end de fleste af vore øvrige dyrkede Græsser og kun af ganske kort Varighed; det egner sig derfor bedst til 1-aarige Græsmarker.

112. Hør-Rajgræs, *Lolium remótum.*

Enaarig, ①. Uden golde Skud ved Grunden af de 30—50 Cm. høje og glatte Straa. Bladene ligner mest dem hos Alm. Rajgræs, men Knoplejet er rullet. Smaa-Aksene (Fig. 88) er tykkere end hos foregaaende Arter og har 4—8 Blomster. Yderavnen lidt kortere end

Fig. 88. To Smaa-Aks af Hør-Rajgræs, noget forstørr.

Smaa-Akset. Dækbladene læderagtige ved Grunden, oftest uden Stak.

Ukrudt i Hørsæd, indført med fremmed Frø. Da den kun holder sig indhøstet med Hørsæden og atter udsaaet med urent Frø, og da Dyrkning af Hør er næsten ophørt her i Landet, er den nu bleven sjælden. Blomstrer i Juli. Uden Værdi som Fodergræs.

113. Svingel-Rajgræs (Giftig R.),
Lolium temuléntum.

Enaarig, ①. Ligner meget foregaaende, men kraftigere. Straaene 40—80 Cm. høje, ru. Yderavnen af Længde med eller længere end Smaa-Akset (Stakkene ikke iberegnede). Dækbladene med Stak (Fig. 89).

Fig. 89. 2 Smaa-Aks af Svingel-Rajgræs, noget forstørr.

Ukrudt, især i Vaarsæden; desuden paa Ryddepladser. Ikke almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. Kornet menes at være giftigt. Uden Værdi som Fodergræs.

Spidshale, *Leptúrus.*

114. Traadstænglet Spidshale,
Lepturus filifórmis.

Enaarig, ①. Fra hver Tue talrige Straa, 5—25 Cm. høje og undertiden grenede (Fig. 90). Blaagrøn. Bladene med korte, børsteformet indrullede og paa Oversiden ru Plader. Akset tyndt og trindt, opret eller krummet. 1 Smaa-Aks ved hvert af Aksets Led, indsænket i en Fordybning; Smaa-Aksene vender til to Sider, og er 1-blomstrede. 2 Yder-

avner, oftest lidt længere end Blomsten, kun udspærrede i Blomstringstiden. Kornet frit, glat.

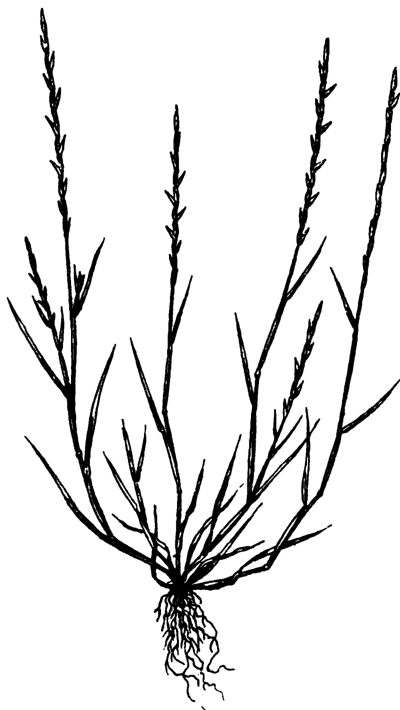

Fig. 90. Traadstænglet Spidshale.

Paa Strandenge. Ikke almindelig. Blomstrer i Juni —Juli. Kun af ringe Værdi som Fodergræs.

Katteskæg, *Nardus.*

115. Stiv Katteskæg, *Nardus stricta.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tueformet Vækst, en Del af den meget kraftige Tue er nedsænket i Jorden; tykke Rødder. Blaagraa eller graagrøn. Straaene 15—30 Cm.

høje, stive og glatte. Bladskederne stive og glatte; Skedehinden temmelig kort; Bladpladerne i ung Tilstand opad rettede, senere udspærrede, stive og børstedannede.

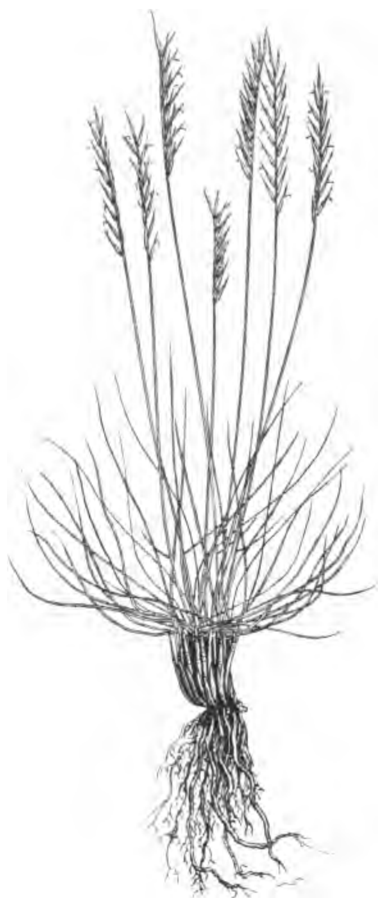

Fig. 91. Stiv Katteskæg.

Akset tyndt. 1 Smaa-Aks ved hvert af Aksets Led, lidt indsænket; Smaa-Aksene vender til samme Side, og er 1-blomstrede. 1 Yderavne, der er utydelig eller

kan mangle. Dækbladet med Stak. Kun 1 Griffel med et langt Ar. Kornet med vedvarende Griffel.

Paa magre Jorder, i Heder, sandede eller tørveholdige Enge og paa Moser. Almindelig i de mindre gode Egne af Landet. Blomstrer i Juni—Juli; udpræget førsthunnet.

Meget tarveligt Fodergræs, der kun ædes paa Steder med særlig slet Græsning; hvor det er rigeligt, ses talrige løsrevne Totter af dens Tuer, der ved stærk Afgnavning rives itu og spredes. Katteskæg forekommer ofte i Mængde paa Bund, der ved Opdyrkning kan blive god Græsgang, men kan kun fjærnes ved Pløjning.

HALVGRÆSSERNE.

Halvgræsserne har saa mange Ejendommeligheder tilfælles med Græsserne, at den almindelige Fremstilling af deres Bygningsforhold her kan gøres ganske kort, i det man for øvrigt henvises til det om Græsserne sagte.

De danske Halvgræsser er Urter; og alle de i denne Bog nævnte er fleraarige; de fortsætter Livet fra Aar til Aar ved den i Jorden skjulte Rodstok.

Roden. Rødderne forholder sig som hos Græsserne, men udmærker sig hos nogle Arter, især hos dem, der vokser paa meget tør Bund og paa Mosejord, ved en ikke ringe Styrke (i indre Væv).

Rodstokken. Rodstokken er enten opret, hvorved Plantens overjordiske Vækst bliver stærkt tueformet (se Fig. 99), eller krybende, med Udløbere, hvorved Væksten bliver langt mere aaben (se Fig. 100 og 101). Hver Tue bestaar dels af talrige golde Skud, dels af blomstrende, og kan være af en overordentlig Fasthed hos nogle Arter, til Eks. hos Skedestraaet Kæruld, Tue-Kogleaks og Stivtoppet Star. Ogsaa hos Halvgræsser med krybende Rodstok kan der dannes (mindre) Tuer, om end saa vel golde som blomstrende Skud staar meget spredt, hos nogle med saa stor Afstand, at man ikke skulde tro, de tilhører samme Individ. Især Halvgræsser med krybende Rodstok kan danne store og meget ensartede Bevoksninger, saaledes Sø-Kogleaks, Almindelig Star, Hirse-Star og flere andre.

Den blomsterbærende Stængel, Straaet, er aldrig knæbøjet ved Grunden, da Bladene mangler Knæ. Det er oftest trekantet (hyppig med meget skarpe Kanter) og fyldt med Marv, altsaa uden den Hulhed, der kendetegner Græssernes Straa. De faste Dele, der afstiver Straaet, findes i Form af Strænge, som gaar paa langs; sjælden slutter de sammen til en Ring. Den nederste Del af Straaet er blød, da Væksten i Længde navnlig foregaar dér. Straaet.

Bladet bestaar paa underjordiske Skud af et enkelt Skæl, men paa overjordiske Skud af næsten de samme Dele som hos Græsserne, nemlig: Skede, Skedehinde og Bladplade. Bladet.

Skeden er hos alle Arter lukket; og Skedehinden er kun ubetydelig, undertiden mangler den helt.

Bladpladen er, ligesom hos Græsserne, lang og smal. Som oftest er den rendeformet (S. 14), undertiden meget smal, halvt trind eller trekantet, eller hos nogle børstedannet. Enkelte Halvgræsser (til Eks. Arter af Kogleaks og Kæruld) har kun lidt udviklede Blade; Straaene har da overtaget Bladenes Arbejde. Bladpladerne er udstyrede med Køl og mere eller mindre fremtrædende Ribber, ligesom ogsaa den indre Bygning er væsentlig ens med den, man finder hos Græsserne. En i Almindelighed rigelig Indlejring af Kiselsyre i Cellerne gør Bladene mere haarde og mindre tjenlige til Føde end Græsblade.

I Bladenes Farve gives der ret store Forskelligheder hos de forskellige Arter. Den blaagraa eller blaagrønne Tone hos Hirse-Star og Blaagrøn Star skyldes Udskillelsen af Voks. Ejendommeligt er, at yderst faa Halvgræsser (kun et Par Star-Arter) er haarede af lidt længere Haar; men oftest er Bladene ru, nemlig af meget korte Haar, der har Form af smaa Torne.

Bladene er hos Halvgræsserne altid stillede i tre Rækker (treradede).

Blomsterstanden.

Halvgræssernes Blomster er samlede i Aks, der bestaar af en Akse (Stængel) med smaa Blade, Avner eller Dækblade; indenfor disse findes Blomsterne. Aksene sidder enten enkeltvis eller flere paa hvert Straa; i sidste Tilfælde kan de være tæt samlede til større Stande (og kan da kaldes Smaa-Aks), til en Top, et Aks eller et Hoved; denne sidste Betegnelse gælder en kort og stærkt sammentrængt Samling af Smaa-Aks. Ethvert Aks eller Smaa-Aks, der ikke er stillet i Spidsen af Straaet, sidder i Hjørnet af et Støtteblad, der undertiden er næsten ligesaa vel udviklet som de egentlige Blade. Dækbladene har en Køl og er ofte karakteristisk farvede. — Om Aksenes ejendommelige Bygning hos Slægten Star, se denne (S. 137).

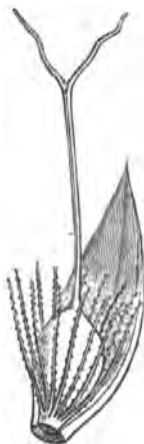

Fig. 92. Dækblad og Blomst af Næbfrø. Støvdragerne er faldne bort. Nogle Gange forstørret. (Efter Baillon).

Blomstens Bygning.

Blomsten bestaar af Blomsterblade, der er børstedannede (Fig. 92) og hos Kæruld bliver til en lang, hvid Fnug, af 3 Støvdragere, hvis Knapper ikke er vippende (Fig. 93), og af en Støvvej med 1 Griffel og 2 eller 3 Ar (Figg. 92, 94 og 95). Disse Deles Opgave er som hos Græsserne (se S. 18—19). Hos Slægten Star mangler Blomsterbladene, og Blomsterne er enkønnede, enten hanlige (Fig. 93) eller hunlige (Fig. 94 og 95); hos de sidste er Støvvejen forneden omgivet af et Hylster, der ogsaa slutter om Frugten.

Bestøvning.

Ligesom hos Græsserne sker Blomsternes Bestøvning ved Vindens Hjælp; Blomsten er i samme Grad indrettet derpaa. Hos Arter med tve-

kønnede Blomster er Støvvejen som Regel tidligere udviklet end Støvdragerne; Blomsterne er altsaa førsthunnede, og Selvbestøvning vil derved være forhindret.

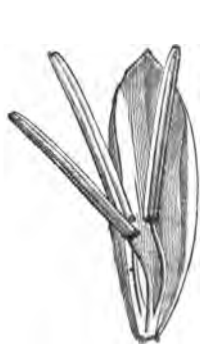

Fig. 93. Dækblad og hanlig Blomst af Star. Forstørret. (Ligesom 94 og 95 efter Baillon).

Fig. 94. Dækblad og hunlig Blomst af Star. Forstørret.

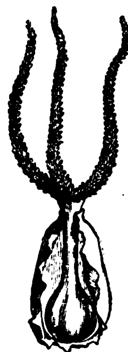

Fig. 95. Hunlig Blomst af Star. Frugthylstret aabnet. Forstørret.

Hos Slægten Star er Selvbestøvning selvfølgelig helt umuliggjort, da de to Køn er adskilte fra hinanden.

Frugten hos Halvgræsserne er en Nød. Frøhviden er, som hos Græsserne, stor og melrig. Frugterne spredes dels ved Vindens, dels ved Dyrenes og dels ved Vandets Hjælp. I mangfoldige Tilfælde findes der særlige Bygningsforhold hos Nødderne, som tjener deres Spredning. Frugtulden hos Kæruld kan føre Nødderne langvejs bort; Tornene paa Blomsterbørsterne af Næbfrø (Fig. 92) og andre kan fæste Frugterne i Dyrs Beklædning; og endelig føres Nødderne af mange Arter om af Vandstrømme, fordi de er lettere end Vand, saaledes hos Star-Slægten, hvor de omgives af et Frugthylster, og hvor dette er mere eller mindre luftfyldt eller forsynet med særlige til Flydning tjenlige Væv. Frugt.

I.

NØGLE FOR SLÆGTER AF HALVGRÆSSER.

A. Blomsterne tvekønnede.
  I. Blomsterbladene vokser efter Blomstringen ud til Frugtuld. Bladpladerne vel udviklede.
   Kæruld, *Eriophorum,* S. 132.
  II. Blomsterbladene forbliver korte eller mangler. Bladpladerne undertiden kun svagt udviklede.
   a. Frugten med Næb (den fortykkede og blivende nederste Del af Griflen).
    1. Et enligt Aks paa hvert Straa.
     Sumpstraa, *Heleocharis,* S. 136.
    2. Flere Aks, samlede i Hoveder.
     Næbfrø, *Rhynchospora,* S. 137.
   b. Frugten uden Næb. Kogleaks, *Scirpus,* S. 134.
B. Blomsterne enkønnede, ofte i særskilte Aks.
  Star, *Carex,* S. 137.

II.

NØGLER FOR ARTER. BESKRIVELSE AF ARTER.

Kæruld, *Erióphorum.*

Aksene sidder enkeltvis eller flere sammen i Spidsen af Straaene. De nederste Dækblade større end de øvrige og uden Blomster i Hjørnerne. Blomsterne tvekønnede. Blomsterbladene børsteformede; de vokser efter Blomstringen ud til en lang, skinnende hvid Uld, Frugtuld.

A. Et enkelt Aks paa hvert Straa.
  Skedestraaet Kæruld, *E. vaginatum,* S. 132.
B. Flere Aks paa hvert Straa.
  Smalbladet Kæruld, *E. polystachyum,* S. 133.

1. Skedestraaet Kæruld, *Eriophorum vaginátum.*

Fleraarig. Rodstokken opret; meget tæt tueformet Vækst. Graagrøn. Straaene 25—45 Cm. høje, forneden

trinde, foroven trekantede, glatte. Grundbladene med børstedannet og i Randen ru Bladplade; de fleste udvikles Aaret før Straaenes Blomstring og er ved denne Tid visnede. Af Stængelbladene bestaar det øverste (eller de 2 øverste) kun af en oppustet Skede. Aksene enlige og endestillede. Dækbladene aflange, hindeagtige og sorte (sølvgraa). Frugtulden, der bestaar af lige Haar, er helt udviklet i Juni.

I Moser, navnlig Højmoser, og Tørvegrave. Paa den af Mosser (Tørvemos) bevoksede Flade danner dens store Tuer snart faste Punkter; fra disse kan en senere fremkommende Bevoksning af lave Buske, især Lyng og Pors, omdanne Mos-Mosen til Lyng-Mose. Almindelig. Blomstrer i April. Uden økonomisk Værdi.

Den fine, 15—30 Cm. høje Liden Kæruld (*E. alpínum*) adskiller sig fra foregaaende ved krybende Rodstok og bølget Frugtuld. I Moser. Sjælden.

2. Smalbladet Kæruld, *Eriophorum polystáchyum. (E. angustifólium).*

Fleraarig. Rodstokken vidt krybende; de overjordiske Skud fjærnt fra hverandre. Straaene 25—50 Cm. høje, foroven svagt trekantede. Stængelbladene har en dels rendeformet, dels (omtrent fra Midten) trekantet Bladplade; det øverste naar under Blomstringen op over Blomsterstanden. Aksene 3—5 sammen i Spidsen af Straaet (i Top), tilsidst nikkende; Stilkene ikke ru. Dækbladene graabrune. Frugtulden (helt udviklet i Juni) længere end hos foregaaende.

I Moser (af forskellig Art), Enge, Tørvegrave, fugtige Heder og Grøfter. Almindelig. Blomstrer i April. Den bidrager, ligesom foregaaende, til at gøre Bunden i Moser fastere; ellers uden større økonomisk Værdi.

Endnu 2 Arter med flere Aks i Spidsen af hvert Straa findes i Danmark. Fladbladet Kæruld (*E. latifólium*) mangler Udløbere;

Bladene er kun i Spidsen trekantede, det øverste naar ikke Spidsen af Blomsterstanden, og Aksstilkene er ru. Fin Kæruld (*E. gracile*) har Udløbere; Bladene er overalt trekantede. Begge vokser i Moser, men ingen af dem er almindelig.

Kogleaks, *Scirpus.*

De trinde Aks sidder enkeltvis eller flere sammen i Spidsen af Straaene; denne sammensatte Blomsterstand kan synes stillet paa Siden, fordi den trænges til Side af det største af Støttebladene, som vokser ud i Straaets Retning og ligner dette. De nederste Dækblade større end de øvrige og uden Blomster i Hjørnerne. Blomsterne tvekønnede. Blomsterbladene børsteformede; de forbliver korte. Frugten uden Næb d. v. s. uden nogen blivende Del af Griflen.

A. Et enkelt Aks paa hvert Straa.
Tue-Kogleaks, *S. cæspitosus,* S. 134.
B. Flere Aks paa hvert Straa, i Top.
I. Toppen endestillet, med et eller flere lange Støtteblade.
a. Straaene i hele deres Længde skarpt trekantede. Aksene store, kun faa sammen.
Strand-Kogleaks, *S. maritimus,* S. 135.
b. Straaene forneden trinde, foroven skarpt trekantede. Aksene meget smaa, mange sammen.
Skov-Kogleaks, *S. silvaticus,* S. 135.
II. Toppen sidestillet; det største Støtteblad i Forlængelse af Straaet. Sø-Kogleaks, *S. lacuster,* S. 136.

3. Tue-Kogleaks, *Scirpus cæspitósus.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Straaene 10—30 Cm. høje, stribede, i stort Antal fra hver Tue. Bladene er samlede ved Grunden af Straaene og skedeformede; kun de 2 øverste Skeder bærer en yderst lidt udviklet Bladplade. Aksene enlige og endestillede. Dækbladene aflange og gulbrune; de 2 nederste lige saa lange som Akset. 3 Ar.

I Moser og fugtigere Heder. Almindelig, især i Vestjylland. Blomstrer i Maj—Juni. Kan bidrage til at gøre Bunden i Moser fastere; ellers uden økonomisk Værdi.

4. Strand-Kogleaks, *Scirpus maritimus.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange Udløbere; disse er paa det Sted, hvor de bøjer op i de overjordiske Skud, svulmede op til en næsten kugleformet Knold af en Hasselnøds Størrelse. Ikke alle overjordiske Skud naar Blomstring, men samler Næring, der aflejres i Knoldene. Straaene 30—90 Cm. høje, skarpt trekantede i hele deres Længde. Bladpladerne lange og smalle, med skarp Køl og ru langs Randen. Toppen bestaar af 2—9 tætstillede Aks med et eller flere lange Støtteblade; meget sjælden findes kun 1 enkelt Aks. Aksene ca. 2 Cm. lange (sjælden derover). Dækbladene brune, med en lille Stak. 3 Ar.

Ved Strandbredder. Almindelig. Blomstrer i Juli—Aug. Kan tjene til Hjælp ved Tørlægning. Ædes som ung af Kreaturerne.

5. Skov-Kogleaks, *Scirpus silváticus.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med Udløbere. Straaene 40—80 Cm. høje, forneden trindt trekantede, foroven skarpt trekantede. Bladene bredere end hos foregaaende, ru i Randen og langs Kølen, friskt grønne. Aksene i en stor og rigt forgrenet Top, gærne 3—5 sammen, smaa (2—5 Mm.); flere, ret lange Støtteblade. Dækbladene aflange, sortagtige med grøn Køl. 3 Ar.

Paa fugtige Steder i Skove, paa Enge med Væld o. lign. Steder. Ret almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. Kan, især som ung, anvendes til Foder, frisk og i Hø.

6. Sø-Kogleaks, *Scirpus lacúster.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med Udløbere. Græsgrøn. Straaene 1,50 M.—henv. 3 M. høje, trinde. Af Grundbladene bærer kun de øverste nogle ubetydelige Bladplader; Stængelblade mangler. Aksene i en Top, der synes stillet paa Siden af Straaet, fordi det største af Støttebladene vokser ud i Straaets Retning og ligner dette. Dækbladene oftest glatte, uden Vorter; rødbrune. Støvknapperne haarede i Spidsen. 3 Ar.

Ved Bredderne af Søer og Aaer. Almindelig og ofte i store Bevoksninger. Blomstrer i Juni—Juli. Anvendes til Maatter og andet Fletværk. Kaldes ogsaa Flæg.

Blaagrøn Kogleaks (*S. Tabernæmontáni*) adskiller sig fra foregaaende ved Straaenes ringere Højde, blaagrønne eller graagrønne Tone, stærkt vortede Dækblade, glatte Støvknapper og 2 Ar. Ved Strandbredder, sjælden inde i Landet. Blomstrer i Juni—Juli. Anvendelse som af foregaaende.

Sumpstraa, *Heleócharis.*

7. Almindelig Sumpstraa, *Heleocharis palústris.*

Fleraarig. Rodstokken vidt krybende. Straaene 10—60 Cm. høje, trinde. Kun 2 skedeformede, rødbrune eller grønne og blanke Blade ved Grunden af hvert Straa. Aksene enlige og endestillede. Dækbladene er brune med hvide Kanter; de 2 nederste omfatter hvert Halvdelen af Akset. Blomsterne tvekønnede. 2 Ar. Frugten med Næb d. v. s. den blivende og fortykkede nederste Del af Griflen.

Ved Bredderne af Søer og Aaer, i Sumpe, Grave o. lign. fugtige Steder. Almindelig. Blomstrer i Juni—Aug. Ædes vel af Kreaturerne, men kun af ringe Betydning som Fodervækst. Hjælper til ved Tørlægning af Sumpe og Banker i Fjorde og Søer.

Næbfrø, *Rhynchóspora*.

8. Hvid Næbfrø, *Rhynchospora alba*.

Fleraarig. Rodstokken opret; løst tueformet Vækst. Lysegrøn. Straaene 10—30 Cm. høje, trinde. Bladpladerne korte, meget smalle, rendeformede og ru i Randen. Knopperne i de nedre skedeformede Blades Hjørner er let affaldende, og tjener til Plantens Formering. Flere Aks i Hoveder i Spidsen af Straaene. De nederste Dækblade, i hvis Hjørner der ingen Blomster findes, er mindre end de øvrige; alle Dækblade hvidgule, senere blegbrune. Blomsterne tvekønnede. Frugten med Næb d. v. s. den blivende og fortykkede nederste Del af Griflen.

I Moser, mest paa Højmosernes Tørvemos-Dække. Almindelig i Vestjylland; sjældnere mod Øst og paa Øerne. Blomstrer i Juni—Aug. Uden økonomisk Værdi.

Brun Næbfrø (*R. fusca*), der adskiller sig fra foregaaende ved sin gulgrønne Farve, ved at have Udløbere og brune Dækblade, findes i fugtige Hedelavninger og kan danne ret store Bevoksninger. I Vestjylland hist og her; ellers meget sjælden. Blomstrer i Juli.

Star, *Carex*.

Aksene oftest flere samlede paa hvert Straa i Hjørnet af Støtteblade, sjældnere enkeltvis i Spidsen af Straaet. Blomsterne enkønnede. Han- og Hunblomster i samme eller forskellige Aks (Han- og Hun-Aks). I sidste Tilfælde findes Han-Aks og Hun-Aks paa samme Straa; kun hos en enkelt Art (Tvebo Star) paa forskellige Individer. Blomsterblade mangler. Hanblomsterne bestaar kun af 3 Støvdragere i Hjørnet af Dækbladet (se Fig. 93), Hunblomsterne af en Støvvej, der omsluttes af et flaskeformet Frugthylster (se Figg. 94 og 95);

dette Hylster er, ligesom Dækbladene, en Avne*. Ogsaa Frugten (Nødden) omgives af Hylstret; deraf Navnet. Det bærer ofte i Spidsen en Forlængelse, det saakaldte Næb, som er kløvet i 2 »Tænder«.

A. Et enligt, endestillet Aks.
 I. Tvebo: Han- og Hun-Aks paa forskellige Individer. Med kortere Udløbere.
  Tvebo-Star, *C. dioeca,* S. 141.
 II. Enbo: Hanblomster i den øvre, Hunblomster i den nedre Del af Akset. Uden Udløbere.
  Loppe-Star, *C. pulicaris,* S. 141.

B. Flere Aks.
 I. Aksene alle eller dog de fleste med baade Han- og Hunblomster. 2 Ar.
  a. Rodstokken krybende.
   1. Kort krybende, paa Mosebund. Straaene længere end Bladene. Frugthylstrene uden Vinger langs Kanterne.
    Toradet Star, *C. disticha,* S. 142.
   2. Vidt krybende, paa Sandbund. Straa og Blade omtrent lige lange. Frugthylstrene med Vinger langs Kanterne.
    Sand-Star, *C. arenaria,* S. 142.
  b. Rodstokken opret.
   1. Aksene foroven hanlige, forneden hunlige.
    x. Frugthylstrene oprette. Aksene brunlige.
     † Straaene forneden trinde, foroven trekantede. Dækbladene kortere end de ribbeløse Frugthylstre.
      Trindstænglet Star, *C. teretiuscula,* S. 143.
     †† Straaene skarpt trekantede i hele Længden. Dækbladene omtrent af Frugternes Længde.
      § Bladskederne ved Straaenes Grund ikke optrævlede. Dækbladene graabrune. Frugthylstrene uden Ribber eller med svage Ribber ved Grunden.
       Top-Star, *C. paniculata,* S. 144.
      §§ Bladskederne ved Straaenes Grund

* Hun-Akset er egentlig et sammensat Aks; den nærmere Forklaring heraf maa dog udelades.

optrævlede. Dækbladene rødbrune. Frugthylstrene med tydelige Ribber.
Langakset Star, *C. paradoxa,* S. 144.
xx. Frugthylstrene udspærrede. Aksene grønlige eller tilsidst brunlig anløbne.
† Straaene skarpt vinget-trekantede, meget ru og med indhulede Sider; foroven pludselig afsmalnet mod Blomsterstanden. Bladpladerne over 3 Mm. brede.
Ræve-Star, *C. vulpina,* S. 144.
†† Straaene trekantede, med flade Sider, kun foroven ru; jævnt afsmalnet mod Blomsterstanden. Bladpladerne indtil 3 Mm. brede.
Spidskapslet Star, *C. muricata,* S. 145.
2. Aksene forneden hanlige, foroven hunlige.
x. Straaene kun ved Grunden bladbærende. Mest udenfor Skove.
† Bladene temmelig stive. Frugthylstrene med et ret langt Næb.
§ Aksene med 4—6 Blomster. Frugthylstrene udspærrede, længere end Dækbladene.
Stjærneakset Star, *C. echinata,* S. 145.
§§ Aksene med 12—20 Blomster. Frugthylstrene oprette, af Længde med Dækbladene.
Hare-Star, *C. leporina,* S. 146.
†† Bladene slappe. Frugthylstrene med et meget kort Næb.
Kortkapslet Star, *C. canescens,* S. 146.
xx. Straaene bladbærende lige til Blomsterstanden. Skovplante.
Akselblomstret Star, *C. remota,* S. 147.
II. Han- og Hunblomster i forskellige Aks. Han-Aksene foroven, Hun-Aksene forneden.
a. 2 Ar.
1. Tæt tueformet Vækst, uden Udløbere. De blomstrende Straas Grundblade bestaar kun af Skeder; faa Stængelblade.
Stivtoppet Star, *C. stricta,* S. 147.
2. Med Udløbere. Løse Tuer eller spredte, enkeltvis staaende Skud. De blomstrende Straas Grundblade bærer anselige Bladplader.
x. Mindst den øverste Halvdel af Straaene ru.

Bladpladerne 4—8 Mm. brede. 2—3 Han-Aks; 3—5 Hun-Aks, ofte tilsidst nikkende.
Nikkende Star, *C. gracilis,* S. 148.

xx. Straaene kun foroven ru. Bladpladerne 2—4 Mm. brede. 1 Han-Aks; 2—4 Hun-Aks, oprette.
Almindelig Star, *C. Goodenovii,* S. 148.

b. 3 Ar.

1. Frugthylstrene uden eller med kort Næb.

x. Frugthylstrene glatte.

† Støttebladene uden eller med en meget kort Skede; det nederste af Straaets Længde. 2 Han-Aks.
Blaagrøn Star, *C. glauca,* S. 149.

†† Støttebladene med længere Skede; det nederste kortere end Straaet. 1 Han-Aks.
Hirse-Star, *C. panicea,* S. 149.

xx. Frugthylstrene med korte, bløde Haar.

† Tueformet, uden Udløbere. Straaene tilsidst bueformet nedad bøjede.
Kugleakset Star, *C. pilulifera,* S. 150.

†† Med korte Udløbere. Straaene oprette.
Vaar-Star, *C. verna,* S. 151.

2. Frugthylstrene med et forlænget, mere eller mindre dybt 2-kløvet Næb.

x. Rodstokken opret og undertiden med bueformet opstigende Skud. Støttebladene, i alt Fald det nederste, med Skede. 1 Han-Aks.

† Hun-Aksene oprette.

§ Støttebladene længere end Straaet, med kort Skede. Hun-Aksene samlede.
Gul Star, *C. flava,* S. 151.

§§ Støttebladene kortere end Straaet, med lang Skede. Hun-Aksene fjærnede fra hinanden, de nedre stilkede.

* Bladskederne med en kraveformet Forlængelse modsat Bladpladen. Næbets Tænder glatte paa Indersiden.
Skedestilket Star, *C. fulva,* S. 152.

** Bladskederne med en tungedannet Forlængelse modsat Bladpladen. Næbets Tænder besatte med smaa Torne paa Indersiden.
Fjærnakset Star, *C. distans,* S. 152.

†† Hun-Aksene hængende, langstilkede.
Skov-Star, *C. silvatica,* S. 153.
xx. Rodstokken krybende. Støttebladene uden Skede (undt. Haaret Star). 1—5 Han-Aks.
† Straa, Blade og Frugthylstre glatte.
§ Frugthylstrene oppustede, betydelig længere end Dækbladene, gulgrønne.
* Straaene but trekantede, kun ru i den aksbærende Del. Bladene rendeformede.
Tosnablet Star, *C. rostrata,* S. 153.
** Straaene skarpt trekantede, ru. Bladene flade.
Blære-Star, *C. vesicaria,* S. 154.
§§ Frugthylstrene ikke oppustede, lidt længere end eller af Længde med Dækbladene, olivengrønne. Kær-Star, *C. acutiformis,* S. 154.
†† Straa, Blade og Frugthylstre haarede. Støttebladene med Skede.
Haaret Star, *C. hirta,* S. 155.

9. Tvebo Star, *Carex dióeca.*

Fleraarig. Rodstokken opret eller med korte, bueformet opstigende Skud eller Udløbere; tueformet Vækst. Straaene 6—30 Cm. høje, spinkle og glatte. Bladene børstedannede og glatte. Akset enligt. Han-Aks og Hun-Aks paa forskellige Individer (tvebo), de første linjeformede, de sidste ovale. 2 Ar. Frugthylstrene udstaaende, rustbrune.

Paa sumpede Enge og i Moser. Hist og her. Blomstrer i Maj—Juni.

10. Loppe-Star, *Carex pulicáris.*

Fleraarig. Rodstokken opret, med bueformet opstigende Skud; løst tueformet Vækst. Straaene 5—20 Cm. høje, spinkle og glatte. Bladene børstedannede og glatte. Akset enligt, foroven med Hanblomster, forneden med Hunblomster. 2 Ar. Frugthylstrene aflange og tilspidsede i begge Ender, glatte og mørkebrune eller næsten sorte; tilsidst hænger de nedefter. Se Fig. 96.

Paa tørveholdige o. a. Enge. Almindelig i Vestjylland; ellers hist og her. Blomstrer i Maj—Juni. Ligesom Nr. 9 uden økonomisk Værdi.

Fig. 96. Loppe-Star.

11. Toradet Star, *Carex disticha.*

Fleraarig. Rodstokken krybende; Afstandene mellem de overjordiske Skud kun korte; derfor ofte noget tueformet Vækst. Straaene 30—70 Cm. høje og længere end Bladene, trekantede og oventil ru. Bladpladerne rendeformede, men i mindre Grad og mindre stive end hos følgende. Aksene flere sammen, ret regelmæssig i to Rækker, ovale. Oftest er de nedre og øvre Aks hunlige, de midterste hanlige. Dækbladene rødbrune med hindeagtige Rande. Frugthylstrene ægformede, uden Vinger, mørkebrune. 2 Ar.

I Moser og fugtige Enge. Almindelig, ofte i stor Mængde. Blomstrer i Maj—Juni. Uden synderlig Værdi som Fodergræs.

12. Sand-Star, *Carex arenária.*

Fleraarig. Rodstokken vidt krybende; de overjordiske Skud staar fjærnt fra hverandre og oftest i snorlige Rækker. Straaene 15—30 Cm. høje, omtrent af Længde med Bladene, trekantede og foroven ru. Bladpladerne rendeformede og stive. Aksene flere sammen; oftest er de nedre hunlige, de øvre hanlige eller baade hunlige og hanlige. Dækbladene og Frugthylstrene, der har Vinger langs Kanterne, gulbrune. 2 Ar.

I Klitter, Heder, paa sandede Marker og tørre Bakker, i det hele paa tør og sandet Bund. Almindelig,

især i de magre Egne af Landet. Blomstrer i Maj—Juni. Den bidrager noget til Flyvesandets Dæmpning ved Hjælp af de flere Meter lange Udløbere, der vandrer

Fig. 97. Sand-Star.

gennem Sandbunden paa Kryds og paa Tværs i ringe Dybde. Formeres ved Stykker af Rodstokken eller ved Frø.

13. Trindstænglet Star, *Carex teretiúscula.*

Fleraarig. Rodstokken opret; løst tueformet Vækst. Straaene 15—50 Cm. høje, forneden trinde, foroven trekantede med noget hvælvede Sider. Bladpladerne meget

smalle; Skederne sortebrune. Aksene tæt samlede til en cylindrisk, brunlig Stand; foroven er de hanlige, forneden hunlige. Dækbladene lysebrune med hindeagtig Rand, kortere end de oprette, kastaniebrune og glinsende Frugthylstre, der mangler Ribber eller er svagt ribbede ved Grunden. 2 Ar.

I Moser og sumpede Enge. Ret almindelig. Blomstrer i Maj—Juni. Uden økonomisk Værdi.

14. Top-Star, *Carex paniculáta.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Graagrøn. Straaene 30—70 høje, skarpt trekantede. Bladskederne sortebrune, ikke optrævlede ved Grunden; Bladpladerne temmelig brede. Aksene i en topformet Stand med udstaaende Grene; foroven hanlige, forneden hunlige. Dækbladene lysebrune med en bred hindeagtig Rand, omtrent lige lange med de oprette og lysebrune Frugthylstre, der har svage eller ingen Ribber. 2 Ar.

I sumpede Enge, Moser og lign. St. Almindelig. Blomstrer i Maj—Juni. Danner hist og her en større Del af Høet.

15. Langakset Star, *Carex paradóxa.*

Fleraarig. Straaene 30—60 Cm. høje, ved Grunden omgivne af optrævlede Bladskeder; Bladpladerne smalle. Aksene i en tæt og aflang Top. Dækbladene rødbrune, omtrent af Længde med de tydelig ribbede Frugthylstre. Ellers som Nr. 14.

Paa samme Voksesteder. Hist og her. Blomstrer i Maj—Juni.

16. Ræve-Star, *Carex vulpina.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Straaene 30—80 Cm. høje, tykke og skarpt trekantede med indhulede Flader og ru Kanter; foroven pludselig

afsmalnede. Bladpladerne temmelig brede (5 Mm. eller mere). Aksene i en foroven aksformet, forneden topformet Stand; foroven hanlige, forneden hunlige. Dækbladene rustbrune med grøn Køl. 2 Ar. Frugthylstrene udspærrede, med 6—7 Ribber og Næb, tilsidst brunlige.

I Grøfter og fugtige Enge, ofte paa leret Jordsmon. Ret almindelig. Blomstrer i Juni—Juli.

17. Spidskapslet Star, *Carex muricáta.*

Fleraarig. Meget lig Nr. 16, men af spædere Vækst. Straaene 30—50 Cm. høje, foroven jævnt afsmalnede og ru; Fladerne plane. Bladpladerne indtil 3 Mm. brede. Aksene danner et cylindrisk Aks; med færre Blomster end hos foregaaende. Frugthylstrene uden eller med utydelige Ribber. Ellers som Nr. 16.

Paa høje Enge, langs Gærder, i Skove med muldet Bund o. s. v. Almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. En Form (*nemorósa*) med forlænget Blomsterstand og de nedre Aks fjærnede vokser særlig i Skove.

18. Stjærneakset Star, *Carex echináta* (*C. stelluláta*).

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Graagrøn. Straaene 15—40 Cm. høje, kun foroven ru. Bladene samlede ved Grunden af Straaene, smalle, ret stive og kortere end Straaene. Aksene 3—5 sammen, forneden hanlige, foroven hunlige; Støttebladene i Alm. hindeagtige, kortere end Aksene. 4—6 Blomster i Akset. Dækbladene brunlige med grøn Køl, kortere end de vidt udspærrede og med et temmelig langt Næb forsynede Frugthylstre, der mangler Vinger langs Kanterne og er grønlige. 2 Ar.

Paa fugtige Enge. Almindelig. Blomstrer i Maj—Juni.

19. Hare-Star, *Carex leporina.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Straaene 15—30 Cm. høje, but trekantede og kun foroven ru. Bladene samlede ved Grunden af Straaene, stive. Aksene 3—6 sammen, med 10—20 Blomster, ovale og grønlige eller brunlige. Dækbladene af Længde med de oprette Frugthylstre, der er vingede langs Kanterne. Ellers som Nr. 18.

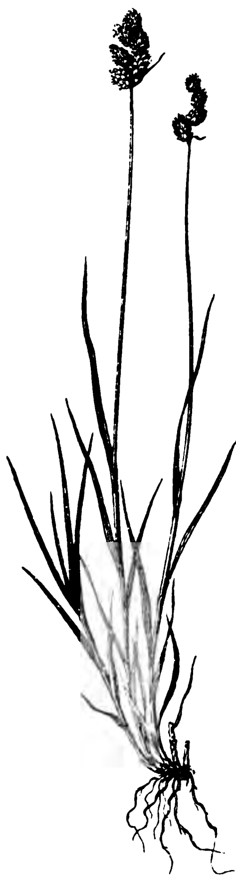

Fig. 98. Hare-Star.

Paa høje Enge, Tørvebund, Marker og ved Veje. Almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. En Form (*argyroglóchin*) med hvide Dækblade og mere fra hinanden fjærnede Aks findes i Skove.

20. Kortkapslet Star, *Carex canéscens.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Graagrøn eller blaagrøn. Straaene 20—40 Cm. høje, kun foroven ru. Bladene samlede ved Grunden, slappe (forholdsvis længere end paa Fig. 99). Aksene 4—6 paa hvert Straa, de nederste noget fjærnede fra hinanden; kuglerunde eller ovale, forneden hanlige og foroven hunlige. 2 Ar. Dækbladene hvidlige, med grøn Køl. Frugthylstrene oprette, med meget kort Næb.

Paa fugtige Enge, i Moser og paa sumpet Skovbund. Almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. Temmelig blød.

21. Akselblomstret Star, *Carex remóta.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tueformet Vækst. Straaene 30—60 Cm. høje, slappe og tilsidst nikkende; bladbærende lige til Aksene, kun foroven ru. Aksene 5—9 paa hvert Straa, de øvre samlede, de nedre adskilte; lange Støtteblade. Dækbladene hvide, med grøn Køl, kortere end de temmelig oprette Frugthylstre. 2 Ar.

I fugtige Skove. Almindelig. Blomstrer i Juni—Juli.

Fig. 99. Kortkapslet Star.

22. Stivtoppet Star, *Carex stricta.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tætte og store Tuer. Blaagrøn. Talrige Bladskud, der næste Aar udvikler blomstrende Straa. Straaene 45 Cm.—1 M. høje, stive, skarpt trekantede og længere end de golde Skuds Blade, kun foroven ru. Bladskederne lysebrune, de nederste tilsidst optrævlede; Stængelbladene faa, Grundbladene talrige. 1—2 Han-Aks i Spidsen af Straaet. 2—3 lange og valseformede Hun-Aks; Støttebladet ved det nederste Hun-Aks naar ikke Straaets Spids. Dækbladene sorte med grøn Midtribbe. 2 Ar, ligesom hos Nr. 23 og 24. Frugthylstrene sammentrykte, tydelig ribbede; de falder hurtig af efter Modningen.

I Moser, ved Søer og Damme. Meget almindelig. Blomstrer i Maj—Juni.

23. Nikkende Star, *Carex grácilis* (*C. acúta*).

Fleraarig. Rodstokken krybende, dannende mindre og løse Tuer. Straaene 45 Cm.—1 M. høje, i Spidsen nikkende; den øverste Halvdel eller en endnu længere Del ru. Bladskederne ikke eller kun de nederste svagt optrævlede; Bladpladerne 4—8 Mm. brede; ved Tørringen ruller deres Rande sig oftest ind mod Undersiden. 2—3 Han-Aks i Spidsen af Straaet. 3—5 Hun-Aks, ofte nikkende; Støttebladet ved det nederste Hun-Aks gaar ud over Straaets Spids. Frugthylstrene uden eller med utydelige Ribber, grønne eller brune; sidder fast i længere Tid efter Modningen. Ellers som foregaaende.

Ved Sø- og Aabredder, i Moser og sumpede Enge. I visse Egne almindelig. Blomstrer i Maj—Juni. Ret foranderlig. Danner nogle Steder en meget stor Del af Høet fra stærkt fugtige Enge og derfor ikke uden økonomisk Betydning.

24. Almindelig Star, *Carex Goodenóvii* (*C. vulgáris*).

Fleraarig. Rodstokken krybende, med Udløbere; løst eller fastere tueformet Vækst. Graagrøn eller gulgrøn. Straaene 10—20 Cm. høje, kun i Spidsen ru. Bladpladerne lange og 2—4 Mm. brede, ofte sammenfoldede; ved Tørring rulle de sig sammen mod Oversiden. 1 (sjælden 2) Han-Aks. 2—4 Hun-Aks, oprette; Støttebladet ved det nederste Hun-Aks lige saa langt som eller kun lidt kortere end Straaet. Dækbladene paa Han-Aksene mørkt purpurfarvede med lysere Midtribber, paa Hun-Aksene sorte med grøn Midtribbe. Frugthylstrene paa Indersiden flade, paa Ydersiden hvælvede, utydelig ribbede; grønne. Se Fig. 100.

Paa Enge, i Moser og fugtige Heder, langs Veje i Heder o. a. St. Meget almindelig. Blomstrer i Maj—Juni. Foranderlig. Bidrager meget væsentlig til Græs-

dækkets Sammensætning paa naturlige, lavt liggende Enge, og er af ikke ringe Værdi som Fodergræs, da den ikke er saa stiv, at den undgaas af Kreaturerne.

Fig. 100. Almindelig Star.

25. Blaagrøn Star, *Carex glauca (C. flacca).*

Fleraarig. Rodstokken krybende. Blaagrøn. Straaene 15—30 Cm. høje, glatte. Bladene alle grundstillede, stive og flade. 2 Han-Aks. 2—3 Hun-Aks med mange Blomster, stilkede og tilsidst hængende; Støttebladene uden eller med en kort Skede; det nederste naar Straaets Spids. Hun-Aksenes Dækblade mørkt rødbrune med grøn Midtribbe. 3 Ar, ligesom hos alle følgende Arter. Frugthylstrene ru punkterede, uden Ribber og Næb, brune.

Paa fugtig Bund, i lerede Grøfter, Enge med Væld o. lign. St. Almindelig. Blomstrer i Maj—Juni.

26. Hirse-Star, *Carex panicea.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange Udløbere. Blaagrøn eller lyst graagrøn. Straaene 10—40 Cm. høje, ikke skarpt trekantede, glatte. Bladene alle grundstillede, stive og rendeformede. 1 Han-Aks. 2 eller 1 Hun-Aks med faa Blomster, oprette. Støttebladene,

i alt Fald det nederste, langt omskedende og kortere end Straaet. Dækbladene brunlige, med en hindeagtig Kant og grønlig Midtribbe. Frugthylstrene store, kugle- eller ægformede og uden Ribber; gulgrønne og glatte.

Fig. 101. Hirse-Star.

Paa tørveholdige Enge, i Moser og fugtige Heder. Meget almindelig. Blomstrer i Maj—Juni. Paa mange tarvelige Enge i Jylland har Hirse-Star en meget betydelig Andel i Græsdækkets Sammensætning, men er kun af ringe økonomisk Værdi. Kaldes ogsaa Blaagræs.

27. Kugleakset Star, *Carex pilulifera*.

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Straaene 10—30 Cm. høje, senere bueformet nedad

krummede. De nedre Bladskeder optrævlede; Bladpladerne temmelig smalle, slappe og samlede ved Grunden af Straaene. 1 Han-Aks. Oftest 3 Hun-Aks, næsten kugleformede og tæt stillede; nederste Støtteblad flere Gange længere end det tilhørende Aks. Dækbladene blegbrune, med grøn Midtribbe. Frugthylstrene med korte, bløde Haar.

Paa tørre Bakker, i Heder og Skove (Ryddepladser). Almindelig. Blomstrer i Juni—Juli.

28. Vaar-Star, *Carex verna (C. præcox).*

Fleraarig. Rodstokken med korte Udløbere; løst tueformet Vækst. Straaene 5—20 Cm. høje, oprette. Bladpladerne smalle og ofte tilbage krummede, samlede ved Grunden af Straaene. 1 Han-Aks, kølleformet. Oftest 2 Hun-Aks; nederste Støtteblad ofte med vel udviklet Plade. Dækbladene brune, uden eller med en smal hindeagtig Kant. Frugthylstrene med korte og bløde Haar og et meget kort Næb.

Paa Bakker, Overdrev, langs Veje o. s. v. Almindelig. Blomstrer i April—Maj.

29. Gul Star, *Carex flava.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Gulgrøn. Straaene 5—35 Cm. høje, glatte eller foroven lidt ru. Bladpladerne flade eller rendeformede, mest samlede ved Grunden af Straaene. Aksene tæt samlede. 1 Han-Aks. 2—3 Hun-Aks, næsten kugleformede og oprette; Støttebladene kort omskedende, længere end Straaet, i alt Fald det nederste udad staaende eller nedad rettet. Dækbladene gullige. Frugthylstrene ægformede og lidt oppustede, med et langt, tilbagebøjet og 2-kløvet Næb. Se Fig. 102.

I Moser og paa Enge. Almindelig. Blomstrer i Maj

Fig. 102. Gul Star.

—Juli. En Form (*Oedéri*) er lavere af Vækst og har ikke tilbagebøjet Næb; den kommer hurtig frem paa afgravet Tørvejord, og vokser hyppig ved Bredden af Søer.

30. Skedestilket Star, *Carex fulva.*

Fleraarig. Rodstokken opret eller med korte Udløbere; løst tueformet Vækst. Straaene 20—35 Cm. høje, glatte eller foroven ru. Ofte et Blad omtr. paa Midten af Straaene; ellers er Bladene samlede ved Grunden. Bladskederne med en kraveformet Forlængelse modsat Bladpladens Grund. 1 Han-Aks, rødbrunt. Oftest 2 Hun-Aks, fjærnede fra hinanden, det nederste stilket; Støttebladene langt omskedende, kortere end Straaet. Dækbladene rustbrune, uden Braad. Frugthylstrene med et langt og 2-kløvet Næb, hvis Tænder er glatte paa Indersiden; først gulgrønne, senere brune.

I Moser og Enge. Hist og her, gærne i Mængde. Blomstrer i Juni—Juli.

31. Fjærnakset Star, *Carex distans.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Graagrøn. Straaene 10—40 Cm. høje. Bladskedernes

Vedhæng tungedannet. Oftest 3 Hun-Aks; de nederste vidt fjærnede fra hinanden, endnu mere end hos Nr. 30. Dækbladene med Braad. Frugthylstrene med tydelige Ribber; Næbets Tænder besatte med smaa Torne paa Indersiden. Ellers som foregaaende.

Paa Strandenge. Hist og her. Blomstrer i Juni—Juli.

32. Skov-Star, *Carex silvática.*

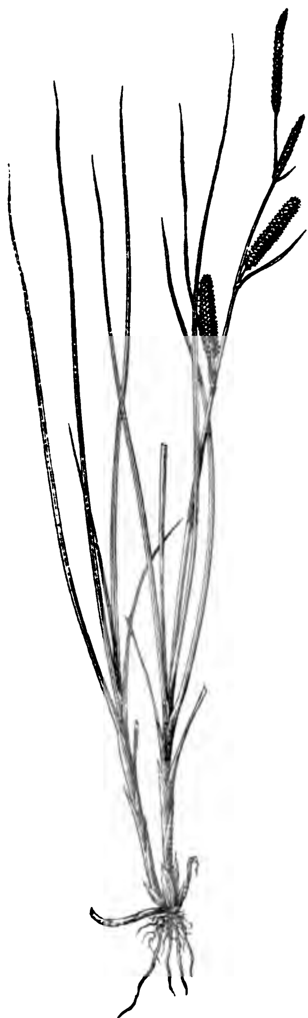
Fleraarig. Rodstokken opret, med bueformet opstigende Skud fra Tuen. Straaene 30—60 Cm. høje, glatte og slappe, ligesom de brede og flade Bladplader, der har en fremspringende Køl paa Undersiden og to paa Oversiden. 1 Han-Aks. 3—4 Hun-Aks, fjærnede fra hverandre, meget langstilkede, hængende og tynde. Støttebladene langt omskedende. Dækbladene hvide med grøn Køl. Frugthylstrene ribbeløse; Næbet langt og glat.

I skyggefulde Skove. Almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. Saa blød, at den nok ædes af Kreaturerne, men i øvrigt uden Betydning.

33. Tosnablet Star, *Carex rostráta (C. ampullácea).*

Fleraarig. Rodstokken krybende. Graagrøn. Straaene 20—60 Cm. høje, uden skarpe Kanter, kun ru i den aksbærende Del, ellers glatte, ligesom de lange, rendeformede og ofte indrullede Bladplader. 1—5 Han-Aks. 2—3 Hun-Aks, valseformede; Støttebladene med kort eller uden Skede. Dækbladene kortere end Frugthylstrene, brune med lysere Midtribbe. Frugthylstrene oppustede og næsten kugleformede, gulgrønne og glatte; Næbet temmelig langt, uden jævn Overgang til den øvrige Del af Hylstret. Se Fig. 103.

I Moser, Tørvegrave, Grøfter og ved Bredderne af

Fig. 103. Tosnablet Star.

Aaer og Søer med moragtig Bund. Meget almindelig. Blomstrer i Juni. Indgaar ofte i ikke ringe Mængde i Høet.

34. Blære-Star, *Carex vesicária.*

Fleraarig. Rodstokken krybende. Græsgrøn. Straaene 30—60 Cm. høje, med skarpe Kanter og foroven ru. Bladpladerne bredere end hos Nr. 33, flade. Hun-Aksene ovale eller aflange. Frugthylstrene æg-kegleformede, jævnt afsmalnede i Næbet. Ellers som foregaaende.

I Moser og ved Søbredder. Ret almindelig. Blomstrer i Maj—Juni.

35. Kær-Star, *Carex acutifórmis (C. paludósa).*

Fleraarig. Rodstokken krybende. Straaene 30—80 Cm. høje, skarpt trekantede og meget ru. De nedre Bladskeder optrævlede; Bladpladerne temmelig brede og flade, meget ru. 1—3 Han-Aks; de øvre Dækblade spidse, de nedre butte, alle mørkt purpurbrune. 2—3 Hun-Aks, de nedre med kort

Stilk, de øvre siddende; Dækbladene lidt kortere end eller omtr. af Længde med Frugthylstrene, mørkebrune og tilspidsede. Frugthylstrene aflangt ægformede og sammentrykt trekantede.

I Moser, Grøfter og ved Bredden af Aaer. Ret almindelig. Blomstrer i Juni—Juli.

36. Haaret Star, *Carex hirta.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, med lange Udløbere. Straaene 15—80 Cm. høje, med butte Kanter og kun ru under Han-Aksene. Bladpladerne temmelig brede, flade og, ligesom Straa og Skeder, behaarede. 2—3 Han-Aks. 2—4 Hun-Aks, fjærnt siddende. Det nederste Støtteblad med lang Skede, det øverste med kort. Dækbladene med en lang Spids, grønlige og haarede. Frugthylstrene æg-kegleformede, haarede og med langt Næb.

Baade paa fugtig og tør, sandet og leret Bund. Almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. Ædes gærne af Kreaturerne. Kan anvendes ved Fæstning af Sanddiger.

SIVFAMILIEN.

Sivfamilien omfatter dels fleraarige Arter med enten opret eller krybende Rodstok og en dertil svarende Voksemaade, dels nogle faa enaarige Arter.

De blomstrende Stængler, Straaene, er trinde (eller sammentrykte) og marvfyldte; ligesaa lidt som hos Halvgræsserne er Straaenes Led begrænsede af Knæ. Væksten sker, som hos Græsser og Halvgræsser, især ved Grunden af de enkelte Led af Straaene, og disses bløde Grunddele er da som Regel fast omsluttede af Bladskeder.

Bladene bestaar af de allerede nævnte Skeder, der enten er lukkede eller aabne, af en som Regel kun lidt udviklet Skedehinde og af en smal Bladplade, der i Form kan være flad eller fuldstændig trind. Hos nogle Arter mangler Bladpladen, eller den er kun meget ufuldkommen; hos andre bliver det øverste Blad stængellignende, ligesom hos visse Arter Kogleaks.

Blomsterne sidder i Kvaster. En Kvast er en som Regel rigt forgrenet Blomsterstand; i Midten ender den med en Blomst, og ved Grunden af denne bærer den to Sidegrene, der atter forgrener sig o. s. fr. Blomsten i Midten springer først ud; derefter de nærmest denne, og tilsidst de yderst siddende Blomster. Kvastens ofte ret indviklede Bygningsforhold forbigaas i øvrigt her. Hos Frytle-Arter samles Sidegrenenes Blomster til smaa Hoveder.

Blomsterne omgives hos nogle af smaa avneagtige Blade. Yderst bestaar de af 6 Blomsterblade (Fig. 104), der sidder i to Kredse, 3 i en ydre og 3 i en indre, og som ikke er børsteformede, men mest har Lighed med Avner. Endvidere er Blomsterne tvekønnede: de har 6 Støvdragere og 1 Støvvej, der er dannet af en 1- eller 3-rummet Frugtknude og en Griffel med 3 oftest snoede Ar.

Fig. 104. Blomst af Frytle.

Blomstringen sker hos mange Arter i Perioder. En Del af Blomsterne paa samme Individ (og paa mange Individer indenfor den samme Vokseplads) aabner sig paa samme Tid, hvorefter der kommer et Mellemrum af nogle Dage, i hvilket ingen Blomst aabner sig; efter dette Mellemrums Ophør følger Blomstringen af en anden Del Blomster o. s. fr. Herved bliver hele Blomstringstiden jo betydelig forlænget. Bestøvningen foregaar ved Vindens Hjælp, og Fremmedbestøvning er ved Støvdragernes og Støvvejens Udvikling til forskellig Tid stærkt begunstiget.

Frugten (Fig. 105) er en Kapsel, der aabner sig med 3 Klapper, og som indeholder 3—flere, meget smaa Frø. Disse spredes ved Vindens, Vandets eller Fugles Hjælp. Naar Straaene bevæges af Vinden, slynges Frøene langt ud af Kapslerne.

Fig. 105. Aaben Kapsel af Frytle.

I.

NØGLE FOR SLÆGTER AF SIVFAMILIEN.

A. Bladpladerne trinde eller furede paa Oversiden; Bladskederne aabne. Kapslen med talrige Frø.
Siv, *Juncus,* S. 158.

B. Bladpladerne flade; Bladskederne lukkede. Kapslen med 3 Frø. Frytle, *Luzula,* S. 166.

II.

NØGLE FOR ARTER. BESKRIVELSE AF ARTER.

Siv, *Juncus.*

Bladene glatte. Bladpladerne trinde eller furede paa Oversiden (rendede); Bladskederne altid aabne. Kapslen 3-rummet, med talrige Frø.

A. Blomsterstanden tilsyneladende sidestillet, trængt til Side af det stængellignende Blad i Straaets Spids. De golde Stængler korte, med et langt stængellignende Blad.
   I. De nederste grundstillede Blade uden Plade, de øverste med trind Plade.
   Strand-Siv, *J. maritimus,* S. 159.
   II. Alle grundstillede Blade uden Plade.
      a. Rodstokken opstigende eller krybende, med meget korte Led; tæt tueformet Vækst.
         1. Straaene graagrønne, med sammenhængende Marv.
            x. Kvasten tæt og kugleformet sammentrængt. Kapslen med en Vorte i Spidsen.
            Knop-Siv, *J. conglomeratus,* S. 160.
            xx. Kvasten aaben, ikke kugfeformet sammentrængt. Kapslen uden Vorte i Spidsen.
            Lyse-Siv, *J. effusus,* S. 160.
         2. Straaene blaagrønne eller blaagraa, med afbrudt Marv.
         Blaagraa Siv, *J. glaucus,* S. 161.

b. Rodstokken krybende, med længere Led; aaben Vækst.

Traadstænglet Siv, *J. filiformis,* S. 161.

B. Blomsterstanden tydelig endestillet. Flere Stængelblade. Bladene med vel udviklet Plade.

I. Bladpladerne med fastere Tværskillevægge i Kødet, leddede.

a. Rodstokken opret; Væksten tueformet. Bladene traaddannede, rendede og med utydelige Tværskillevægge. Kapslen but.

Liden Siv, *J. supinus,* S. 163.

b. Rodstokken opret eller vandret; Væksten tueformet. Bladene trindt sammentrykte, med tydelige Tværskillevægge. Kapslen spids.

1. Alle Blomsterblade butte, blege med lys Rand. Kapslen gullig, af Længde med Blomsterbladene.

Butblomstret Siv, *J. obtusiflorus,* S. 162.

2. De ydre Blomsterblade spidse, de indre oftest butte, alle mørkt rødbrune. Kapslen sortebrun eller sort, betydelig længere end Blomsterbladene.

Glanskapslet Siv, *J. lamprocarpus,* S. 163.

II. Bladpladerne uden fastere Tværskillevægge i Kødet, uleddede.

a. Blomsterbladene af Længde med eller kortere end Kapslen.

1. Rodstokken opret.

Børstebladet Siv, *J. squarrosus,* S. 164.

2. Rodstokken krybende.

x. Griflen halvt saa lang som Frugtknuden. Blomsterbladene omtrent $^2/_3$ af Kapslens Længde.

Fladstraaet Siv, *J. compressus,* S. 164.

xx. Griflen lige saa lang som Frugtknuden. Blomsterbladene lidet kortere end Kapslen.

Bottnisk Siv, *J. Gerardi,* S. 165.

b. Blomsterbladene længere end Kapslen, hvidlige med grøn Midtnerve.

Tudse-Siv, *J. bufonius,* S. 166.

1. Strand-Siv, *Juncus maritimus.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, men med meget korte Led; derfor bliver Væksten alligevel tueformet.

Straaene 30—80 Cm. høje, meget stive. De nederste grundstillede Blade bestaar af rødbrune Skeder uden Plader; de øverste har trind Plade. Det stængellignende Blad er lidet længere end den temmelig store og aabne (dobbelt sammensatte) Kvast. De ydre Blomsterblade spidse, de indre butte; gule eller rødlige. Kapslen elliptisk. Frøene med et tydeligt Vedhæng.

Paa Strandenge. Ikke almindelig, hyppigst ved Østersøen. Blomstrer i Aug.—Septbr.

2. Knop-Siv, *Juncus conglomerátus.*

Fleraarig. Rodstokken krybende eller opstigende, med meget korte Led; derfor er Væksten tæt tueformet. Straaene 30—80 Cm. høje, fint stribede, noget ru og mat graagrønne. Bladene ved Straaenes Grund skedeformede, uden Plade og brune. Golde Skud med et langt stængellignende Blad dannes Foraar og Efteraar. Straaenes stængellignende Blad er betydelig længere end den tætte og kugleformet sammentrængte Kvast. Blomsterbladene omtrent af Længde med den omvendt ægformede Kapsel, der foroven bærer en Vorte. Ofte kun 3 Støvdragere.

I Grøfter, paa side Marker, i det hele paa fugtig og sur Bund. Almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. Den optræder gærne selskabelig og i stor Mængde, saa den bliver et besværligt Ukrudt paa dyrkede Steder; den maa hyppig mejes ned, især inden Kapslernes Modning. Tuerne dør gærne i Midten. Anvendes til Strøelse.

3. Lyse-Siv, *Juncus effúsus.*

Ligner i det meste foregaaende, men Straaene er jævne og blankt grønne. Kvasten er mere aaben. Kapslen har en Fordybning i Spidsen, i hvilken Griflens Rest sidder. Se Fig. 106.

I Tørvegrave og paa lignende Steder som foregaaende. Almindelig. Blomstrer i Juni—Juli. Ligesom Nr. 2 ædes den kun sjældnere af Kreaturerne.

4. Blaagraa Siv, *Juncus glaucus.*

Fleraarig. Væksten som hos foregaaende. Straaene 30—80 Cm. høje, blaagrønne eller blaagraa, dybt stribede og med afbrudt Marv. Bladskederne blanke og rødlig sortebrune. Kvasten aaben. Blomsterbladene gulbrune, af Længde med eller kortere end den braadspidsede Kapsel. 6 Støvdragere.

Paa lignende Bund som de 2 foregaaende, men oftest paa Strandenge og leret Jordsmon. Hist og her. Blomstrer i Juli—August.

Fig. 106. Lyse-Siv.

5. Traadstænglet Siv, *Juncus filifórmis.*

Fleraarig. Rodstokken krybende, men med saa lange Led, at Væksten bliver mere aaben end hos de foregaaende Arter, ikke tueformet. Straaene 10—30 Cm. høje, meget tynde. Det øverste af Grundbladene ofte med en kort Plade; det stængellignende Blad omtrent

Fig. 107. Traadstænglet Siv.

af Straaets Længde. Blomsterbladene hvidlige, omtrent af Længde med den næsten kugleformede og gulbrune Kapsel. 6 Støvdragere.

I Hedemoser, paa Enge, hvor den danner større cirkelrunde Pletter, der gærne er mørkere farvede end den øvrige Vegetation, i Sumpe og paa anden sur Bund. Almindelig i Vest- og Nordjylland og paa Bornholm; i øvrigt sjælden. Blomstrer i Juli—Aug. Har hist og her en ikke ringe Andel i Høets Sammensætning.

6. Butblomstret Siv,
Juncus obtusiflórus.

Fleraarig. Rodstokken krybende og kraftig. Straaene 40—80 Cm. høje, gærne med 2 Blade, hvis Plade er veludviklet, trindt sammentrykt og tydelig leddet, d. v. s. med fastere Tværskillevægge i Bladkødet. Kvasten endestillet og temmelig stor; dens Grene udspærrede. Alle Blomsterblade butte og hvidlige eller rødlig anløbne, af Længde med den spidse og gullige Kapsel.

I dybe Moser og Grave samt paa fugtige Enge. Hist og her; almindelig i visse Egne, saaledes i det nordøstlige Fyen. Blomstrer i Juli—September.

7. Glanskapslet Siv, *Juncus lamprocárpus.*

Fleraarig. Rodstokken opret, opstigende eller meget kort krybende; tueformet Vækst. Straaene 15—60 Cm. høje og opstigende. 2—6 Stængelblade med vel udviklet og leddet Plade (for kraftigt og ikke ganske natur tro angivet paa Fig.). Kvasten, som hos foregaaende og alle følgende Arter, endestillet; dens Grene noget udspærrede. Af Blomsterbladene er de ydre spidse, de indre oftest butte; alle er brunrøde og kortere end den spidse, mørkebrune eller næsten sorte, blanke Kapsel.

Fig. 108. Glanskapslet Star.

Paa vaade Enge, i Moser, Sumpe og paa andre fugtige Steder. Almindelig. Blomstrer i Juli—Aug. Meget foranderlig. En Form (*repens*) har nedliggende og rodslaaende Stængler, en anden (*flúitans*) flydende. Bidrager noget til at udfylde sumpet Bund; ellers uden stor økonomisk Værdi.

8. Liden Siv, *Juncus supinus.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tueformet Vækst. Straaene 5—20 Cm. høje, oprette—nedliggende, tynde; som Regel er de knoldformet opsvulmede ved Grunden. Bladpladerne traaddannede, rendede og utydelig leddede.

Af Blomsterbladene er de ydre spidse, de indre butte; alle blege eller lysebrune. Kapslen but og rødbrun.

Paa fugtig Sandbund, i Grøfter og paa andre fugtige Voksesteder. Almindelig. Blomstrer i Juli—Aug. Meget foranderlig; en Form (*uliginósa*) med krybende og rodslaaende Stængel, en anden (*flúitans*) med flydende Stængel.

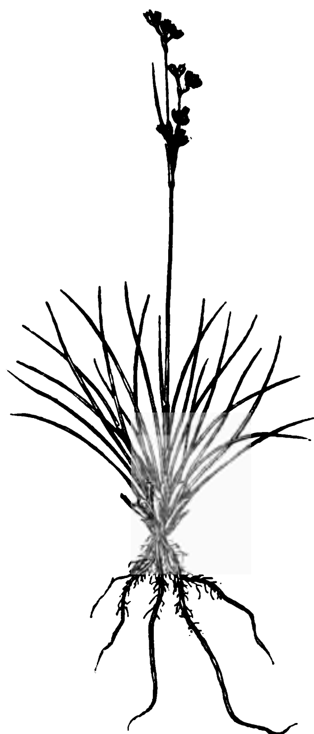

Fig. 109. Børstebladet Siv.

9. Børstebladet Siv, *Juncus squarrósus.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tueformet Vækst; ofte talrige Tuer i store »Kager«. Straaene 15—30 Cm. høje, meget længere end de stive og børstedannede Blade, der alle er grundstillede. Kvasten med oprette Grene. Blomsterbladene spidse eller butte, brunlige med hvid Rand. Kapslen gulbrun, omtrent af Længde med Blomsterbladene.

Paa fugtige Heder og magre Enge. Almindelig, især i Vest- og Nordjylland. Blomstrer i Juni—Aug. Undgaas af Kreaturerne. Straaene gode til Piberensere.

10. Fladstraaet Siv, *Juncus compréssus.*

Fleraarig. Rodstokken krybende. Straaene 15—30 Cm. høje, sammentrykte og med flere Grundblade samt 1—2

Blade omtr. paa Midten. Foruden Straaene udvikles ogsaa bladrige Skud, der enten blomstrer det følgende Aar eller forbliver golde. Bladene lange, smalle og rendeformede. Kvasten opret grenet. Blomsterbladene butte, brune med grøn Midtribbe og omtr. $^2/_3$ saa lange som den brune og næsten kugleformede Kapsel. Griflen halvt saa lang som Frugtknuden. Arrene kødfarvede.

Paa Strandenge. Almindelig. Blomstrer i Juli—Aug. Et værdifuldt Fodergræs, der giver et fint og nærende Hø.

Fig. 110. Bottnisk Siv.

11. Bottnisk Siv, *Juncus Gerardi.*

Fleraarig. Af stor Lighed med foregaaende. Straaene er dog næsten trinde, Blomsterbladene længere end hos Nr. 10, lidt kortere end Kapslen, Griflen saa lang som Frugtknuden, og Arrene purpurfarvede.

Oftest kun paa saltholdig Bund, ældre Marskenge o. lign. Steder. Ret almindelig, især langs Vestkysten af Jylland. Blomstrer i Juli—Aug.

Ligesom foregaaende danner Bottnisk Siv eller Harrilgræs, som det ogsaa kaldes, et meget tæt og fast Græsdække, der giver et overmaade fint og af Kreaturerne meget yndet Hø. Græsset holder sig kun frodig, naar det til Tider overskylles med Saltvand.

12. Tudse-Siv, *Juncus bufónius.*

Enaarig, ①. Tueformet Vækst. Oftest bleggrøn. Straaene 5—25 Cm. høje. Bladene meget smalle og tynde. Kvasten med oprette Grene; Blomsterne fjærnede fra hverandre. Blomsterbladene spidse, hvidlige med grøn Midtribbe og længere end den aflange og gul- eller rødbrune Kapsel.

Paa fugtige Steder. Meget almindelig. Blomstrer i Juni—August. En Form (*hýbridus*) har kortere Straa og tættere siddende Blomster.

Frytle, *Lúzula.*

Bladpladerne flade, som Regel haarede af lange Haar; Bladskederne lukkede. Kapslen med 1 Rum og 3 Frø.

A. Kvastens Grene bærer enkeltvis siddende Blomster. I Skove og Krat. Haaret Frytle, *L. pilosa,* S. 166.
B. Kvastens Grene bærer smaa Hoveder af Blomster. Mest udenfor Skove.
   I. Rodstokken opret, med flere Straa fra hver Tue. Talrige Hoveder, alle oprette eller noget udspærrede. Støvknapperne lidt længere end Traadene. Mangeblomstret Frytle, *L. multiflora,* S. 167.
   II. Rodstokken krybende, med enlige Straa eller faa sammen. 2—5 tilsidst nikkende Hoveder. Støvknapperne 2—6 Gange saa lange som Traadene. Mark-Frytle, *L. campestris,* S. 167.

13. Haaret Frytle, *Luzula pilósa.*

Fleraarig. Rodstokken opret; løst tueformet Vækst. Straaene 10—25 Cm. høje. De grundstillede Blade har flade Plader, der er bredere end hos følgende Arter og i Randen forsynede med lange, hvide Haar. Kvasten bestaar af enkeltvis stillede Blomster, der er vidt fjærnede fra hverandre; efter Blomstringen er Grenene ud-

spærrede eller tilbagebøjede. Blomsterbladene kastaniebrune med hvid, hindeagtig Rand. Kapslen 3-sidet, but.

I Skove og Krat. Almindelig. Blomstrer i April—Maj.

I Skove findes endnu 2 Arter, der begge er større end Nr. 13, og hos hvem Blomsterne er samlede i faablomstrede Hoveder. De er sjældne.

14. Mangeblomstret Frytle, *Luzula multiflóra.*

Fleraarig. Rodstokken opret; tæt tueformet Vækst. Straaene 10—40 Cm. høje, mange sammen. Bladpladerne i Randen og ved Skedens øverste Ende forsynede med lange, hvide og udstaaende Haar. Kvasten bestaar af talrige smaa Hoveder af Blomster, der er meget tæt stillede; Grenene oprette eller udspærrede. Blomsterbladene spidse og lysebrune, omtrent af Kapslens Længde. Støvknapperne lidt længere end Støvtraadene. Kapslen ægformet.

Paa tørveholdige og andre Enge og i Moser; ogsaa i Skove og Krat, men dér sjældnere. Almindelig. Blomstrer i Maj—Juni. Ædes vel af Kreaturerne, men uden synderlig Betydning som Fodergræs.

Fig. 111. Mangeblomstret Frytle.

15. Mark-Frytle, *Luzula campéstris.*

Fleraarig. Rodstokken kort krybende. Straaene 5—20 Cm. høje, enlige eller faa sammen. Bladene

omtrent som hos foregaaende. Kvasten bestaar af 2—5 Hoveder, der tilsidst er nikkende. Støvknapperne 2—6 Gange længere end Støvtraadene. Ellers som foregaaende.

Paa Marker og Enge. Almindelig. Blomstrer i April —Maj. Paa magre Jorder har den, tidlig udviklet som den er, nogen Værdi for Faar.

REGISTER.

INDHOLD.

Side

LITTERATUR.

Af danske Skrifter, der behandler de her omtalte Planters Naturhistorie, kan nævnes (foruden Floraerne af Lange, Rostrup og Raunkiær):

Lange og *Rostrup:* De danske Foderurter.

E. Rostrup: De danske Fodergræsser.

Samsøe Lund: Vejledning til at kjende Græsser i blomsterløs Tilstand.

C. Raunkiær: De danske Blomsterplanters Naturhistorie, I.

P. Nielsen: Artikler i Landbrugsordbogen og Landmandsbogen.

K. Hansen: Artikler i Salmonsens store illustr. Leksikon for Norden.

TRYKFEJL

Side 10	Linie	7	forneden:	Hvid Hvene læs: Krybende Hvene
- 23	-	1	—	S. 32, læs: S. 32.
- 24	-	14	foroven:	formede læs: kølleformede
- 27	-	5	forneden:	Blomster, læs: Blomster.
- 32	-	13	—	Vinteren læs: Vintren
- 34	Figur	11:		Top af Hejresvingel læs: Top af Opret Hejresvingel
- 42	Linie	8	foroven:	rullet læs: rullet.
- 44	-	1	—	litótrea læs: littórea
- »	-	8	—	nikkende, læs: nikkende
- 51	-	7	—	fundet læs: funden
- 58	-	7	—	beplantes læs: plantes
- »	-	13	—	alsidig i læs: alsidig;
- 70	-	3	—	spidstakket: læs: spidstakket;
- »	-	7	forneden:	nedadrettede læs: nedad rettede
- 75	-	10	foroven:	tilledede læs: tilleddede
- »	-	20	—	tilledede læs: tilleddede
- 76	-	8	—	tilledede læs: tilleddede
- 78	-	2	—	Dækbladene læs: Dækbladene,
- 94	-	3	forneden:	Spids er læs: Spidser
- 97	-	3	—	indad læs: udad
- 144	-	11	foroven:	30—70 læs: 30—70 Cm.
- 157	Figur	104 og 105.		Til Underskriften føjes: Forstørret. (Efter Baillon).